פרשת **פקודי** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתל"ט שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

אלה פקודי המשכן משכן העדות

בין עצים עבותים, ודרכים מפותלים ומסובכים, הלך האב לטייל עם בנו שלובי זרוע, והלכו לאיטם במנוחה והשקט, עד שטעו בין עצי היער בישימון דרך, ועיר מושב לא מצאו, המזון שבכליהם אזל, הרעב החל להציק להם ומחוסר ברירה הם החלו לאכול עשבים ושורשי עצים רכים, מזון זה הינו מאכל בהמה ואינו מתאים כלל לאדם, לכן אכילה זו גרמה להם לכאבים חזקים והם סבלו ממנה מאוד, אולם בגלל הרעב הם נאלצו לאכול את המזון היחיד שאותו הם מצאו, ואמנם מזון זה, למרות חוסר התאמתו לבני אדם והכאבים העזים שתקפו אותם, הציל את חייהם ממיתה לרעב.

ברבות הימים אמר הבן לאביו בשמחה גדולה שהוא אכל מהעשבים והם לא גרמו לו כאבים, בשמוע האב את דברי הבן, הוא הצטער מאוד ופרץ בבכי, הבן לא הבין כלל את צערו של אבא ושאל אותו על כך, ענה לו האב, כל עוד שהמזון של הבהמות לא התאים לנו וסבלנו ממנו, ידעתי שעדיין יש דבר המבדיל בינינו לבין חיות היער, ועדיין נותר לנו צלם אלוקים שבו נברא האדם, אולם עתה שההרגל גרם לכך שגם מאכלם של הבהמות לא תתעב נפשם, אני מתמלא צער על כך שבבדידותינו ביער אנו הולכים ומתרחקים מדמותם של בני האדם, ונמשל כבהמות נדמו.

והנמשל מובן, דהנה על הפסוק אלה פקודי המשכן משכן העדות דרשו חז"ל שיש בפסוק רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עוונותיהן של ישראל, והנה בזמן שבית המקדש הי' קיים והשכינה הי' שורה בישראל היא זו שקירבה מאוד את עם ישראל לאביהם שבשמים, השכינה ששרתה בישראל הבדילה אותם מן הגוים והם חשו עם קדוש בני קל חי, עם העובד את ה' בבית המקדש ושכינת ה' חופפת עליו תמיד.

כאשר חרב בית המקדש הי' הצער על חורבנו גדול ביותר, לאורך כל הדורות הצער על החורבן והגלות וכן התקוה לבנין בית המקדש השלישי, שימשו כמחיצה המבדלת בין ישראל לעמים, גם בגלותם כאשר הם תעו בדרכים עקלקלות בארצות הגויים, חשו היהודים שמקומם אינו שם אלא גרים הם בארץ נכריה.

לדאבון לב עם ירידת הדורות נחלשו הגעגועים שלנו לבנין בת מקדשינו, וקטן הצער על החורבן הנורא ושוב אין אנו חשים כמעט את חסרונו, ועל ענין זה עצמו מן הראוי לקונן ולבכות שהרי צער זה הוא שהבדיל בינינו לבין האומות, ובזכות הציפיה לגאולה והצער על חורבן בית המקדש נזכה במהרה לראות בשוב ה' את שיבת ציון ובבנין בית תפארתינו ומלכינו בראשינו בב"א.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדוש יאמר לו ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
פינת קרית ..... ו
שעשועי תורה ..... ז
לוח החילוקא ..... ח
דרך העץ ..... ט
נועם שבת ..... י
לפתן עין לא אחשה ..... יא
פשולחן פלכים ..... יב
דברות קודש ..... יג

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437

כל הזכויות שמורות ©

כדי שיעלו המעשים ריח ניחוח, צריך להתכלל בכלל"י

אלה פקודי המשכן וגו'. יש להבין בפרשה זו שנאמר בפרטות בכל מעשה ומעשה שעשו במשכן וכלים, נאמר בכל אחד שעשו **'כאשר ציוה ה' את משה'**, דקשה למה לו לפרט בכל אחד, הוי ליה למימר באחרונה דרך כלל; ויעשו כאשר ציוה וגו'. אלא **התורה רמזה לנו רמז מופר בכללות עבודת השם יתברך ועשיית המצוות**, הן שופר וסוכה ופסח ותפלין וכיוצא, **שיש בכל אחת עובדא** (מעשה) **ומילולא** (דיבור) **ורעותא שהיא המחשבה וכוונת המצוה והתפלה, היא רבה ונורא, ולא כל אדם, גם מבני עליה, יודעים חלק אחד מאלפי אלפים חלקים שכוונו אנשי כנסת הגדולה בכוונת התפלה, והוא הדין בכוונת המצוות,** ובאמת צורך גדול יש לכל אחד מישראל בכל אחד מן שלשה בחינות הנ"ל, כי מן מעשה המצוות נעשה לבוש לנשמה בגן עדן התחתון, ומן כוונת המצוות נעשה לבוש לנשמה בגן עדן העליון (עי' זוה"ק ח"א רכו, ב, וב"ניצוצי אורות" שם) **לכך עצה היעוצה, לכלול את עצמו וכוונתו הן בתפלה והן במצוה, או בכוונת אכילתו בחול, ומכל שכן בשבת בני' סעודות דשבת, ישתף כוונתו עם שאר שלומי אמוני ישראל, היודעין כוונת התפלה והמצוה, ועל סוד כוונת אנשי כנסת הגדולה, וכיוצא בזה. וזה סוד שכתב האר"י: קודם תפלה צריך לומר 'ואהבת לרעך כמוך', לקיים מצות עשה זו, כדי שיוכלל כוונת תפלתו עם היודעים לייחד מדות העליונות,** ודי בזה.

והנה עשיית המשכן היה הכוונה שיהיה מחשבתן על מלאכת המשכן העליון, וכמו שנאמר (פ, יז) **'הוקם המשכן'**, ודרשו (תנחומא נשא יח, ובזוה"ק פקודי דר"ט ע"א) כי בהקמת המשכן למטה הוקם למעלה, והיינו על ידי המחשבה והכוונה שעשו באברים הנגלים למטה בגשמיי, ומחשבתן היה ברוחניי לבנות משכן העליון שהוא סוד בריאת שמים וארץ וכל העולמות, ולאו כל מוחא סביל דא, **לכן בכל פעולה ופעולה של כלי המשכן אמרו בפירוש שאנו עושין על הכוונה שציוה ה' את משה** (ראה אוה"ח הק' לט, א ד"ה עוד) וזהו על דרך שאנו אומרים [קודם עשיית כל מצוה] **'ויהי נועם'** וכו' וכמו שכתוב בזוהר (ח"ב צג, ב).

בן פורת יוסף

(בהקדמה בשם הבעש"ט הק'. וע"ע בישמח משה פ' ויצא עה"פ וידר יעקב נדר ובהג"ה שם, ובשו"ת תורה לשמה סי' יז)

הגאוה והגדולה שיש בה צורך לעבודת חי עולמים

כל הזהב העשוי למלאכה בכל מלאכת הקודש וגו'. אפשר לומר על דרך מוסר, כי ידוע מה שכתבו המפרשים על פסוק **"חלקי ה' אמרתי לשמור דבריך"**, כי אם יחזיק האדם את עצמו לשפל, אזי מזה יוכל לבא התרשלות בעבודתו ית', כי יאמר מה אני שאבא אחרי המלך הגדול כזה להיות מרואי פני המלך, **לכן כנגד זה יגביה את עצמו כמו שהוא באמת חלק אלוקי בתוכו, וראוי לעבוד אותו ית'.** וזשה"כ: **'חלקי ה' אמרתי'**, פירוש שאני אומר שיש לי חלק ה', ואם כן יש לי במה להתגאות, ולזה אמר זה שאמרתי, הוא רק: **'לשמור דבריך'**, כדי שלא יבא לי התרשלות בעבודתו ית', אבל לא במילי דעלמא, וכמו ששמעתי מחכם וצדיק אחד שאמר: **'הגאוה והגדולה'** הכל הוא מותר אם הוא **'לחי העולמים'**, ע"כ. והנה ידוע דזהב מורה על גדלות וגבהות. וז"ש: **'כל הזהב'**, פירוש כל הגאות **'העשוי למלאכה'** דייקא, פירוש אם הגאות זו עשו, בשביל שיעשה מצוות ומע"ט שנתהוה ממנה מלאכה למעלה, וז"ש: **'למלאכה'**, אז גם הגאוה היא **'בכל מלאכת הקודש'**, פירוש גם הגאוה היא נחשבת למצוה כנ"ל.

ברית אברם

בכח ההשתוקקות זוכין לכחות למעלה מהטבע

ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו. איני יודע מה מלמדינו כל הפסוק. ונראה **דמלמדינו דעת איך הבא לטהר מסייעין אותו, וכל מה שהתשוקה מתרבה בעשיית המצוה, השם יתברך למשען לו לגמור המצוה, הגם שהוא כמעט מן הנמנע, הש"י עוזר לו.** ומשמיענו זה הפסוק, דמלאכת המשכן היה למן הנמנע למין האנושי שתעשה על ידו, וכבר ידעת שכמה וכמה ענינים היו דרך נס, כמו הבריחה התיכון וכיוצא (ב"ר פצ"ד ה). **רק לחיות גודל תשוקתם לקיים רצון יוצרם, עשו מה שהוא בחוקם וכוחם, והאמינו בה' ובטחו בישועתו, ועל ידי זה נגמרה העשייה.** וזהו שאמר: **'ותכל כל עבודת משכן'** וגו' 'ותכל' מלשון: **'כלתה נפשי'** (תהלים פד, ג), שכל עבודת המשכן היה בתשוקה רבה, ועל ידי כך: **'ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' כן עשו'.**

אגרא דכלה

קישור סוף הספר לתחילתו רומז כי שכינתו ית' בתוכנו

כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם. מה שהש"ת השכין שכינתו במשכן, והמשכן הזה נסע עמהם בכל המסעות, הוא **רמז לדורות דבכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם** (מגילה כט.) וכמו שהיה בגלות מצרים שהש"ת אמר ליעקב אבינו ע"ה (בראשית מו, ד) **'אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה'**, וכתיב (לעיל א, א) **'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה'**, ואיתא בזוה"ק (ח"ב ב, ב) ד'שמות בני ישראל' קאי על משריין קדישין עלאין (מהנות קדושות עליונות) שירדו עם יעקב יחד עם השכינה מצרימה, עיי"ש. **וזהו שנענין סוף הספר לתחילתו** דאמר הכתוב: 'כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם' דייקא, אפילו מה שנסעו ישראל מגולה לגולה, וראיה לדבר ממה שאמר הכתוב: **'ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה'** דקאי גם כן על משריין עילאין קדישין.

ערוגת הבושם

תורה ותפילה

זהרורי אורה לספרים הקדושים, גפרשה יפה נדרשים

לאמץ ידים בכוחות עליונים בתורה ותפילה עמודי עולמים, הצריכים חיזוק כל הימים

תורה

השראת השכינה בזמן הזה אצל לומדי תורה, אך בתנאי שילמדו עכ"פ ממשה רבינו ע"ה מרת הענוה

אלה פקודי כו'. כי אמרו רבותינו ז"ל (ברכות ח.) **מיום שחרב בית המקדש אין לו לחקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה בלבד. אמנם תנאי יש בדבר דהגם דהשכינה שורה בד' אמות של הלכה זהו דווקא אם ילמוד בנמיכות רוח וענוה אבל אם ח"ו פימו דברו בגאות אזי בדד ישב בלי משכן השכינה,** כאשר אמרו רז"ל (סוטה ה.) אין אני והוא יכולין לדור במחיצה אחת. ובזה פירשנו אמז"ל (תענית ג.). חרב על הבדים כו' (ירמיה נ, לו) שיושבים ועוסקים בתורה בד בבד. דכפשטי' הדברים תמוהים דהלא אפילו אחד שיושב ועוסק בתורה הקב"ה קובע לו שכר. **אך הכוונה שיושבים ועוסקים בתורה בד בבד ביחידי בלי השראת שכינה. והוא מחמת כל קבל רוח יתירא ורמת רוחא דאית בהו** כו'.

והנה דרכי קניית הענוה רבים המה כאשר האריכו בזה חכמינו הק' וביחוד האחרונים בעל חובת הלבבות וחק' בעל ראשית חכמה הלא בספרתם. אבל יש אדם אשר התגבר עליו יצרא דע"ז דגאות **ולא יועילו לו כל דרכי נועם קניית הענוה ובפרט לבעל תורה וכי ימצא דבר חידוש בתורה ויאמר ראה זה חדש הוא אשר לא היה לעולמים ומקום הונח לו להתגדר. ולא יאמר חלא ח' יתן חכמה ולא בינתי ושכלי הוא** ולא יזכור חסרונותיו המרובים עד כי המעט מהמעלה אשר יש בו בטל באלף אלפי רבבות החסרונות והשפלות. והנה גם לאיש הזה **מצאתי לו תקנה להחבריח מעליו הרוצח אשר יקום עליו להשיאו ליצרא דע"ז** והוא בהוכירו גודל תורת רבינו ואדונינו זה משה האיש אשר אפילו כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש למד. וזהו בנגלות. וכל רז לא אנים ליה מ"ט שערי בינה. ואחר כל זאת **'והאיש משה עניו מכל אדם אשר על פני האדמה'. ואיך לא יחרד מזה לב איש כמונו היום אשר הוא כאזוב קיר נגד ארז הלבנון וכיתויש מול ענק נגד הדרת רבן ואורן של כל ישראל. ואיך יעלה על לבו לב טפש ונשחץ להיות בו שום התנשאות** כו', ואז ע"י **שילמד ענוה עכ"פ ממרבע"ה לא יתעב ה' תורתו וישכון באהלו השם** כדבריהם ז"ל שהזכרנו אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד' אמות של הלכה.

וזהו התכת הכתוב ויאמר **'אלה פקודי המשכן',** רוצה לומר גם אלה שנחסרים מהמשכן וכמונו היום בגלות החל הזה. ויהיה פקודי מלשון (במדבר לא, מט) ולא נפקד ממנו איש. **עכ"ז יש להם משכן שהשכינה עמהם בד' אמות של הלכה.** וזהו **'משכן העדות',** על ידי התורה שנקראת עדות. ואמר **אשר פקד** כו'. וסיפר מחסדי ה', כי לא לזה בלבד אשר יבחר בדרך ענוה מצד עצמו ה' עמו. **אף גם לאיש אשר אין אלה לו שלא הוקטן ונחסר ונתמעט בעיניו כי אם על ידי משה** כמש"ל וזה אומרו **משכן העדות גם עם אשר פקד רק על ידי משה** והבן היטב נ"ל:

נועם מגדים

תפלה

גאולה האחרונה תלויה בכח התפילה

אלה פקודי המשכן וגו'. ע"ד דאי' שהמקדש ראשון נחרב בעון ביטול תורה וכו', ותיקון לביהמ"ק השני הוא ע"י תפלה כדאי' במדרש עה"פ **'פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפילתם תכתב זאת לדור אחרון' וגו'** (תהלים קב, יז) [ז"ל הפסיקתא דרב כהנא (כז אות ג') **'פנה אל תפילת הערער' ר' יצחק פתר קרייא בדורות הללו שאין להם לא מלך ולא נביא ולא אורים ולא תומים אלא תפילה זו בלבד, אמר דוד לפני הקב"ה רבון העולמים אף לא תבזה עליה 'תכתב זאת לדור אחרון'**] וצריך לזה התאמצות ג"כ בתפלה כדי שנזכה לתיקון בדק הבית מחדש גאולה העתידה. ועדיין השטן מרקד בינינו כי השמן לב העם לבל יעוררו את עצמם להתפלל בכוונה.

ונוכל לומר שזאת רמזה התורה בפסוק זה, **'אלה פקודי המשכן',** ו'פקודי' הוא לשון גאולה, כמ"ש (בראשית נ כה) **פקוד יפקוד אלקים אתכם.** ואמר הכתוב אשר אלה הענינים הם תיקון הבתי מקדשים שנתמשכנו ב' פעמים כנ"ל. המקדש ראשון **'משכן העדות',** שניתקן מחדש על ידי העדות שהיא התורה, וזאת היה תיקון למקדש ראשון. **'ואשר פקד על פי משה',** הפקידה העתידה להיות במהרה בימינו שתהיה על ידי משה כנ"ל (וכדאי' בזה"ק), הוא **'עבודת הלויים',** כי אין עבודה אלא תפלה (זוהר ח"ב דף קטו ע"ב). **'ביד איתמר',** כי איתמ"ר גימטריא קו"ל **תפל"ה, שהגאולה העתידה עיקרה תלוי רק בתפלה. וזהו ג"כ יש לרמז כי אל"ה פקוד"י המשכ"ן גימטריא** ג"כ קו"ל **תפל"ה כנ"ל, שכעת צריך בעיקר להתאמץ בתפלה, ועל ידי זה נזכה לגאולה שלימה בב"א:**

אמרי נועם

כל שמו"ע של כל אחד מישראל היא קומה שלימה של משכן, והוא עיקר חיות ויהדות של ישראל עם הקודש

ובצלאל בן אורי בן חור וגו' כאשר צוה ה' את משה. כתב בבעה"ט כאשר צוה ה' את משה כתיב על כל דבר ודבר וגו' והם י"ח פעמים כאשר וגו' וכל אשר צוה ה' את משה וכנגדם תיקנו י"ח ברכות, ואחר כאשר צוה ה' את משה כן עשו. ותיקנו כנגדו ברכת המינים, **ויש בהם קי"ג תיבות וכן בסופי הברכות כמו ברוך אתה ה' מגן אברהם ברוך אתה ה' מחי' המתים ובהם קי"ג תיבות וקי"ג פעמים לב בחומש שצריך כוונת הלב** (הקי"ג תיבות דהתפילות) עכ"ל שם.

וכמבואר בירושלמי כי הברכות של שמו"ע נתקנו נגד הנהו תשעה עשר אשר צוה ה' את משה כי כן כל תפלה קומה שלימה של משכן, והתפלה עיקר חיות ויהדות של ישראל עם הקודש לומר התפלה כל אחד כפי כחו וכוונתו ויחודו, ובצלאל רזא דצדיק יסוד עולם בן אורי חסד אור קדמאה בן חורין גזד ברכת מגן אברהם דהאי חסד עייל לקודש הקדשים וכו', ויעשו את בגדי הקודש כאשר צוה ה' וגו' בסוד ברכת מחי' המתים כו'. (ועיי"ש בדה"ק שהולך ומונה ומבאר כל אחת מהי"ח כאשר צוה ה' נגד אחת משמו"ע ברכות עפ"י תורת הח"ק)

היכל הברכה

דבש תמרים

פנינים יקרים, מאגר הפרוה שרים, רגותנו הקדושים עצי התמרים

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן. ובמדרש איתא משכן משכן שני פעמים רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל, אמר רשב"ג עדות הוא לכל באי עולם שיש סליחה לישראל, והנראה לפרש בדרך דרוש דידוע דהשי"ת שומר תורתו, והנה השי"ת הוא מלוה כמו שאחז"ל הפנקס פתוחה וכל הרוצה ללות וכו' ואיתא בגמ' (בבא קמא ח:) אמר עולא דבר תורה בעל חוב דינו בזיבורית, שנאמר בחוץ תעמוד וכו', והקשו התוס' הא במטלטלי כל מילי מיטב הוא דאי לא מזדבני בהאי מתא מזדבני במתא אחריתי, עי"ש, והנה הרמב"ן כתב לתרץ קושיית התוס' דבמשכון לא אמרינן כל מילי מיטב הוא, כיון דלא שיך לומר דאי לא מזדבן הכא מזדבן התם, שהרי אינו יכול למכרו, והנה כי כן המשכן וכליו נתמשכנו ביד האויבים ועתידים להחזיר כמבואר במדרשים, והנה לכאורה הרי אחז"ל דבזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום נקראים עבדים, ועבדא כמטלטלי הוא, נמצא מזה דישראל וכלי המקדש הוי שניהם מטלטלים וא"כ למה נגבה החוב דוקא מהכלים, אכן לפי האמור יובן כיון דישראל חשובין יותר וא"כ הכלים הם כזיבורית ולכן גובין מנהם כבעל חוב שדינו בזיבורית, ושמא תאמר הלא במטלטלי הכל מיטב„ לזה אמר שרק "נתמשכן" ואם כן הוי זיבורית כאמור, ומזה ראיה שיש סליחה לישראל, מכיון שהם חשובין יותר מכלי בית חי.

(ישמח משה)

☆

אלה פקודי המשכן משכן העדות. איתא בזוהר הקדוש רבי יוסי פתח מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, וצ"ב, ויש לרמוז בהאי קרא ולהסמיכו לכאן עפ"י דברי הזוהר לחלן תא חזי בהאי שעתא דמשכנא אתעביד הוה סטרא אחרא אזיל ושאט כוי עד דקב"ה כפיף ליה לקמיה דמשה ואיהו עביד חושבנא דמהימנותא בע"כ דכתיב אלה פקודי המשכן כד"א גם אלה תשכחנה וכתיב אשר פקד עפ"י משה דתמן אתמני ואתפקיד עד דעביד חושבנא כוי עי"ש, וי"ל הטעם שהי' זה בכחו של משה עפ"י הגמ' של דוד המלך לרגו דכתיב ולבי חלל בקרבי אברהם אבינו הפכו לטוב שנאמר ומצאת את לבבו נאמן, וכ"כ משה רבינו ודאי הפכו לטוב כמאמר חז"ל יבא טוב זה משה דכתיב כי טוב הוא וידוע כי נולד בכל מדות רעות כדאיתא בסי ועי"כ פירש מהאשה ומפני כן הרג למצרי ועי"ד שאמרו מאן דנולד במזל מאדים לחוי טבחא או מוהלא והפך כל מדותיו לטוב, וכדאיתא בספר סידורו של שבת (ח"א שורש ששי ענף נ"ד) עי"ש, ובמדה שאדם מודד מודדין לו שכמו שהוא הפך הרע שבו עד ששב לטוב ולכן נקרא טוב כמו כן הכנים הסט"א לעובדי דחשובני ובע"כ יענה אמן כי החשבון אמת וצדק, וז"ש מה רוב טובך כלוי מה רב מי שנקרא טוב והוא כולו שלך והראי אשר צפנת אפי מצד צפון שמצפון תפתח וכוי רומז לסט"א הוא ג"כ ליראיך נכנע אליי למשמעתו כד"א אלה כוי אשר פקד ואתמני עפ"י משה.

(ייטב לב)

☆

אלה פקודי המשכן משכן העדות. איתא בזוהר הקדוש רבי יוסי פתח מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, וצ"ב, ויש לרמוז בהאי קרא ולהסמיכו לכאן עפ"י דברי הזוהר לחלן תא חזי בהאי שעתא דמשכנא אתעביד הוה סטרא אחרא אזיל ושאט כוי עד דקב"ה כפיף ליה לקמיה דמשה ואיהו עביד חושבנא דמהימנותא בע"כ דכתיב אלה פקודי המשכן כד"א גם אלה תשכחנה וכתיב אשר פקד עפ"י משה דתמן אתמני ואתפקיד עד דעביד חושבנא כוי עי"ש, וי"ל הטעם שהי' זה בכחו של משה עפ"י הגמ' של דוד המלך לרגו דכתיב ולבי חלל בקרבי אברהם אבינו הפכו לטוב שנאמר ומצאת את לבבו נאמן, וכ"כ משה רבינו ודאי הפכו לטוב כמאמר חז"ל יבא טוב זה משה דכתיב כי טוב הוא וידוע כי נולד בכל מדות רעות כדאיתא בסי ועי"כ פירש מהאשה ומפני כן הרג למצרי ועי"ד שאמרו מאן דנולד במזל מאדים לחוי טבחא או מוהלא והפך כל מדותיו לטוב, וכדאיתא בספר סידורו של שבת (ח"א שורש ששי ענף נ"ד) עי"ש, ובמדה שאדם מודד מודדין לו שכמו שהוא הפך הרע שבו עד ששב לטוב ולכן נקרא טוב כמו כן הכנים הסט"א לעובדי דחשובני ובע"כ יענה אמן כי החשבון אמת וצדק, וז"ש מה רוב טובך כלוי מה רב מי שנקרא טוב והוא כולו שלך והראי אשר צפנת אפי מצד צפון שמצפון תפתח וכוי רומז לסט"א הוא ג"כ ליראיך נכנע אליי למשמעתו כד"א אלה כוי אשר פקד ואתמני עפ"י משה.

(ייטב לב)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות ה"ק עצי התמרים

אותה שנאת חנם שהיתה בחשדם את משה רבינו ע"ה, היא שהחריבה את ביהמ"ק

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן. כאן המקום להביא מה שפירש רבינו הגה"ק מסאטמאר זי"ע על הכתוב אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על פי משה, ופירשיז"ל 'משכן משכן' שנתמשכן שני פעמים בשביל עונותיהם של ישראל, ולכאורה אין זה מקומו אצל נתינת החשבון, רק אצל עשיית המשכן הי' לו לרמז על החורבן והמשכון.

אמנם הנה ארז"ל (יומא דף ט:) שהבית המקדש נחרב בעון שנאת חנם, והנה ארז"ל (שמו"ר נ"ו) שהיו חושדין למשה שנתעשר אצל עשיית המשכן, לכן קרא את ישראל לתת חשבון על כל פרוטה, **והנה זה החשד והשנאה על משה רבינו זי"ע היתה בוודאי שנאת חנם, ולזה אמר הכתוב אלה פקודי המשכן משכן העדות, היינו שבשביל הטעם שהוכרח משה ליתן המספר ומפקד וחשבון של המשכן, דזאת היתה בחינת שנאת חנם, זאת היתה הגורם גם כן על "משכן העדות" היינו מה שנתמשכן המשכן והמקדש בעונותיהם של ישראל, דשם הי' גם כן הגורם השנאת חנם.**

תמר יפרח (דף נב, הג"ה אות ק"ח)

ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם, וצ"ב, ונראה עפימ"ש באוהב ישראל לפי אלה פקודי המשכן כי אמרו חז"ל אין הברכה שורה בדבר המדוד והשקול והספור והנה כאן במלאכת המשכן שנעשה הכל עפ"י חשבון ובמדה הקצובה ואעפי"כ היי הברכה שורה דכתיב עיניך בריכות בחשבון דבאמת שורש העין הרע היא כמו בלעם הרשע דבכ"מ שנתן עיניו היי שולט שם מארה וקללה ר"ל וכו' אך גבי זרע ישראל כתיב עיניך בריכות בחשבון אף בדבר שיש בו חשבון אעפי"כ אינו מזיק הסתכלות הזה וכו', וזש"ה אלה פקודי המשכן ר"ל שנמנה במשכן כל דבר ונעשה הכל בחשבון ואעפי"כ היי הברכה שורה והטעם אשר פקד עפ"י משה מחמת שיצא המנין מפי משה שהיי בקדושה ובדביקות העליון ולא עוד אלא שע"י המנין נתוסף בו ברכה עכ"ד יע"י"ש. ולי נראה להסביר הענין יותר עפימ"ש אא"ז זצוקללה"ה בספרו ישמח משה פי תולדות עה"פ ויזרע יצחק וגו' וימצא וגו' מאה שערים דהטעם היא מה שאין הברכה שורה בדבר המדוד משום דהנהגה הסתמיות היא השגחה מסותרת בהטבע ולכן בדבר המדוד שאין יכול להיות נסתר אין בו ברכה, ולפ"ז אם יתן השם יתי ברכה בעצמו ולא ע"י הטבע שהיא רק שליח ולא יהי הברכה מכוסה כלל בהטבע אז וודאי אין שום דבר יכול לעכב ע"י ושורה בכל אף בדבר המדוד וגם יותר מכדי שיוכל לטעות דעתו של האדם. ובזה פי' בייטי"ל ראו כי הוי' נותן לכם השבת ע"כ הוא נותן לכם ביום הששי לחם יומים. כי מהשם הוי' תחול הברכה אפי' בדבר המדוד כמו העומר ע"י"ש, ולפי"ז א"ש כאן בהמשכן אף שנמנה ונמדד כ"פ מ"מ היי הברכה שורה בו כי הברכה הבאה מאת הי אין שום דבר מעכב ע"י אף בדבר המדוד. וזה שפתח בזוה"ק על אמרו אלה פקודי המשכן שנמנה ונמדד כ"פ ואעפי"כ היי הברכה שורה בו מחמת שהברכה הבאה מאת הי שונה אף בדבר המדוד ואף גם יותר מכדי שיוכל לטעות דעתו של אדם ושלא כדרך הטבע ע"ז פתח מה רב טובך וגו' פעלת לחוסים בך נגד בני אדם היינו נגד דעת בני אדם ושלא כדרך הטבע ג"כ הקב"ה בעצמו יכול להשפיע ברכות וישועות טובות עד אין חקר ואין מספר.

(קדושת יו"ט)

☆

אלה פקודי המשכן משכן העדות. איתא במדרש אמר משה לפני הקב"ה עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות, ופי' היפה תואר דהיינו בית מדרש גדול ובית ועד לתלמוד, והקשה בבנין אריאל האיך הותר להוריד המותר מנדבת המשכן לקדושה קלה הימנה. ויבואר ע"פ דברי מרן דודי זללה"ה בדברי יואל בפרשתן עה"כ והמלאכה היתה דים לכל המלאכה לעשות אותה והותר, והקשה באוהה"ק דהם שני דברים הפכיים אם דים אינו הותר ואם הותר אינו דים, אמנם ביאור הענין על פי מה שאמרו במדרש כי ממותר נדבת המשכן בנו בית המדרש ללמוד תורה, וטעם הדבר כי המשכן הי' מקום מוכן להשראת השכינה, אך כדי שיהיו בני ישראל ראויין להשראת השכינה, צריכם לחכנה ע"י לימוד התורה כי התורה מלמדת את האדם מצוות הי ועבודתו, ורק ע"י כך הם ראויים להשראת שכינה, וא"כ כל זמן שלא היה מקום מוכן לתלמוד תורה לא

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות"ה ק"ק עצי התמרים

מהשראת השכינה בבנין המשכן חזינן דמדת הענוה היא העיקר

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פוקד על ידי משה. שמעתי מהרב הצדיק מאוהעל זלל"ה (ראה ישמח משה פקודי) על המסורה 'ואתה הפקד את הלוים, הפקד עליו רשע ושטן יעמוד על ימינו' (תהלים קט, ו). דהנה הלוי הוא מורה על צדיק גמור (הגלוה תמיד על ה'), וזה 'ואתה הפקד את הלוים', דהוא לשון חשיבות והתמנות. **אמנם יש עוד התמנות וחשיבות יותר, וזה 'הפקד עליו רשע', דהיינו שהיה מתחלה רשע, ואחר כך 'ושטן יעמוד על ימינו', דהיינו שעשה תשובה ומזדונותיו נעשה לו זכיות** (ונמצא דאדרבה השטן מוכרח לעמוד על ימינו, עיין יומא דף פ"ו:), זה הוא חשוב יותר מהצדיק גמור, עד כאן, ודפח"ח.

והנה לפי"ז י"ל שזהו שאמרה התורה 'אלה פקודי המשכן' דהוא לשון חסרון ['פקודי' לשון חסרון, מלשון לא 'נפקד' ממנו איש], ע"י שעשו העגל וגרמו חסרון אמנם ע"ז אדרבה הוא 'משכן העדת' **וגרמו לעצמם השראת השכינה ע"י החרטה והכנעה** וכמבואר בדברי החובות הלבבות זללה"ה **דהבעל תשובה לבו נכנע וע"ז הוא הוא גורם השראת השכינה**, כי המתגאה הוא דוחק רגל השכינה ח"ו, והראי' 'אשר פקד עפ"י משה' שלכך נתן השי"ת את התורה ע"י משה רבינו ע"ה על שהי' בו מדת הכנעה.

וכיוצא בזה שמעתי מהרב הצדיק מאוהעל זלל"ה שאמר לפרש את הפסוק 'אלה פקודי המשכן, משכן העדת', דהיינו שזה הוא החסרון העלול להיות אצל צדיק גמור [דכנ"ל 'פקודי' לשון חסרון], והיינו 'אלה פקודי המשכן', אם ידע שהוא צדיק ['משכן העדות'], ויחזיק את עצמו בזה, והראי' לזה 'אשר פקד על פי משה' ומאי טעמא זכה לכך אלא על כרחך על שהי' עניו מכל האדם אשר על פני האדמה.

אך פרי תבואה (פר' פקודי),

נשלמה מלאכת המשכן ולא זכו להשראת השכינה, וזה שאמר הכתוב והמלאכה היתה דים ע"י והותיר כי רק ע"י שהיתה לחם נותר לבנות בית המדרש היתה המלאכה דים לגמור מלאכת המשכן, עכ"ד ולפי זה מיושב קושית הבנין אריאל האיך הותר לבנות ממותר נדבת המשכן בית מדרש לתלמוד, והלא אין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה אך לפי האמור ניחא דמכיון שבלי בית המדרש לתלמוד תורה לא הי' חל שום קדושה והשראת השכינה על המשכן, ע"כ אי אפשר לומר שקדושת בית המדרש קלה מקדושת המשכן שהרי היא היא שהשפיעה את כל קדושת המשכן, ואי"כ לא הי' כאן הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה, וא"ש.

(ברך משה)

☆

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה עבודת הלוים ביד איתמר בן אהרן הכהן. ופירש"י משכן משכן שני פעמים רמז למשכן שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל. ונראה על פי המבואר במדרש תנחומא (פ"י) בטעם הדבר שצוה הקב"ה ליתן מחצית השקל, לפי שמכרו בכורה של רחל בעשרים כסף ונטל כל אחד ואחד מטבע, לפיכך יתן כל אחד ואחד מטבע. אמנם כתב בשי"ת עה"ת (פי' וישב) דדבר זה אי חטאו השבטים במכירת יוסף תלוי במחלוקת התנאים (סנהדרין סו.) אי אמרינן ו' מוסיף או ו' לחלק, דהנה כתיב (דברים כד ז) כי ימצא איש גונב נפש מבני ישראל והתעמר בו ומכרו, והשבטים לא השתמשו בו אלא מכרוהו, ובכן אי אמרינן ו' לחלק בחד מיניהו סגי, או עימור או מכירה, ואם כן חטאו השבטים במכירת יוסף, אבל אי אמרינן ו' להוסיף, בעינן תרווייהו עימור ומכירה, ואם כן לא חטאו השבטים במכירתו דהם לא התעמרו בו אלא מכרוהו, עכ"ד, והנה הקשו המפרשים איך יצאו בני ישראל ממצרים טרם שנשלם הזמן של די מאות שנה, ותירצו (פרדר"א פמ"ח) כי חשבינן זמן הגירות מעת שנולד יצחק, ומעת ההוא כבר היו בארץ לא לחם. וכתב על זה החיד"א בהגדה שמחת הרגל כי דבר זה תלוי במה שאמרו חז"ל (כבא בתרא י.) ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, כי אברהם קנה את הארץ בחזקה כמ"ש (בראשית יג יז) קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה, ואי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו, אין לחשוב מזמן שנולד יצחק דלא הוי ארץ לא לחם, אבל אי לא קנה אברהם את הארץ, איכא למיחשב מזמן שנולד יצחק דהא הוי ארץ לא לחם, עכ"ד, אמנם כבר מבואר ביפה תואר (פי לך) דהך דינא אי ארץ ישראל מוחזקת לאבותינו או לא תלוי אי אמרינן ו' מחלק או ו' מוסיף, דאי אמרינן ו' מוסיף הרי הקב"ה אמר לאברהם אבינו קום התהלך בארץ לארכה ולרחבה כי לך אתננה, ובמציאות לא מצינו שהלך אברהם אבינו אלא לארכה, אם כן לא קנה אברהם אבינו את הארץ בחזקת הילוך, שהרי לא הלך לארכה ולרחבה, אבל אי אמרינן ו' לחלק הרי משמעות ציווי הקב"ה הוא או לארכה או לרחבה, ועל כן כשהלך אברהם לארכה כבר קנה לארץ ישראל ושפיר הוי מוחזקת לנו מאבותינו, ומעתה יתבאר דברי רשיז"ל על נכון, כי הקרא פתח אלה פקודי המשכן ומונה והולך הוא (פסוק כ"ה) וכסף פקודי העדה, מאת ככר וגו', והמה מחצאי השקלים שבאו לכפר על עון מכירת יוסף כמבואר, ומוכח מזה שמכירת יוסף נחשב להם לחטא, אם כן על כרחך דאמרינן ו' לחלק, ואי אמרינן ו' לחלק אזי ארץ ישראל מוחזקת לנו מאבותינו ואי אפשר לחשוב הגירות מלידת יצחק, וצריך לומר דשאר גליות משלימין, ומשום הכי משכן משכן שנתמשכן בעוונותיהם של ישראל, כי הוצרכו להשלים שאר גליות.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

דברי התעוררות אשר השמיע כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לפני אמירת תהלים באת"ק מירון יע"א
אצל ציון התנא האלוקי רשב"י זי"ע
בקדרותא דצפרא יום שישי ערש"ק פר' פקודי תשע"ו לפ"ק

מיר געפינען די וואך אין די סדרה, **כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם.**

שטייט אין פסוק ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, שטייט אין ספרים הקדושים ושכנתי בתוכם מינט מען בייַ צדיקים, צדיקים זענען א בחינה פון א משכן, א משכן וואס האט זוכה געווען צו השראת השכינה. דער ציון הקדוש פון הייליגן תנא רבי שמעון בן יוחאי איז א בחינה פון א משכן, הנה אנכי בא אליך בעב הענן, די השראת השכינה איז מיט א ענן.

כי ענן ה' על המשכן, ס'איז דא השראת השכינה במקום הזה, אויפן הייליגן ציון פון תנא הקדוש רבי שמעון בן יוחאי, ואש תהיה לילה בו, ס'איז דא א פייער, א אש להבת שלהבת, א פלאם פייער, לילה, אין די גלות וואס וועט אנגערופן לילה, לעיני כל בית ישראל, א לעכטיג פייער, וואס מאכט לעכטיג כל בית ישראל, אלע אידישע הייזער, בכל מסעיהם, די אלע אידן וואס זענען געקומען צו פארן מכל ארצות תבל, איז דא א פייער ס'זאל לעכטיג מאכן די אידישע הייזער, ס'זאל זיין א לעכטיג פייער בכל מילי דמיטב, מיט אלעם גוטן, להם ולביתם ובניהם ובנותיהם וכל יוצאי חלציהם.

בעזהשי״ת

שנת **קבל רנת** עמך לפ״ק

עוד ישמע בערי יהודה
ובחוצות ירושלים

למזל טוב

קול ששון וקול שמחה
קול חתן וקול כלה

שיר ושבח אתן לקל מלך מהולל בתשבחות, שהחיינו וקיימנו והגיענו לשובע שמחות, והגיע עת משו**ש**
למלך שומע עתירות ושיחות, כפינו בתפילה על העתיד שטוחות, מלכי ואלקי כי אליך אתפל**ל**
ויעזרינו לראות דורות ישרים ורב נחת, ויפרחו כגפן פורחת, אדון נשא אור פניך עלי**נו**
משאלותינו ימלא אלקי הרוחות, ונברכו בנו כל משפחות, ובזכות אבותינו הקדושים רווח והצלה יעמוד ליהוד**ים**

יראו עינינו וישמחו בשיר והילולים, עת יצאו אבוה״ק תרשישים ואראלים, ברוך הבא תאמרנה עצמות**י**
חי חי יודוך במקהלים, **וישמח משה** בפרי **עצי חיים** קודש הילולים, ובזכותם אנא שערי שמים פת**ח**
זכר צדיקים לברכה ובבית ה׳ שתולים, להגן בעדינו עת יצאו מחופתם ונסו הצללים, היה לנו לצור מעו**ז**
קדושת יו״ט ולמועדים יגיענו ויפו פעמינו בנעלים, **בייטב לב** ובשיר ובכינור ונבלים, פתחו לי שערי צד**ק**
אמונים אשר נאספו הקטנים והגדולים, ברכות נכספו **לדברי חיים** וחסדים מגולים, ולברכה אשר **ברך משה** עיני אש**א**
לגנו יבוא **דודי** בקול מצהלים, יופיע וישפיע **א**לינו **ל**התברך **ברב טוב** מפי שוכן מעולים, ללכת יומם ולי**ל**

שירה עמי לקל חיי ברינה וצהלה, אבוא בקריאה של חיבה ונשמחה ונגילה, בחודש אשר נהפך לשמחה ויום טו**ב**
רב ברכות ושובע שמחות להשפיע לכל העדה מלעילא, אגרא דבי הילולא, מילי דאבות ומילי דברכו**ת**
גדלו לה׳ אתי ושמו נרוממה, כי זכות אבות לא תמה, מה שאלתך וינתן ומה בקשתך ותע**ש**
אקרא לרחוק ולקרוב ונשלוח ספרים, והימים האלו נעשים ונזכרים, ויפקד המלך פקודים ברכות לרו**ב**
במהרה **תשוב שבות בת עמו** לציון וירושלים, ותרחם עם שופכים לב כמים, יבנה ערי יהודה ואלקים ציון יוש**ע**

הוא יום כלולת נכדתי היקרה

הכלה הבתולה המהוללה

מרת **בת שבע** תחי׳

בת בני היקר הרב הגה״צ שלשלת היוחסין
מוה״ר **חיים צבי** שליט״א
רב ביהמ״ד עצי חיים סיגוט, וויליאמסבורג יע״א

עב״ג החתן תמים למעלות חו״ב

הרב **שלום יחזקאל שרגא** שליט״א

בן מחו׳ ש״ב הרב הגה״צ שלשלת היוחסין
מוה״ר **חיים דוד רובין** שליט״א
רב ביהמ״ד אוהל תורה וויליאמסבורג יע״א

אשר תהיה בעזהשי״ת למז״ט ובשעה טובה ומוצלחת

ביום א׳ לסדר חקת עולם לדורותיכם (ויקרא)
אור ליום ד׳ אדר ב׳ שנת תשפ״ב לפ״ק

בבית מדרשינו הגדול בוויליאמסבורג
14 הופפער סט. ברוקלין ניו יארק יע״א

קבלת פנים בשעה 5:30 והחופה בשעה 6:30

ובכן אחי וידידיי רבנן ותלמידיהון קרואי שושנים, אליכם אקרא נערים עם זקנים,
אספו חיום רעים **נ**אמנים, **בשמחת נ**כדי **מ**גזע **ש**רפי העליונים, **ט**ללי **ב**רכות ישפע ממעונים,
זכות אבות יזכר לבנים, במהרה נשמע קול מבשר ישועת אמונים, ונעלה לציון ברננים

והנני בזה דו״ש המחכה לקראת פניכם ומעתיר בעד שלומכם וטוב הצלחתכם כה״י

המצפה לישועה ולהרמת קרן ישראל במהרה

הק׳ אהרן טייטלבוים
אבד״ק סאטמאר יע״א

פנינים מתורתן של מרן רבי"ק בעל דברי יואל זי"ע
מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח כא). פירש"י המשכן משכן שני פעמים, רמז למקדש שנמשכן בשני מורגנין על עונותיהן של ישראל. והקשו המפרשים דלפשטות היה לו לרמז דבר זה בפרשה דמיירי מבנין המשכן או בגיווי מלאכת המשכן, ולהשמיענו שם סופו של בעי מקדשות, אבל לא בפרשה זו דמיירי רק מחשבון הדברים שהוצרכו לצורך בניינו.

ונראה על פי מאמרם (תנחומא פקודי ס"ו) ולמה עשה משה חשבון, מפני שאמע ליעני הדור שהיו משיחין לאריו, לפי שנתנה על מלאכת המשכן על ככרי כסף ועל ככרי זהב שאין לו חקר ולא משקל ולא מנין, מה אתה רואה, שלא יהיה עשיר, כשאמע כן, אמר חייכם משנמרה מלאכת המשכן אני נותן להם חשבון, כיון שנמרה אמר להם אלה פקודי המשכן, ע"כ. והנה זה החשב והקטטה שעוררו על משה רבינו, הלא בודאי היה משום שנאת חנם [כי אלו שהיו מרננין אחר משה רבינו וחשדוהו, היה רק מפני שהיה להם טינא בלבם עליו, או מפאת קינאתם על גדולתו, או מלב חיזה נגיעה לטובת עצמם, ועל ידי זה נתעוור עיני שכלם, וטח עיניהם מראות האמת והישר, כי בלאו הכי לא יוצג בשכל אנושי איך לא ירעו לדבר בעבדו במשה ליעורים הללו, הלא רעו כולם במעמד הנפאר איך שליבר ה' אתו פנים אל פנים (עי' שמות לג יא, במדבר יב ח), אולם כאשר מבואר אצלינו במקומות אין מספיק, כי הנגיעה והשנאה מסמא את העינים, ומעוור עיני השכל לעשות ולדבר דברים שהם זרים ורחוקים מן השכל], וכבר אמרו ז"ל (יומא ט:) למקדם שני נחרב מפני שנאת חנם. לזה אמר הכתוב אלה פקודי המשכן, היינו שבשביל טעם זה שהוכרח משה ליתן מפקד וחשבון של המשכן, בשביל טעם זה עלמו נגרם להם אחר כך משכ"ן העדות, מה שנמשכן מקדש שני בעוונותיהם של ישראל, שזו היתה בשביל עון שנאת חנם, ובדרך מגב רמז גם כן על תורבן מקדש רשמון.

ליל שב"ק פקודי תשכ"ז, ס"ג בהר תשכ"ז, ועי' בדברי יואל ריש פרשתן.

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח כא). במדרש רבה (פנ"מ ס"ג) נכנס משה אצל בצלאל רואה שהותיר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות, הלך משה ועשה בהן. וכתב בייפה מואר שמצא כתוב שעשה בית ועד לתלמוד ומדרש גדול, עכ"ד. אמנם בספר בנין אריאל בפרשתן הקשה על זה, דלעלא משה היה גזבר, וקיימא לן (או"ח סימן קנ"ג ס"ה) דלאחר שבא ליד גזבר אין מורידין את המותר, ואם כן אין הותר להוריד את המותר מהמשכן לקדושה קלה, עיי"ש.

ויש לומר על פי המבואר בגמרא (מגילה כז.) וכן פיסקנא הלכתא (או"ח שם) שאם גבו מעות לבנות בית הכנסת או בית המדרש, ורלו לשנותן מלבוך מה שגבו תחתם, אין משנין אלא מקדושה קלה לחמורה, אבל אם כבר עשו בהם הדבר שגבו תחתם בשבילו, משנין המותר לכל מה שירלו. ולכן כיון דכבר נגמרה מלאכת המשכן וכליו, דלגרכם גבו המעות תחלה, שפיר הותר לו להשתמש עם המותר לצורך בית ועד לתלמוד ובית המדרש, ואף שהוא קדושה קלה.

ליל שב"ק פקודי תשכ"ב

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח כא). במדרש רבה (פנ"מ ס"ג) נכנס משה אצל בצלאל רואה שהותיר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות, הלך משה ועשה בהן. וכתב בייפה מואר שמצא כתוב שעשה בית ועד לתלמוד ומדרש גדול, עכ"ד. אמנם בספר בנין אריאל בפרשתן הקשה על זה, דלעלא משה היה גזבר, וקיימא לן (או"ח סימן קנ"ג ס"ה) דלאחר שבא ליד גזבר אין מורידין את המותר, ואם כן אין הותר להוריד את המותר מהמשכן לקדושה קלה, עיי"ש.

ויש לומר על פי מה דפיסקנא הלכתא (או"ח סי ס"ו) לחסור למכור בית הכנסת של כרכים, מפני

שבשים שם ממקומות אחרים, ואם כן בנאותו מדעתא דכולי עלמא, אבל בית הכנסת של כפריים יכולים למכור, לפי שלא נעשית אלא לצרי הכפריים לבדם, אפשר שאינם נשתריים בקדושתן ואינם רשאים להוציאין לכל מה שירצו, רק אם הסכימו שבעה טובי העיר בעותו מכר והיה במעמד מנשי העיר. ולפי זה יש לומר כי המשכן שעשה משה במדבר היה לו דין בית הכנסת של כפריים, לפי שבעותה שעה היו כל ישראל במדבר, וממילא לא היה שייך בזה לומר שבעותו על דעת מנשים שבשים ממקומות אחרים, ולכן היה מותר לעשות המעות שנדבו לצורך המשכן במעמד כל ישראל ולהשתמש בהם לצורך בית ועד ללמוד ובית המדרש הגם שהוא קדושה קלה.

ליל שב"ק פקודי תשכ"ב

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח כא). במדרש רבה (פנ"מ ס"ג) נכנס משה אצל בצלאל ראה שהותיר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות, הלך משה ועשה בהן. וכתב בית מאור אמרי כתוב שעשה בית ועד ללמוד ומדרש גדול, עכ"ד. ממנו נספר בנין צריכל בפרשתן הקשה על זה, דהלא משה היה גזבר, וקיימא לן (מו"ח סימן קנ"ג ס"ה) דלאחר שבא ליד גזבר אין מורידין את המותר, ואם כן לית הותר להוריד את המותר מהמשכן לקדושה קלה, עיי"ש.

ויש לומר על פי מה דמצינו בגמרא (שבועות יא. מנחות עט. ועוד) דלב בית דין מתנה על הקדשים אם הוצרכו הוצרכו ואם לאו יהיו לבדיים אחרים שבריכים. והטעם בזה, משום דלמרינן שהמקדיש שום דבר, על דעת בית דין הוא מקדיש, ובית דין מתנה לכל מה שבריכים. והכא נמי נתנו כל ישראל את נדבתם על דעת משה רבינו ובית דינו, והם היו יכולים להתנות על התותר מנדבת המשכן שיוכלו להשתמש בהם לף לנבר שקדושתו קלה. ולף למאן דפליג ולף שבירא ליה לב בית דין מתנה על הקדשים, אפשר דהיינו רק בשתמא היכא דלף התנו מעיקרא, אבל היכא דהתנו מעיקרא קודם שהקדישו, גם הוא מודה דמועיל התנאי.

והכי נמי יש לומר, כי משה רבינו התנה מעיקרא טרם הביאו ישראל את נדבותיהם שאם יותיר מנדבת המשכן יוכל להשתמש בהם לצורך הדברים שיצטרכו [ובפרט כי משה רבינו השיג כל מה שעתיד להיות עד סוף כל הדורות, ואם כן בודאי השיג מתחלה גם כן שעתיד להיות עותר מנדבת המשכן, ועל כן התנה שיוכל להשתמש עם המותר לצורך דברים], וכיון שהתנה על זה מעיקרא, הותר לו לכולי עלמא להשתמש עם המותר לצורכי דברים.

ליל שב"ק פקודי תשכ"ב

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לח כא). במדרש רבה (פנ"מ ס"ג) נכנס משה אצל בצלאל ראה שהותיר מן המשכן, אמר לפני הקב"ה, רבון העולם עשינו את מלאכת המשכן והותרנו, מה נעשה בנותר, אמר לו לך ועשה בהם משכן לעדות, הלך משה ועשה בהן. וכתב בית מאור אמרי כתוב שעשה בית ועד ללמוד ומדרש גדול, עכ"ד. ומנין בית מאור למה הוצרך עכשיו לעשות בית המדרש ללמוד, הלא גם מקודם שהוקם המשכן לימד משה עמהם תורה ומצות כמבואר במאמרם (עירובין נד:), ואם כן למה הוצרך עכשיו לייקר לבנות להם בית ללמוד.

ונראה על פי הידוע (רמב"ן בעיל יב ו) שכל מעשה אבות היה סימן לבנים, ועל דרך פועל דמיוני לדורות הבאים, וכמאמרם (ב"ר פ"מ ס"ו) אמר הקב"ה לאברהם אבינו צא וכבוש את הדרך לפני בניך, את מוצא כל מה שכתוב באברהם כתיב בבניו, עיי"ש. והרי הקב"ה ידע מראש כי עתיד הבית להיחרב ויגלו הקרבנות, על כן צוה להם לבנות בית ועד ללמוד, וכמה למיתא בזוה"ק (משפ' קפח:) בלמלע כל מיני טבלן דקל מכחלן ומחלן כתיבן בחורייתא, לף הוו יכלין למיקם ולמסבל גלותא, אבל מזלין לבי מדרשות, פתחין ספרין, ומחלן כל מיני טבלן דקל מחכחלן, ומחלן כתיבן בחורייתא לחבטח לון קודשא בריך הוא עלייהו, ומתנחמין בגלותהון, עכ"ל. ולכן אחרי שהוקם המשכן צוה הקב"ה לעשות בית ועד ללמוד, כדי לעשות זה פועל דמיוני למשך שנות הגלות, כי אחרי שיחרב הבית יתכנסו ישראל בבתי מדרשות, ועל ידי זה ימלאו נחמתם.

ליל שב"ק פקודי תשכ"ב

סיפורי צדיקים, בגיאוגרפיה הפסוקים המלאים זיו ונוגה מפיקים

ובצלאל בן אורי עשה את כל אשר צוה ה'

הגאון ר' אלחנן וואסערמאן ערך פעם מגבית למען ישיבתו, באחד מלילות שבת דרש בבית הכנסת למען ישיבתו אולם הציבור לא התחייבו לתרום כדבעי, באותו ליל שבת לאחר הסעודה בא הרב של אותו ביהמ"ד עם כמה נכבדי הקהילה לר' אלחנן כדי להתנצל ושלא יהי' לו תרעומת עליהם בגלל המגבית שלא הצליחה אצלם, אמר לו ר' אלחנן הנה מחר יקראו בתורה "ובצלאל בן אורי עשה את כל אשר צוה ה' את משה" הבה נתאר את החזיון הזה, עומדים לבנות את המשכן מן השמים נקרא בצלאל בן אורי לעשותו והנה הולך לו משה רבינו במחנה ישראל, פוגש ביהודי ושואל אותו "צריך להקים את המשכן אולי אתה בצלאל בן אורי", לא - משיב האיש אנוכי ראובן בן יעקב, משה רבינו ממשיך בדרכו, פוגש ביהודי אחר, ושואל שנית "צריך להקים את המשכן אולי שמך בצלאל בן אורי", לא - מתנצל גם השני, אנוכי שמעון בן יעקב, האם יעלה על הדעת שמשה רבינו יתרעם על היהודי הראשון והשני, מדוע לא נקראו בשם בצלאל בן אורי, ומדוע לא הם אלו המקימים את המשכן, וכי מה בידם לעשות אם לא הם נבחרו על ידי ה' להקמת המשכן כי אם בצלאל דווקא, סיים ר' אלחנן את דבריו אל הרב: מה, אם כן, מקום לתרעומת יש לי, אם ביהמ"ד שלכם פשוט לא נקרא להימנות על בוני התורה בזמן הזה, אם אין לכם הזכות לתמוך במשכן העדות.

(אור אלחנן)

ובצלאל בן אורי עשה את כל אשר צוה ה'

לאחר פטירת הרה"ק המגיד מטשערנאביל זצוק"ל כשהתחיל בנו הרה"ק המגיד מטריסק זצוק"ל לנסוע נסיעותיו הקדושות על פני המדינה בעיירות שונות, נסע פעם אחת דרך עיר טריסק, וכאשר ראה שם בצד העיר שיש מקום רפש וטיט ומים מקלחים שם תמיד, אמר פה אשב ואקבע דירתי, וכך הי' שבנה לו במקום הרפש והטיט חצר קדשו ובית מדרשו, וכמובן עלה לו בדמים יקרים פי כמה מאם הי' בונה על קרקע רגיל, והי' בעיני החסידים לפלא גדולה, אך שום איש לא העיז לשאלו על כך. לימים כשהי' הרה"ק מטריסק בעיר קאוולע, פגש שם את דודו הרה"ק ר' יצחק מנעשכיז זצוק"ל, ושאל הרה"ק מנעשכיז מהרה"ק מטריסק מדוע עשה כדבר הזה לכלות ממון ישראל במקום הרפש והטיט, השיב לו הרה"ק מטריסק: הלא אתם שואלים מוכרח אני להשיבכם, הנה כשעשה בצלאל את המשכן כתיב ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה ובתבונה ובדעת וברש"י פי' שנתן לו הקב"ה רוח נבואה ורוח הקודש, וקשה למה הי' בצלאל צריך לרוה"ק למלאכתו, והי' די בזה שהוא אומן ועושה מעשה חרש ויכול לעשות המשכן כאשר נצטווה, אך הענין כך הוא כי בעת שנתנו בני ישראל נדבת לבם על מלאכת המשכן הי' ביניהם שלש כיתות, כת אחת שנתנו נדבתם בכל לבם לעשות נח"ר להבורא ית"ש וכל כוונתם הי' בלתי לה' לבדו, כת אחרת היתה שנתנו נדבתם כדי לקיים מצוות הבורא אבל הי' להם ג"כ פני' להתיהר, וכת שלישית שבאמת לא רצו כלל ליתן כך מצד ההכרח הי' צריכים ליתן, לכן בצלאל שהי' לו רוח הקודש לקח הנדבות מכת הראשונה שכוונתם היתה בלתי לה' לבדו ומהם עשה כלי המשכן שהם קדשי קדשים והשאר דברים עשה עם המעות שקיבל משאר הכתות, וסיים הרה"ק מטריסק: כך הוא אצלינו אותם החסידים שנותנים לי מעות בכוונה רצויה מזה המעות אני בונה ביהמ"ד ושאר צרכי גבוה, והמעות שבא מאנשים בלא כוונה רצוי' מעות כאלו אני נותן במקום הרפש והטיט.

(ילקוט מאורי אור)

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, ברוך צחות ומליצה נאמרים

את קלעי החצר. הרמ"א אבה"ע (סי' ס"א ס"א) פסק י"א לעשות החופה תחת השמים לסימן טוב שיהיה זרעם ככוכבי השמים, ובפתחי תשובה (שם סק"א) בשם שו"ת חתם סופר (אה"ע סי' צ"ח) האריך נגד המתחדשים שרוצים לשנות מנהגי ישראל ולעשות החופה בתוך בית הכנסת וכבר מחו להו אמוחא רבותינו ואבותינו הק' בדורות האחרונים. ושמעתי פעם אחת חתן התעקש ולא רצה ללכת לחופה שהיתה בחצר ביהכ"נ עד שיהי' מראים לו מפורש מן התורה שכן צריך להיות. הוציא הרב החומש והראה לו בפרשה דידן הפסוק את קלעי החצר (כלה בחצר) ונענה והסכים החתן מיד לצאת לחצר אל החופה. **והנה אם כי הוא בדיחא היא יש לתת תבלין על זה דגברא רבה אמר מילתא לא תחייכו עלה,** דידוע הרמז כמשוש 'חתן על כלה' **גימטריא תרי"ג,** ישיש עליך אלקיך שישיש ה' עלינו כמזמוטי חתן וכלה כאשר נקבל ונקיים תרי"ג מצותיו. **והנה תיבת 'את קלעי' עם ב' כוללים גימטריא תרי"ג כמנין 'חתן על כלה', והרי מרומז שפיר על כלה את קלעי החצר שיהא כמנהג ישראל בחצר תחת השמים, לתת עליהם ברכת השמים בקיום תרי"ג ומנהגי ישראל.**

אלופי יהודה

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה. וברש"י אי' המשכן משכן שני פעמים רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל. הן ידוע דאילו היה משה רבנו נכנס לארץ ישראל והיה בונה את בית הבחירה לא היו ישראל חוטאין בע"ז ולא היה נחרב בית המקדש, ומה שלא נכנס לא"י היה שגרמה שישראל זנו אחרי אלהי נכר הארץ ולבסוף חרבה בית מקדשינו, ומה גרם והביאו לכל זאת, פיו של משה במה שאמר "שמעו נא המורים". וזהו שנרמז כאן, אלה פקודי המשכן משכן העדות רמז למקדש שנתמשכן בשני חורבנין על עונותיהן של ישראל אשר פקד כלומר אשר נחסר [מלשון הכתוב ויפקד מקום דוד] על פי משה במה שאמר שמעו נא המורים ולכן לא נכנס לארץ וממילא לא נבנה ביהמ"ק ע"י והיתה יכולה להיחרב.

(תורת משה להחת"ס)

☆

אלה פקודי המשכן וגו' ובצלאל וגו' עשה את כל אשר צוה ה' את משה ובמד' אשר צוה משה אין כתיב כאן אלא אשר צוה ה' אפילו דברים שלא אמר לו רבו וכו' דמשה א"ל עשה ארון וכלים ואח"כ המשכן א"ל בצלאל וכו' א"ל יודע הייתי וידעתי וכו', וצ"ב הרמז דוקא כאן ולא לעיל בפרשת תרומה, ונקדים דהנה מצינו ב' טעמים לעשיית המשכן א' כדי לכפר על חטא העגל, ב' כיון שנתן הקב"ה את התורה לישראל ולפרוש ממנה א"א ע"כ צוה שיבנו המשכן כדי שיהי' ג"כ שם, והנ"מ ביניהו דאי' במ"ר שהי' משה מצטער על הדבר ואמר הכל הביאו ואני לא הבאתי א"ל הקב"ה חייך שדיבורך מה שאתה מצוה חביב עלי מן הכל, ואם נאמר דהטעם כדי שיכפר על חטא העגל מעתה משה דלא חטא לא היו צריך להביא ולא הי' צריך הקב"ה לפייסו, משא"כ אם נאמר טעם כדי שאדור עמכם ראוי הי' משה להביא נדבתו למשכן וכדין הי' מצטער על מה שלא הביא וצריך הקב"ה לפייסו, אמנם באמת י"ל כטעם דבא לכפר על חטא העגל ובאמת לא הי' שום פיוס כי לא נעשה המשכן על פי דיבורו של משה שהרי משה שינה בדבר ובצלאל עשה כמו שאמר הקב"ה, ובזה מבואר אלה פקודי המשכן משכן העדות דהי' עדות על ישראל שכיפר להם הקב"ה על מעשה העגל ובתוך כדי דיבור אמר אשר פוקד על פי משה כוונתו דנעשה הכל על פי מה משום שלא הי' מביא נדבתו למשכן וא"ל הקב"ה חייך שדיבורך חביב עלי יותר, אמנם אם הטעם היא כדי לכפר על חטא העגל לא הי' משה צריך להביא בכלל דכפרה לו למה וא"כ סתרי אהדדי, וע"ז בא לתרץ דלעולם הטעם כדי לכפר על מעשה העגל ודקשיא לך א"כ למה הי' צריך לפיוס, לז"א ובצלאל וכו' עשה אשר צוה ה' דקשה אשר צוה משה הול"ל ומוכרח לומר דמשה שינה וא"כ באמת גם הציווי לא נעשה על פי משה.

(נפתלי שבע רצון)

☆

אלה פקודי המשכן משכן העדת. (חסר ו'). איתא ברבינו בחיי "המשכן" עם ה' אותיות של תיבת המשכן הם בגימטריא ת"כ, כמנין השנים שעמד בית שני, "משכן" בגימטריא ת"י כמנין השנין שעמד הבית הראשון, "העדת" (חסר ו') בגימטריא תע"ט, כמנין השנים שעמד המשכן עד שנבנה הבית המקדש, והיא דבר נפלא, אלא שצריך להבין אמאי חסר מספר ה' ממנין ימי הבית השני עד שצריך לצרף את מספר האותיות שבתיבת המשכן, וי"ל כדי לרמז שה' דברים חסרו בבית השני כדאיתא במס' יומא.

(תורת משה חתם סופר)

דורש טוב

ותכל כל עבודת משכן אהל מועד ויעשו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו. הקשה באור החיים הק' והלא בצלאל והחכמי לב הם עשו את עבודת המשכן ולא כל בני ישראל. וי"ל **דהנה ע"י שישראל נתנו את נדבותיהן למשכן מתוך אהבת הש"י, ע"ז נתקבל כלות האהבה של כלל ישראל להש"י במשכן אחד, ונעשה מקום להשראת השכינה,** שכן כתב האלשיך הק' בהפסוק בשיר השירים **'אפריון עשה לו המלך שלמה כו' תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים', שהאהבה של כלל ישראל לקונם שנתאסף בהאפריון והמשכן, זאת גרמה השראת השכינה.**

והנה איתא במס' תמורה (דף ד') דאמירת **'קרבן זה'**, חשוב כמעשה, אף שהדבר נעשה ע"י דיבור פיו, דכיון דבדיבורו נעשה מעשה נחשב הדיבור למעשה, **וכן כתבו התוס' בגיטין** (דף ס"ז) דדיבור שמעשה נגמר על ידו חשיב מעשה, **ולפי זה נראה** דאף שמעשה מלאכת המשכן עשו חכמי לב, **מ"מ הואיל וע"י גודל האהבה שבה נתנו ישראל את נדבותיהן, גרמו השראת השכינה שזוהי תכלית בנין המשכן, על כן נחשב מעשה בנין המשכן לישראל, כי באהבתם המשיכו השראת השכינה הק'.**

וזה שאמר הכתוב **'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד'** היינו שנשלם הדרך אשר ראוי להמשיך השראת השכינה בישראל, וכיצד נעשה דבר זה, לזה ממשיך הכתוב **'ויעש'ו בני ישראל ככל אשר צוה ה' את משה'**, ואם תאמר הלא באמת לא עשו בפועל את המלאכה, **הוי אומר דהכונה על נתינת הנדבה באהבה רבה, אשר זה שפיר חשיב לעשיה, משום שהמשיך השראת השכינה למעשה, וממילא באופן זה נתקיים 'ותכל כל עבודת משכן אהל מועד'.**

שפתי מהר"ש ענגיל

די העכסטע דרגא פון צדקה פאר
קמחא דפסחא
קמחא דפסחא
עולם חסד יבנה
מפעל
ידי חסד
שע"י
קהל יטב לב ד'סאטמאר
בנישאות בית מדרש רבינו הקדוש מליובאוויטש
בני ברק יצ"ו
אלקא דמאיר עננו
המזכה אנ"ש בעיר"ק ארץ ישראל על טהרת הקודש
פאר הונדערטער היימישע
עניים אנ"ש אין ארה"ק
פארטיילט דורך
קמחא דפסחא ידי חסד
שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק
הכנו!
צום מגבית מיוחדת
וואס וועט דורכגעפירט ווערן אין די קומענדיגע טעג

תענית אסתר, מהותו, גדרו וענינו

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

ראש חודש אדר השני כבר הגיע, ומתכוננים אנו לימים הנעלים ביותר, ימי הפורים האלה הממשמשים ובאים, יום מוקדם לימי הפורים הוא יום תענית אסתר המסוגל, וראוי לעיין ולחקור ביסוד התענית, והטעם למה מתענין, כי יום תענית זה אינו מד' צומות שתקנו חכז"ל, וא"כ למה מתענין ביום זה, ומהו גדרו וענינו?

ובאמת יש חילוק גדול לדינא בין תענית אסתר לשאר הד' צומות, דת"ב ושאר תעניות מבואר בגמרא מס' מגילה (ה.) דמאחרין ולא מקדימין, והטעם דאקדומי בפורענותא לא מקדמינן, ובריטב"א שם כתב: "ובתענית שלפני פורים שנהגו להקדימו ליום ה', משום דהוא תענית תשובה היא ולית בה משום אקדומי פורענותא כלל, ולא עוד אלא שתענית יחיד היא" וכו', עי"ש, וביאר דבריו לעיל בדף ב' וז"ל: "מכל מקום לא מצינו תענית זה בכלל הצומות שהם גזרת חכמים אלא כעין תענית יחיד הוא ואע"פי שחייב אדם להתענות בו משום אל תטוש תורת אמך צריך קבלה מבע"י ולפי שאין לו עיקר גמור נהגו כשחל פורים באחד בשבת להתענות ביום הה' שלפניו ואע"פ שהוא יום י"א ולא היה יום קהלה ולית בהא נמי משום אקדומי פורענותא לא מקדמין", עי"ש. ויסוד דבריו מפורש ב'שאלתות דר"א גאון' פרשת ויקהל (שאילתא ס"ז) דלכן מקדימין תענית אסתר ולא ת"ב, וכן מבואר במדרש תנחומא בבראשית, ודבריו מובא במרדכי תחילת מסכת מגלה ועוד.

ועיקר תענית זה מבואר בר"ת, מובא בראי"ש ובר"ן תחילת מס' מגילה ועוד, לבאר דברי הגמ' מגילה (ב.) די"ג זמן קהלה לכל: "שהיו מתענין כולם ביום המלחמה, שכן הסכימו להיות מתענין בי"ג, מפני שהם היו עומדים על נפשם", וכן הוא ב'שאלתות דר"א גאון': "דבי"ג עשו תענית בימי מרדכי ואסתר לפי שהכל נקהלו לעמוד על נפשם והיו צריכים רחמים גדולים, וכן עשה משה כשנלחם בעמלק, וזה סמך לתענית אסתר שנוהגין בכל מקום ולא מצינו לו רמז", עי"ש.

ויש להדגיש דבאמת במס' סופרים (פי"ז ה"ד) איתא: לפורים שלשה ימי הצום אין מתענין אותם רצופין אלא פרודין שני וחמישי ושני, ורבותינו שבא"י נהגו להתענות אחר ימי הפורים מפני נקנור וחבריו **ועוד שמאחרין בפורענות ואין מקדימין** עי"ש, וכן מובא בטור ושו"ע תרפ"ו דיש שמתענין ג' ימים זכר לתענית אסתר, ובב"י כתוב דאין נוהגין כן כדי שלא להכביד על הציבור [ואגב בכסא רחמים להחיד"א על מס' סופרים כ' וזל"ק: דאני הצעיר ראיתי להרב המופלא עיר וקדיש כמהרי"ח בן עטר ז"ל דהתענה הפסקה ג' ימים י"א וי"ב וי"ג באדר זכר לתעניות שעשו בימי מרדכי ואסתר והיא הפסקת ג' ימים לילה ויום שכ' האריז"ל דעולה למ' יום עי"ש], ועכ"פ מבואר שם דגם בתענית זה אין מקדימין, וצ"ב.

אולם הדבר פשוט דשם מדברים זכר לתעניתיו של אסתר דתעניתים הללו יש להן דין תענית, ואם עושין זכר לזה אין מקדימין, אבל תענית אסתר דילן שהוא מטעם תפלה ותשובה ליכא משום פורענותא כלל, וכ"כ הר"ן במס' תענית (ז.) "ומנהג בלבד הוא שנהגו

להתענות ג' תענית מפוזרין זכר לתענית של אסתר" וכתוב שם מפורש "שד' הצומות לאבל הם ולא לתפלה וזעקה", עי"ש, וכ"כ ב'אבודרהם' [תפלת התעניות] וז"ל: "עוד מתענין בי"ג באדר הסמוך לניסן ואינו מפורש בכתו' ולא בתלמד אלא החכמים האחרונים תקנוהו אחר חתימת התלמוד. וכתוב אבן הירחי שאינו לשם זכר תענית אסתר שהרי אין אנו מתענין ג' ימים לילה ויום, ועוד שאותם בפסח היו שנאמר ויעבור מרדכי ויעש ככל אשר צותה עליו אסתר מלמד שעבר יום ראשון של פסח בתענית, והמן נתלה בששה עשר בניסן זכר לדבר וישבות המן ממחרת, ואין התענית אלא על שם ויקהלו היהודים אשר בשושן בי"ג בו ואמר מר זמן קהלה לכל הוא, וכן פי' בירושלמי 'ומצפרא כנופיא' 'ונקהלו להתענות', וכן פי' ר"ח, ולכך אין מתענין אלא יום אחד", עי"ש.

מכל המבואר לעיל מוכח דתענית זה אינו חיוב מדברי קבלה כמו שאר ד' צומות רק מנהג בעלמא, וכלשון הראשונים. אולם ידוע שיטת הראב"ד [מובא בר"ן מס' תענית שם] דתענית זה הוא מדברי קבלה ושורשו הוא פסוק במגילת אסתר 'דברי הצומות וזעקתם' וז"ל: "כשם שקבלו עליהם לעשות יו"ט כך קבלו עליהם דברי הצומות וזעקתם, כלומר לעשות תענית בכל שנה ושנה", עי"ש. אולם הר"ן שם וכן בשבולי הלקט בשם רש"י, ובב"י (סי' תרפ"ו) ועוד, חולקים ע"ז דאינו רק מנהג בעלמא, והפסוק הנ"ל מפרש רש"י דהיינו ג' ימים שצמו כלל ישראל בתקופה ההוא, וע"ע בר"ן שמבאר הפסוק באופן אחר, ולמעשה פסקינן ברמ"א (סי' תרפ"ו) דתענית אסתר אינו חובה ולכן יש להקל בו יותר משאר תעניות, עי"ש, ויש כמה חילוקי דינים בזה, ואכה"מ להאריך בזה.

והמאירי בספרו 'מגן אבות' (עניין כ"ג) כתב בזה"ל: ואף תענית אסתר ממין זה דאע"פ שאינו מד' הצומות הקבועים, מ"מ יש בו סרך תפלה, **ופרסום הנס מביא ליתן בו הודאה ושבח לבורא יתב' על הניסים והגבורות** עי"ש.

ועי' ב'לבוש' (סי' תרפ"ו) שכתב: "והיו צריכין לבקש רחמים וסליחות ותחנונים ומסתמא היו מתענים בו ביום, שכן מצינו במדרש שמשה רבינו ע"ה היה מתענה ביום שנלחם עם עמלק, וא"כ ודאי בימי מרדכי גם כן התענו ביום שהיה להם מלחמה עם צריהם, **ומפני שאנו מקיימים ימי הפורים לזכר אותו הנס גם כן צריכין אנו לעשות כמותם בענין התענית והסליחות והתחנונים**, כי אם את הטוב נקבל והרע לא נקבל, בתמיה", עי"ש.

וב'משנה ברורה' (סי' תרפ"ו סק"ב) כתב: "בימי מרדכי ואסתר נקהלו ביום שלשה עשר באדר להלחם ולעמוד על נפשם, והיו צריכין לבקש רחמים ותחנונים שיעזרם ה' להינקם מאיביהם, ומצינו כשהיו ביום מלחמה שהיו מתענין, שכן אמרו רז"ל מכילתא פ' בשלח (מלחמת עמלק פרשה א) שמשה רבנו עליו השלום ביום שנלחם עם עמלק היה מתענה ואם כן בודאי גם בימי מרדכי היו מתענים באתו יום, ולכן נהגו כל ישראל להתענות בשלשה עשר באדר ונקרא תענית אסתר **כדי לזכור שהשם יתברך רואה ושומע כל איש בעת צרתו כאשר יתענה וישוב אל ה' בכל לבבו כמו שעשה בימים ההם**", עי"ש, ויסוד דבריו הוא ב'חיי אדם'.

אולם ב'טור ברקת' [לרבינו חיים כהן מגורי האריז"ל] (סי' תרפ"ו) נתן טעם אחר לחיוב תענית אסתר שאנו מתענים, וכתב: "ואמנם יש חילוק בענין התעניות בכללות, כי הנה יש ארבע תעניות שהם נעשים מפני הצרות שהגיעו לאבותינו, ויש תענית שהוא לטובה כגון שמתענים הבכורות ערב פסח וכן המתענה לאכול מצה לתיאבון וכן המתענה קודם חג השבועות שהוא דוגמא מה **שהתענו דור המדבר קודם קבלת התורה**, וכן תענית אסתר, הגם כי כפי הנראה דרך אחד להם בענין התועלת הנמצא מהם, מ"מ יש הפרש ביניהם כי אותם התעניות הם לענין תיקון וכפרה על מעשים הרעים אשר נעשו בזמנים ההם, אמנם אלו התעניות הם זכרון לנס הנעשה בימים האלו, זהו כפי פשוטו, ולכן ג"כ יהיה הסוד שלהם כפי דרך זה, כי הנה אותם התעניות צום הרביעי וצום החמישי וגו' התכלית שלהם יהיה להתכוין בהם להכניע החומר של האדם, כי ממנו ימשך כל חטאת האדם ומזה ימשך תגבורת הצורה הקדושה, וכן נמי יהיה בערך זה הכנעת שורש החומר שהוא סט"א וכו', ולכן נאמר הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו, ולכן הקדושה העליונה מתגברת ומתייחדת בשרשה, ואמנם שאר התעניות

האמורים נמצא בהם תוספת טובה, כי בעבור התענית נוסף עוד להיטהר חלק החומר, ולכן אז דור המדבר ע"י שהתענו נזדכך החומר שלהם וכאשר קרבו לפני הר סיני פסקה זוהמתן, ומזה מובן לשאר התעניות הנז', ומה גם כי בזמן אסתר הוא דוגמא לקבלת התורה, כדאיתא בפרק א"ר עקיבא מאי דכתיב ויתיצבו בתחתית ההר מלמד שכפה עליהם ההר כגיגית וכו', א"ר אחא מכאן מודעא רבא לאורייתא ואעפ"כ הדור קבלוה בימי אחשורוש שנאמר קימו וקבלו היהודים, וא"כ מכאן נלמוד בתחילה כי בחנוכה ובפורים מותר להתענות לפניהם ולאחריהם, כי הנה השפע והארה הנמצא בהם הוא לפי שעה, וכאשר נת' בענין הפסח, כי להיות ההארה עצמית וגדולה לכן אין נופלים על פניהם ואין מתענין, אבל בזה מתענין. **ולענין התענית שמתענין בי"ג באדר הדבר מובן, דאע"ג כי התענית שעשו בימי מרדכי היה כדי למרק העון שנהנו מסעודת אחשורוש כנז' במקומו, מכל מקום נמצא שהיה דוגמא למה שהתענו ישראל במדבר לקבלת התורה כדאיתא בפרקי ר"א שהתענו ג' ימים, כמו כן התענו בתענית אסתר והועיל לקבלת התורה**, ולכן יש מתענים ג' ימים והם זכר לתענית אסתר, ובלי ספק העושה כן מנהג יפה הוא", עי"ש.

וראוי לציין את דברי מרן רבינו שליט"א אשר ביאור בשנת תשס"א את דברי המשנה מגילה נקראת בי"א בי"ב בי"ג (מגילה ב.), ותו"ד הוא שבאלו הימים שולט בהם קדושת ימי הפורים, וחיובא רמיא עלן לעשות הכנה דרבה בימים אלו כדי שנזכה להשפעות אור התורה ביום הפורים, והדבר נלמד בקל וחומר מחג השבועות שקיבלו התורה בכפי' והיה להם שלשה ימי הגבלה, קל וחומר לקראת ימי הפורים זמן הדור קבלוה באהבה, נדרש הכנה דרבה כדי שנזכה לקבל התורה הקדושה ועול המצות מחדש באהבא ורצון, כי כל מילי דקדושה בעי הכנה והזמנה.

וב'כל בו' (הל' ת"ב) מצינו ג"כ מבואר דתענית זה הוא זכר לתענית שגזרה אסתר, ואפ"ה תענית של שמחה הוא, וז"ל: "נהגו ישראל להתענות בי"ג באדר זכר לתענית שגזרה אסתר בימי המן והוא תענית של שמחה, ולזכרון הנס קבלוהו בשמחה באותו שעה עליהם ועל זרעם, ותענית זו נקרא תענית אסתר", עי"ש.

וכבר ידוע מה שכתב בספר 'קב הישר' (פרק צז) בשם המגיד שאמר למרן הבית יוסף ז"ל הטעם לתענית זה: "דיש לחוש פן על ידי רבוי האכילה ושתיה ושמחה יבואו לידי חטא, לכן הקדים הקב"ה התענית, לפי שהתענית היא סגולה להינצל על ידי התענית מן החטא, ולא יהיה כח להשטן לקטרג עליהם ולהביאם לידי חטא מחמת ריבוי האכילה ושתייה" וכו', עי"ש.

וראוי לציין ע"ז דברי ה'קדושת לוי' בלקוטים חדשים, וזל"ק: "לפרש מה דאמרינן בתפלת ערבית והסר שטן מלפנינו ומאחרינו, כי השטן זה היצה"ר רואה בפורים איך בני ישראל עם קודש מתבסמים ומרבים באכילה ושתיה ומתענגים בתענוגים ביום הזה, לפיכך עולה השטן ומקטרג לפני הקב"ה שבני ישראל הולכים בטל מלימוד התורה וברצונו לערב שמחת ישראל, אמנם השי"ת צופה ומביט מדת טובם של בני ישראל עם קודש, ואומר לו להשטן ולמה אין אתה רואה מה עשו בני ישראל ביום שלפניו, זה יום תענית אסתר, שאנשים נשים וטף עינו בצום נפשם והרבו בתשובה ובמעשים טובים, ועי"ז מתבלבל השטן ומתערבים טענותיו, וכמו כן ביוהכ"פ, כאשר בערב יום כיפור מרבים בני ישראל באכילה ושתיה כמצות התורה עולה השטן ומוצא עלילות על ישראל שמתבטלים מן התורה ומצוות, אך הקב"ה משיב כנגדו שיש לו להביט ולהסתכל ביום שלאחריו זה יוהכ"פ, שבני ישראל יענו בצום נפשם כולם כאחד אנשים נשים וטף ויענו עצמם בחמשה עינוים, וכל הלילה וכל היום לא יסתום פיהם מלומר זמירות שירות ותשבחות ובקשות, ויעמדו לבקש על נפשם תשובה סליחה ומחילה וכפרה כל אחד לפי מדרגתו ובחינתו, ואז יוצא השטן מעורבב ונסתם מכל טענותיו הרעים, ובזה שוה יוהכ"פ לפורים, רק בפורים מזכיר הקב"ה את היום שלפניו ואילו ביוהכ"פ נזכר היום שלאחריו, וזה והסר שטן מלפנינו דהיינו ביוכ"פ, ולאחרינו דהיינו פורים", עי"ש.

ובתורתו של מרן רבינו שליט"א בספרו 'לב אהרן' מצינו עוד טעם נכון על קביעת תענית אסתר, כאשר ביאור הפסוק לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם

כאשר קים עליהם מרדכי היהודי ואסתר המלכה וכאשר קימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם (אסתר ט לא), וראוי להבין דלכאורה 'כאשר' השני מיותר.

וביאור ע"פ מה שידוע בספרי הצדיקים שיותר בניקל לענות בצום נפשו לשמו יתברך, מלאכול ולשתות ולהנות ולחשוב למענו יתברך, ובדרך זה מפרש הרה"ק הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג זי"ע (הובא בספה"ק דברי אמת פ' וירא) מדוע גדלה כל כך מעלת נסיון העקידה, והלא מאחר שהשי"ת בעצמו אמר לו לאברהם אבינו לשחוט את בנו, מי הוא זה האיש ירא ה' אשר לא יעשנה, אולם באמת במה שהלך אברהם לשחוט את בנו יחידו, מזה לא נתברר עדיין אהבתו היתירה לה', אמנם כאשר צוהו הקב"ה אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה, בעת ההוא מקום היה להתעורר בו אהבת בנו, שיורידו מעל המזבח להנאתו ולטובתו מתוך שמחה על שנשאר בנו בחיים, אכן לא כן עשה אברהם, אלא אף גם מניעת השחיטה לא היתה מתוך אהבת בנו, רק בלתי לה' לבדו כדי לקיים מצות ה' כאשר צוהו אל תשלח ידך אל הנער, ודבר זה מדריגה גדולה ונשגבה היא עד למאד, עכ"ד. והנה קבעו לענות בצום נפשם ביום תענית אסתר, ואח"כ בימי הפורים לעשות משתה ושמחה כדת, וזה שכתבה אסתר לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם, היינו לעשות הסעודה באכילה ושתיה לשמו יתברך, בכוונה ומחשבה רצויה, כאשר קבלו עליהם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם, הכוונה דהצומות בודאי יהיה לשם ה', כן יהיה השמחה האכילה והשתיה לא להנאה גופניות, אלא שמחת הנפש למען לעבוד השי"ת בכח האכילה ההוא.

ובספר 'יסוד יוסף' (פרק פ"א) כתב, וז"ל: "יום זה של התענית אסתר מסוגל מאד להזכיר זכות מרדכי ואסתר וכל מי אשר צריך לבקש רחמים על איזה דבר שצריך, יקח פנאי לעצמו ביום זה להתפלל עליו ולומר תחלה מזמור תהלים כ"ב על אילת השחר שדרשו חז"ל מגילה ט"ו על אסתר ואחר כך יערוך תפלתו על בקשת צרכיו ויזכיר זכותם שבזכותם יעתר לו השי"ת ב"ה ויפתח שערי רחמים לתפלתו" עי"ש, וכ"כ בס' קב הישר.

ועי' בשו"ת 'בנין שלמה' (סימן נ"ו) שדן אי בבית שני הי' נוהג תענית זה, ותוכן השאלה הוא שם: אי יש לומר מזמור לתודה ביום תענית אסתר או לא, וכן אי יש לומר יהי רצון כאילו הקרבתי שלמים ביום י"ב לחודש אדר שהוא יום שלפני תענית אסתר או לא, וביאר שם בראיות דודאי הי' נוהג תענית אסתר בזמן בית שני, וא"כ בוודאי שלא היו מקריבין באותו היום חטאות ואשמות וכל קדשים הנאכלין כמו תודה ושלמים, דקא ממעט זמן אכילתן שמהקרבה עד הלילה, וכמו שלא היו מקריבין תודה וכל קדשים הנאכלין בערב יום הכפורים, נמי משום האי טעמא הוא דהא ממעט זמן אכילה שלא יהיה יכול לאכול אלא עד הלילה, ומטעם זה אין אומרים מזמור לתודה בעריכ"כ וכן בער"פ, ולפי"ז יש לתמוה על מנהגינו שאנו נוהגין לומר מזמור לתודה ביום תענית אסתר ואין פוצה פה ומצפצף ע"ז, אך כיון דלא מצאתי לשום אחד מהאחרונים שדיברו בזה, ומנהג כל ישראל לומר מזמור לתודה חובה עלינו ליישב מנהג של ישראל, דאף דוודאי דבבית שני לא היו מקריבין תודה ושלמים וכל קדשים הנאכלין ביום תענית אסתר, אף ביום שלפניו לא היו מקריבין כמ"ש לעיל, מ"מ כיון דבבית ראשון היו מקריבין, אף דיום ההוא דמעשה דמרדכי ואסתר לא היה אלא אחר סוף גלות בבל כידוע לכל, א"כ שפיר י"ל מזמור לתודה דלא דמי כלל לעריו"כ וער"פ דלא הקריבו כלל בשום פעם תודה בעריו"כ וער"פ אבל הכא אינו כן, כנ"ל ברור ליישב מנהגינו, וע"ע שם דיש ראשונים דסברו דלא התענו תענית אסתר בזמן בית שני, עי"ש.

וב'דרשות חת"ס' (רח.) כתוב רמז: אשר צותה עליו אסתר - שמכאן רמז לתענית אסתר מן התורה, דלשון צו הוא מיד ולדורות **אשר "צותה" אסתר, היינו הצומות מיד ולדורות.**

ועי' בספר 'אמרי פנחס' (אות קל"ב) שכתוב: "רמז מן התורה לתענית אסתר - כי מלחמת עמלק היתה בי"ג אדר [צ"ע כי מלחמת עמלק בתורה היתה אחר יציאת מצרים, ועי' בהערות שם שבנר ישראל (צח) שבמדרש פנחס (ד, מ) ובעוד כת"י כתבו שמלחמת יהושע בעמלק היתה בי"ג אדר], וכתיב שם (שמות יז, יב) ואהרן וחור תמכו בידיו וגו' ופירש"י מכאן לתענית ציבור שצריך שלושה מתפללין, עי"ש.

ומביא שם בשער סדר היום (אמרי פנחס אות קל"ד) עוד דבר פלא: בשם הרב ז"ל בכל דבר צריך להיות קטנות וגדלות, והקטנות היא לפי ערך הגדלות, כי שור בן יומו קרוי שור (ב"ק סה:) ומיד כשנולד יכול לרקוד ולילך, משא"כ אדם מוטל בעריסה שתי שנים ומיד כשנולד צריך לכרוך אותו, ואין בכל הברואים קטנות כמו באדם שצריך לטפל ולגדלו, כי אח"כ יבוא לגדלות גדולה ומושל על כל הברואים ואפילו על מלאכי מעלה אם זכה, וגם השינה הוא בבחינת קטנות ויש בו ג"כ שינוי, כי הסוס שהוא בהמה טמאה הוא ישן עומד, ובהמה טהורה ישן על ברכיו, והאדם שוכב וישן, והוא גם כן הקטנות לפי הגדלות כי חדשים לבקרים ומתחדש האדם בכל בוקר במוחין ובגדלות גדול משא"כ בבהמות הנ"ל, **וכן הגלות הזו היא קשה כל כך וארוכה ומרה, כי כשיבוא משיח יהיה כמו כן גדלות מאד, לכן הקטנות קטנה מאד, כי כמו שהקטנות לפי הגדלות כך הגדלות לפי הקטנות**, וכמו"כ התענית היא מוחין דקטנות כנזכר בפע"ח (עיין פרע"ח שער חנוכה ופורים פ"ג, ושער רוה"ק דף ז, ב), וע"כ קודם פורים הוא תענית אסתר, ובערב פסח מתענין הבכורים, וחתן וכלה מתענים ביום חופתם, וגם זה סוד תענית יום הכיפורים כדאיתא בגמרא (תענית כו:) ביום חתונתו זה מתן תורה ופירש"י יום הכיפורים שבו ניתנו לוחות אחרונות, והוא כמו ביום החופה הנ"ל, ואחר הגדלות חוזר גם כן בסוד הקטנות, ועל כן הוא תענית בה"ב אחר יום טוב, והוא הכל מטעם הנ"ל כי צריך להיות קטנות קודם לגדלות, עי"ש.

וביאור נפלא מצינו ב'חידושי הרי"מ' על ענין תענית זה, דהראשונים (תוס' בתענית י"ח: ועוד) הקשו על קביעות תענית אסתר ביום י"ג שהוא מלפניהם של פורים, וי"ל דכמו שאצל יום כפור הוקבע יום שלפניו לאכילה ושתיה מפני שהתענית אחר אכילה ושתיה קשה יותר, כמו כן אצל שמחת פורים הוקבע יום שלפניו לתענית מפני שהשמחה אחר התענית גדולה יותר, ואם כן כיון שכל עיקרו של קביעת התענית בי"ג הוא כדי להגדיל השמחה בפורים לא הוי בכלל איסור לפניהם, עי"ש.

וב'ייטב פנים' [קול מגילה] על הפסוק וישלח ספרים וגו' (אסתר ט, ל) לקיים את ימי הפורים. ביאור "כי משתה ושמחה בודאי יקיימו בימי פורים, אבל שלח ספרים לקיים את, ר"ת **תענית אסתר**, וכאשר קיימו וגו' דברי הצומות וזעקתם, [וזו ע"ד שכתב ברעיא מהימנא (זוהר ח"א קע:) לא יאכלו בני ישראל א"ת (בראשית לב, לג) ר"ת תשעה אב], ובזה י"ל דרך הלצה ומילתא דבדיחותא 'זכור את אשר עשה' וגו', תמחה א"ת ר"ת ת'ענית א'סתר, והיה בהניח וגו', תמחה א"ת זכר עמלק, א"ת תענית אסתר דייקא שהוא זכר עמלק, אבל הנעשה אחר זה ימי משתה ושמחה לא תשכח, כדכתיב (אסתר ט, כח) וימי הפורים לא יעברו, עי"ש.

ועי' בספר 'שארית ישראל' להרה"ק מווילעדניק ז"ל [שער הזמנים פורים] תענית אסתר הפירוש הוא ענה לנו בשביל אסתר, השכינה שהיא מכונה בשם אסתר שהוא בהסתר וגלות וד"ל, עי"ש.

ועוד שם כתוב בספר 'שארית ישראל' וזל"ק: "די"ג זמן קהלה ולא צריך לרבויי (מגילה ב.), היינו שבי"ג אין צריך להמשיך מי"ג מדות הרחמים מרב חסד, כי אם הקב"ה בעצמו אומר למעני למעני", עי"ש.

ובספר 'שער יששכר' (ח"ג מאמר ימי ששון אות כ"ד) כתוב לענין סגולת מעלת יום הצום של תענית אסתר הגם שמבואר בשו"ע ברמ"א שאינו חובה כ"כ, אולם במגילה כתוב: כאשר קיימו על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם, והכונה לזה, "י"ל עפ"י ששמעתי בשם רבינו הגה"ק מצאנז זי"ע שבאו אליו מגדולי ישראל על פורים מהחשובים ואהובים אצלו, ובאו אצלו ביום תענית אסתר ונתן להם שלום כמעט בשפה רפה ולא דיבר עמהם מאומה והמה ראו כן תמהו ולא ידעו מה זאת, ובליל פורים קירבם וסיפר להם מעשה בשם רבינו הגה"ק מבארדיטשוב זי"ע, שבאו אליו אנ"ש תלמידיו על ימי הפורים ובאו ביום תענית אסתר ולא רצה לדבר עמם כלל ביום הצום, ואח"כ בלילה אחרי המגילה קירבם והתנצל לפניהם כי ביום התענית [י"ג אדר] הי' טרוד עם הע' שרים להכניעם, ע"כ לא הי' לו עת ופנאי לדבר עם תלמידיו, והאריך ונותן טעם בדבר. לאשר ידעו ברוה"ק שיהי' צריכים לרחמים עוד בגלות הארוך הלז להנצל מזרע עמלק והשרים אשר אתו ונכללים בו כנ"ל (ובפרט בסוף יומיא אילין), ע"כ קבלו עליהם יום הצום ההוא להכניע זרע עמלק והע' שרים עמו, וכנז' ממעשה רב זי"ע", עי"ש.

ופלא הוא לציין את דברי מרן ה'ישמח משה' ז"ל בספרו על חמש מגילות, שביאור את הפסוק (אסתר ט, כח) וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף מזרעם, ותכתוב אסתר בת אביחיל וכו'. ונראה לי על פי מה ששמעתי כי המסורות הוא **תי"ו** של ותכתוב גדולה, **וח'** של חו"ר גדולה (אסתר א, ו), הוא ת"ח, רמז שאותה הגזירה שהיתה אז ראוי להיות נכתב על שנת ת"ח, והבן. (עיין ספר שארית ישראל פרק כ"ח). ועל פי זה אתי שפיר הרמז ששמעתי (אוהב ישראל ליקוטים פ' מטות) כי יד על כ"ס (שמות יז, טז) הוא ר"ת **כ' ס'יון**, עד כאן שמעתי. כי שייך לזה 'מלחמה לה' בעמלק', כי הלא היא גזירת עמלק כנ"ל, וישמע חכם ויוסף לקח, דאף שהי' נגזר אז כלי'ה חס ושלום, ובת"ח לא הי' כלי'ה, נראה לי שהכלי'ה היה נגזר בדרך זה, כמה נפשות מישראל שהיו ראוים להיות אז בעולם בי"ג באדר ששברו אובי היהודים, נגזר שנפשות במנין זה יהרגו, וממילא היה כליה חס ושלום, אחר כך כשניחם על הרעה, ומידת הדין אינו חוזר בריקניא (זוה"ק פ' וישלח קעד:) ניתן לו אלו הנפשות בפזרון, כי כמה הריגות היו כמבואר בספר שבט מיהודה (לרבי שלמה אבן וירגא ממגורשי ספרד) רק שנרמז ת"ח, שהוא היה הרג היותר גדול, והרווחה הי', שאם היה אז בפעם אחד, היה נשכח זכר ישראל ח"ו, מה שאין כן על אופן זה, ועל כן היא השמחה. והנה פורים הוא על שם הפורים להרוג ולאבדן, ועל כן אמר וימי הפורים האלה, ר"ל שניתנו להרג ולאבדן, לא יעברו מתוך היהודים, ר"ל לא יפטרו בלא כלום כי גבה דיליה בעוה"ר, רק ההרווחה הוא וזכרם, ר"ל של היהודים הנזכר, לא יסוף מזרעם כדי שלא יסוף זכר זרע ישראל, וע"ז מפרש והאיך זה, ותכתוב אסתר בת אביחיל **ת'** וח' גדולה, שכתבה על **ת"ח** כנ"ל, והוא פליאי בס"ד.

ועפ"י דבריו הקדושים מבאר רבינו הגה"ק ז"ל ב'דברי יואל' פרשת צו ענין של תענית אסתר, ונעתיק לשו"ק: "ועתה מבואר טעם שקבעו חז"ל תענית אסתר לדורות, **כי הנה בכל שנה מתעורר בשמים קטרוג על ישראל, כשם שהי' קטרוג למעלה באותה העת,** כדאיתא במד"ר עה"פ בלילה ההוא נדדה שנת המלך נדדו עליונים נדדו תחתונים, דאף שהעם היו חושבים כח כל הגזירה היתה בעצת המן לאחשורוש, מ"מ עיקר התעוררות הקטרוג היתה בשמי מעל, כאשר גילו לנו חז"ל שהשטן עמד לקטרג מאוד על ישראל ורצה להכניע את כוחות הקדושה תחתיו, **ועל כן זקוקים ישראל לרחמי שמים מרובים בימים אלו. ולכונה זו קבעו חז"ל את יום י"ג באדר ליום תענית, וזמן קהלא לכל הוא, שבו נקהלו היהודים להרבות בתפילות ובתחנונים, שיתבטל הקטרוג המתעורר בשמים**", עי"ש.

חור כרפס ותכלת (אסתר א ו). **ובמסורה אות ח' של חור היא גדולה, וכן בסוף המגילה** (אסתר ט כט) **ותכתוב אסתר המלכה, אות ת' של ותכתוב היא גדולה.**

י"ל הכוונה על פי מה שכתבו בספה"ק (ויקהל משה בסוה"ס) **לפרש הפסוק** (ויקרא טז ג) **בזא"ת יבא אהרן אל הקודש, זא"ת בגימטריא צו"ם קו"ל ממו"ן, שמרמז על תשובה תפלה צדקה, וזהו בזאת יבא אהרן, היינו בכח התשובה, עכ"ד.**

והנה אנו רואים שצותה אסתר המלכה (אסתר ד טז) **לך כנוס את כל היהודים הנמצאים בשושן וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו שלשת ימים לילה ויום, הרי צום, וכתיב** (אסתר ד א) **ויזעק זעקה גדולה ומרה, הרי קול, ולאחר הישועה תיקן מרדכי הצדיק מצות מתנות לאביונים, ומסתמא כך ראה ברוח הקודש שנתגלגל הישועה בזכות הצדקה שעשו בימי התענית, וכמו שתקנו להתענות ביום תענית אסתר זכר אל מה שהתענו בעת ההוא, וכמו שנאמר** (אסתר ט לא) **וכאשר קימו עליהם על נפשם ועל זרעם דברי הצומות וזעקתם** (עיין בטור וב"ח או"ח סי' תרפ"ו), **וכיון שתיקן אחר הישועה לחלק צדקה מתנות לאביונים, ודאי שהנס בא גם בזכות הצדקה.** (ועיין בדברינו בשנת תשע"ז).

ולכן נרמז במגילה אותיות ת"ח, שהוא בגימטריא צו"ם קו"ל ממו"ן, שבזכות זה זכו לישועה.

לב אהרן

בס"ד

שמחת החתונה

נישואי נכדת

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בת הגה"צ רבי חיים צבי טייטלבוים שליט"א

אבד"ק סיגוט

סדר החתונה

בבית מדרשינו הגדול

ווילי'אמסבורג יצ"ו

יום א' פרשת ויקרא

ג' אדר ב' הבעל"ט

קבלת פנים

בשעה 5:30

מעמד החופה

ברחוב לפני ביהמ"ד הגדול

בשעה 6:30

סעודת החתונה

לכל הקהל הקודש

תיכף אחר החופה

הופעת רבינו שליט"א

בשעה 9:30

ברכת המזון

בשעה 11:00

ואח"כ המצוה טאנץ של
כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ויה"ר שמשמחה זו ישפע שפע רב לנו ולכל ישראל, וזכות אבוה"ק זי"ע
יגן בעדינו לאמטויי לנא מטוב נהורא לטב ולחיין ולשלם.

שישו ושמחו בשמחת רבינו

וועד החתונה

איסור מוזיקת שם השם (ה)

רגל השמאלי של אות ה"א נוגעת בגגה

נראית כחי"ת

[א] אות ה"א של שם השם שרגל השמאלי נוגעת בגגה. אם הנגיעה עבה ונראית כאות חי"ת, מותר למחוק הרגל ולתקנה[1]. ואין בזה משום מחיקת [מקצת] שם השם, מכיון שאות חי"ת לא יכול להתקדש, מכיון שאין כזה שם השם.

אופן התקנה: לא מהני למחוק רק הנגיעה, משום דהוה חק תוכות. לכן צריך לגרור כל הרגל השמאלי. וסגי בזה ואין צריך למחוק כל האות ה"א, מכיון שהוה ב' כתיבות, וכתיבה הראשונה נכתב בכשרות.

וכשגורר הרגל השמאלי צריך ליזהר לגרר מלמטה למעלה. דאם יגרר מלמעלה למטה, מיד שהפריד הנגיעה ונעשית לאות ה"א, נעשית שם השם ושוב אסור למחקה, דגם שם השם שנעשית ע"י חק תוכות אסור למחוק, והשם יהא פסול משום 'חק תוכות'. לכן יש לגרור מלמטה למעלה, ולחזור ולכתבה לשם קדושת השם[2].

ומסקנת הפוסקים שהתיקון מהני בין בה"א הראשונה ובין בה"א השניה של שם השם. ואי"צ להעביר עליה קולמוס כדי לקדשה[3].

נראית כה"א

[ב] אם הרגל השמאלי נוגעת בגגה רק מעט, ונראית כמו אות ה"א, יש לספק האם מותר לתקן[4]. דאע"פ שהאות נפסלה בנגיעתה לגגה, [וא"כ אינה אות משם השם], מ"מ הואיל ולא נפסל צורתה ועדיין קוראין אותו ה"א, יש לחוש לאיסור מחיקה. וי"א דהני מילי אם בשעת הכתיבה היה ה"א כשירה, ואח"כ נדבק מעט, אבל אם מתחילת הכתיבה נדבקה רגל ה"א לגגה מותר לגרדה אע"פ שאינה דומה לאות אחרת[5], דכיון דנפסל מעיקרא לא נתקדש כלל ושרי למחקו.

---

1. ז"ל הרמ"א (סימן רעו סי"א) "ה"א של שם שכרעה נוגעת בגגה, אם נוגעת ממש עד שנראית כחי"ת מותר למחוק או לגרד הרגל ולתקנה". וכ"כ הקסת הסופר (סימן יב סעיף יז) "ה"א של השם שכרעה נדבקה לגגה. אם הדיבוק הוא עב קצת בענין שניכר לכל שהיא חי"ת, בין שנעשה כן בשעת כתיבה, בין שנעשה כן אח"כ, מותר לגרור את הרגל ולתקנו וכו'".

2. ז"ל הקסת הסופר (שם) "וכיון שנתבאר בסימן ח' שצריך לגרוד את כל הרגל, ולא די בגרירת הדיבוק לבד משום דהוה חק תוכות. א"כ אם יתחיל לגרוד את הרגל ממעלה למטה, הרי מיד כשיפריד קצת תקבל צורת ה"א, ושוב אסור לנגוע בה למחוק (דגם שם שנעשה ע"י חק תוכות אסור למחוק וכו'). ומ"מ עדיין פסול משום חק תוכות. לכן צריך ליזהר לגרדו ממטה למעלה, ויכתוב אותו אח"כ מחדש לשם קדושת השם (הרמ"ע). וכן בכל מקום שצריך לגרוד מאות שבשם צריך ליזהר בזה".

טעות בכתיבת היו"ד של שם הוי"ה

[ג] אם כתב היו"ד של שם הוי"ה גדולה יותר מן הראוי עד שנראית כמו רי"ש קטנה, פסולה. ואופן התיקון: ראוי להחמיר לכתחילה לעבותה בדיו, ואם אינו יכול אפשר למחקה ולחזור לכתבה מחדש לשם קדושת השם. וכל השם בקדושתו.

וכן אם נמצא יו"ד של השם אשר העוקצים שלה ארוכים והתינוק קראה חי"ת, אם אפשר לתקנו בדיו יתקנה. ואם בא לגוררה צריך לגוררה באופן שבשום פעם לא יהיה ליה צורת יו"ד[6]. [וכמובן שבתפילין ומזוזות וכבר המשיך לכתוב לא יהני תיקון, משום שלא כסדרן].

---

3. יעויין בלשכת הסופר (שם ס"ק ט), שהביא דברי הגנת ורדים (או"ח כלל ב' סימן יב) הסובר שאם נעשה הפסול בה"א הראשונה, שוב אין בשם זו שום קדושה, דכיון שבתחילתו אירע בו פסול הרי כל האותיות הבאות אחריהן הופקעה מהן הקדושה, והוה כמקדיש בעלי מומין למזבח דלא קדשי. וכן כתב עוד טעם שלא מהני תיקון בה"א הראשונה, משום דשם השם צריכים לכתבה כסדרן אפילו בספר תורה. אמנם הלשכה"ס חולק וסובר דשפיר מותר לתקן אפילו בה"א הראשונה, ואע"פ שכל זמן שהה"א מחוברת ונראית כחי"ת אין השם מתקדשת, מ"מ השם מוכשר לקדושה ותגמור קדושתו כשיכתבנו ההה"א כהלכתה. וכן אינו מעכב לכתוב כסדרן בס"ת שם השם עיי"ש.

4. ז"ל הרמ"א (שם) "אבל אם נוגעת רק מעט יש לספק בדבר אם מותר". וכתב הש"ך (שם ס"ק טו) "אבל אם אינה נוגעת רק מעט עדיין ניכר שהוא שם, ונראה כמוחק השם".

5. קסת הסופר (שם) "ואם לא נדבק ממש אלא שנוגע רק מעט ועדיין נראית כמו ה"א. בזה יש חילוק שאם נעשית כן בשעת כתיבה ג"כ מותר לגרדו בדרך הנזכר. אבל אם בשעת הכתיבה היה נפרד ואח"כ נדבק מעט. כיון שהיה השם כשר. וגם עתה עדיין נראית כמו ה"א, יש להסתפק אם מותר לגרדו או לא".

6. לשכת הסופר (סימן יב סעיף יב).

יריעה של מגילת אסתר שנכתבה בטעות מלמטה למעלה

שאלה: שאלה גוררת שאלה. בגליון הקודם היה הנידון בענין לחתוך גליון היריעה כדי שיכנס המגילה לנרתיקה. וכתבנו שמכיון שאיכא שיעור לגליונות כמה שצריכה להיות, לכן אין לחתכה.

לאור זה הגיע לידינו שאלה מאותו ענין, יריעה של מגילה שנכתבה בטעות באופן הפוך, דהיינו שהתחיל לכתוב בטעות מלטה [במקום מלמעלה]. והנה שיעור הגליון הריק למטה הרי הוא יותר גדולה מהשיעור הגליון שלמעלה, וכיון שאותה יריעה כתב באופן הפוך, נמצא שביריעה זו יש למעלה גליון יותר מכל שאר היריעות שנכתבה כראוי. והסופר סיפר שלפני כמה שנים קרה המקרה, ושאל אז שאלה לפני מורה צדק, האם מותר לחתוך כל שאר היריעות של המגילה למעלה שיהיה שוה לאותו יריעה. שהרי אי אפשר למכרה שיריעה אחת יותר גדולה משאר היריעות. והתשובה היתה שאין לחותכה, משום שאין להוריד מקדושתה. **ושאל הסופר האם יש עצה להציל אותה יריעה, שלא יצטרך לגונזה?**

תשובה: לכאורה אפשר לכתוב מחדש שאר היריעות של המגילה גם כן באופן הפוך, כמו יריעה הזאת. והמגילה תהא כשירה. דהנה בשיעור הגליון במגילת אסתר, י"א שצריכה להשאיר למעלה ג' אצבעות ולמטה ד' אצבעות. וי"א שסגי בב' אצבעות למעלה, **ובג' אצבעות למטה.** (יעויין בזה במשנת הסופר סימן כח ס"ג, ביאור הסופר ד"ה שיעור כדי להקיפה). **והנה ביריעה הזאת** שכתובה הפוכה נמצא שלמעלה יש ד' אצבעות ולמטה יש רק ג' אצבעות. והנה לכאורה בשעה"ד אפשר לסמוך שהשיעור למטה הוא ג' אצבעות וא"כ יש שיעור הגליון למטה. וזה שלמעלה יש יותר מלמטה, לכאורה אין בזה חסרון בהלכה. [שהרי מעיקר הדין למעלה אין צריך להשאיר כ"כ כמו למטה. אבל אם הוא כן השאיר אין בזה חסרון. וכן מותר להוסיף משיעור הנ"ל, רק יש ליזהר שלא יהיה הריק מרובה מהכתוב] **ולכן נראה לכאורה שאע"פ שאין לחתוך מהגליונות מכיון שיש בה קדושה, אבל לכתוב שאר היריעות באופן הנ"ל שיהיה למטה עכ"פ השיעור הקטן לכאורה מותר.**

אמנם היינו דווקא אם מתחילה היה הגליון בשיעור הגדול, ואז נמצא שבזה שכתבו מלמטה למעלה, עכ"פ למטה יש שיעור הגליון הקטן. אבל אם מתחילה היה למטה רק שיעור הגליון הקטן, ואז נמצא בזה כשכתב הפוך שליכא אפילו שיעור הקטן למטה. שמתחילה היה ג' אצבעות ועכשיו יש רק שני אצבעות, לכאורה אין להתיר לכתוב לכתחילה שאר יריעות פחות מכשיעור. אפילו שבדיעבד אינו מעכב כשליכא השיעור.

טייערע ברודער

ווען איר גרייט זיך צו זאגן פסח ביינאכט

טראכט
פון זיך
אליינס!

אונזערע אייגענע ברודער

אנ"ש אין ארה"ק

האבן נישט וויר עס זאל זיי פארזארגן מיט די צרכי החג

צו וועמען זאלן זיי זיך וועגדן אויב נישט צו אנ"ש?!

קומט אין די מאסן צו די מסיבת

כל דכפין ייתי ויכול

לטובת קמחא דפסחא - ידי חסד

אלקא דמאיר עננו!

חוקים להורותם
הלכות דינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים וטעמים שונים
נו"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

הל' ברכות המצויים ביום הפורים

דינים שנתחדשו השבוע ע"י אברכי כוללינו הק' - כולל עצי חיים ד'סאטמאר בני ברק

יין פוטר שאר משקין

השותה יין ומברך בורא פרי הגפן אם שותה לאחריו שאר משקין אין צריך לברך עליהם ברכת שהכל וברכת בורא נפשות.

שו"ע (סי' קע"ד ס"ב), והטעם כיון שהיין ראש וראשון לכל המשקין וכולם נטפלים לו, הוא פוטר את שאר המשקין

ובתנאי שאותם המשקים היו לפניו בשעה שבירך על היין, או שהיה בדעתו בשעת ברכת היין לשתות שאר משקים.

משנ"ב (שם סק"ג) הביא מחלוקת אחרונים בזה ופשטות הכרעתו בזה דמהני בב' האופנים הנ"ל, אלא דלכתחילה בעינן שיהא לפניו, ובקובע לשתות יין דהיינו שבכוונתו לשתות הרבה יין מהני לכתחילה אפילו כשלא היו לפניו

ושיעור שתיית יין לפטור שאר משקין נכון לכתחילה לשתות שיעור רביעית בכדי לפטור המשקים (משנ"ב סי' קע"ד).

נמלך בשתיית יין

השותה יין בפורים ודעתו היתה בשעת ברכתו על כוס אחד, ואחר שתייתו נמלך לשתות עוד כוס, אין צריך לברך שנית על הכוס שהוסיף, וכן אם שתה לפני הסעודה וברצונו לשתות גם בתוך הסעודה אין צריך לברך שנית על מה שברצונו להוסיף.

ואף דבימות השנה צריך לברך שנית כיון שאין הדרך לשתות הרבה יין, וכשמוסיף כוס השני הרי זה נחשב לנמלך כדכתב המשנ"ב (סי' קע"ד סק"ז בשעה"צ כ"ז), ובמשנ"ב (שם סק"ח) דבמדינתינו אין רגילים לשתות יין בתוך הסעודה וממילא נחשב כנמלך, עכ"ז בפורים דהדרך הוא לשתות יין אין זה נחשב כנמלך.

השותים יין בכמה מקומות

השותה כשיעור רביעית יין במקום אחד ובדעתו להמשיך שתייתו במקום אחר או שברצונו לצאת מפתח ביתו [ולא נשארו שם אחרים ששותים יין] ובדעתו לחזור ולשתות, יחמיר לכתחילה לברך ברכה שלאחריה במקום הראשון ויחזור ויברך במקום השני.

משנ"ב (סי' קע"ח סקמ"ב) דבז' המינים איכא ב' דיעות במחבר אי דינם כפת או כשאר מינים ולכן צריך לנקוט כחומרת שניהם ולברך ברכה אחרונה לפני צאתו.

ואם שותים גם אחרים יין במקום ראשון, אזי אם ברצונו לצאת ולחזור למקומו אזי אפילו לכתחילה אינו צריך לברך ברכה אחרונה לפני צאתו ואינו צריך לברך שנית כשחוזר.

ואם כבר יצא ממקום הראשון ולא בירך לאחריו, וברצונו לשתות עוד במקום השני או במקומו הראשון אינו מברך ברכה ראשונה.

משנ"ב (שם), דאיכא דיעה בשו"ע דיין דומה לפת דאינו מברך בשינה מקומו וכיון דספק ברכות להקל לכן לא יברך, וכ"כ בס' ברכת הבית (שער כ'), ובגמר השתיה מברך לאחריו, ובברכה זו נפטר היין ששתה במקום הראשון.

וכל זה דוקא בשתה במקום הראשון כשיעור, **אבל בשתה במקום הראשון פחות מכשיעור ויצא ממקומו, חייב לברך שוב ברכה ראשונה.**

משנ"ב (סקכ"ח) דלא שייך בזה קביעות מקום.

ואם הוא עומד באמצע הסעודה ושתה יין ובדעתו לצאת ממקומו ולהמשיך במקום אחר או לחזור למקומו, אינו מברך לאחריו, ובחזרתו אינו צריך לברך לפניו.

סדר ברכה"נ להשו"ע הרב (סי' קע"ח), ביאוה"ל (ד"ה ואפל בשם התוס')

השותים יין ושאר משקין בכמה מקומות

השותה יין ושאר משקין בכמה מקומות, יברך ברכה אחרונה על היין לפני יציאתו ממקומו, ואם לא בירך אינו מברך על היין במקום השני, ועל המשקין נכון פוטרם בברכה על מין אחר.

דיש להסתפק האם כיון דהמשקין נפטרים בברכת היין, א"כ הם טפילים ליין וכמו שאינו מברך על היין במקום השני ה"ה דאינו מברך על המשקין, ודומה להא שכתבנו לעיל בשותה יין בשני מקומות באמצע הסעודה, או דילמא דזהו דוקא בסעודת פת שכל המאכלים והמשקים טפילים לפת משא"כ במשקים ויין לש שייך לומר דנטפילם, ועי' בקצוה"ש (סי' נ"ז סק"ה) דנסתפק בזה, ואפשר דזה יהא תלוי בב' המהלכים בפמ"ג (א"א סי' קע"ז סק"א) בטעמא דיין פוטר מיני משקין, האם משום חשיבות היין דהמשקים טפילים אצלו, או משום חשיבות הברכה.

יין בתוך הסעודה

השותה יין או מיץ ענבים [גרעי"פ דזשו"ס] בתוך הסעודה מברך עליו, ואין הפת פוטרו.

שו"ע (שם ס"א), ובמשנ"ב ובשעה"צ (סק"ג), דיין חשוב הוא דמברכין עליו אף כשאינו צריך לשתות כגון בקידוש והבדלה וברכה"מ (בשם רש"י), או דחשוב משום שמברכין עליו ברכה מיוחדת דהיינו ברכת הגפן (תוס'), ולכן אינו נחשב להיות טפל לפת להפטר בברכתו, ובפמ"ג (משב"ז א') כתב דזהו אפי' ביין שאינו כשר לקידוש ג"כ מברך עליו.

יין לפני הסעודה

השותה יין סמוך לסעודה אם בכוונתו לשתות יין גם בתוך הסעודה, אינו מברך לאחריהם, ואם אין בכוונתו לשתות יין תוך הסעודה, נכון לכתחילה שלא לשתות שיעור רביעית מהיין לפני הסעודה, ואם שתה שיעור מהיין אינו מברך לאחריו.

עפ"י הביאוה"ל (סי' קע"ד סעי' ו ד"ה וכן) דנחלקו הראשונים האם יין שלפני הסעודה טעונה ברכה אחרונה, ולכן כתב שישתה פחות משיעור כזית ולפחות פחות מרביעית ואינו מברך לאחריו, ואם שתה יותר מרביעית אינו מברך כדעת השו"ע (שם) דנקט כהראשונים דברכהמ"ז פוטר יין שלפני המזון, כיון דהיין בא לפתוח מהעיים ולגרור תאות האכילה ולכן היין שייך לסעודה.

המן טאש באמצע הסעודה

האוכל המן טאש באמצע הסעודה, אם אוכלו בכדי לשבוע אינו מברך עליו, ואם הוא כבר שבע ואוכלו לתענוג אינו מברך עליו.

אם אוכלו לשבוע אינו מברך כפי שנקטו אחרונים כדעת העמק ברכה המובא בט"ז (סי' קס"ח סק"י, ובמשנ"ב סקמ"א), ואם אוכלו לתענוג מברך עליו, דזהו בכלל פת הבאה בכיסנין שהם ודאי מזונות שמברכים עליהם באמצע הסעודה, כיון דיש בהם שלושה התנאים של פהב"כ דהיינו שהם נילוש במיני מתיקה והם ממולאים וכוססין אותם.

זרעונים ארבע"ס באמצע הסעודה

זרעונים [ארבע"ס, זכר באנדלעך] בתוך הסעודה, האוכלם לשבוע או האוכלם בתוך המרק אינם צריכים ברכה, והאוכלם לתענוג יש להסתפק, ונכון לאכלו תחילה וסוף עם פת.

לכאו' מסתבר דתלוי במטרת אכילתו, ובס' ברכת הבית (שער כ"א סעי' י"ח) כתב דאין לברך על קטניות, דקטניות באים לשובע ולמזון והם בכלל הסעודה, אולם הביא מס' ארץ חמדה (סעי' יא) דצריך לברך דדמי לפירות, ובמכתבי תורה (מהאדמו"ר האמרי אמת מגור סי' לז) מובא שאין לברך מאחר שרגילים לאוכלם בסעודה ובפרט בשבת הרי זה הוכחה שבאים לשבוע, אולם זהו דוקא בדבר שאינו מבורר שבא לקינוח, ולפי"ז בפורים שהדרך לאוכלם ג"כ א"צ לברך, ובשו"ת דברי חיים (יו"ד ח"ב סי' ס"ו בסוף התשובה) כתב ואני נוהג לאכול [הארבע"ס] מעט עם לחם ללפת הפת בתחילה וסוף, ובס' אות חיים ושלום (מונקאטש) הביא דבריו והוסיף דודאי צריך לעשות כהדברי חיים לאכלם בפת בתחילה וסוף, אולם זהו דוקא במי שאוכל ברוב שבתות השנה הארבע"ס בתוך הסעודה (דלדידיה נחשב הקטניות כדברים הבאים בתוך הסעודה אלא דצריך להחמיר כהד"ח), משא"כ למי שאין דרכו לאכול קטניות בפני עצמו כלל בתוך סעודת השבת, ופעם אחת בש"ק הביאו לו מהם והוא עומד בתוך הסעודה אין לאוכלן בלא ברכה, דכיון שאין דרכו לאכלן בתוך הסעודה י"ל דאז לא הוי לגביו דברים הבאים בתוך הסעודה ומחמת הסעודה ואין לאכלן בלא ברכה, וכ"כ בספר שלחן הטהור, ובא"א בוטשאטש (מהדו"ת).

שיכור בשאר ברכות

מותר לברך כל הברכות אף כשהוא שיכור, דכוונת השיכור חשובה כוונה לגבי שאר ברכות, כיון דבשאר ברכות די בכוונה כל שהוא אע"פ שהוא משובשת.

רמ"א (סי' צ"ט סעי' א'), ואף להאומרים שהכוונה מעכבת בכל הברכות מ"מ השיכור יש לו כוונה, שהרי הוא כפקח לכל דבר, ולכל עונשין שבתורה דינו כמתכוין כמ"ש בשו"ע (חו"מ סימן רל"ה סעי' כ"ב), אלא לקריאת שמע ולתפלה שהן צריכות כוונה מעולה אין כוונת השכור חשובה כוונה, ותועבה היא כיון שהיא משובשת, שהרי אינו יכול לדבר לפני המלך בלא שיבוש, אבל בשאר ברכות די בכוונה כל שהוא אע"פ שהיא משובשת, שועה"ר (סי' קפ"ה סעי' ה').

שיכור בברכת המזון

מי שרגיל לבוא לדי שיכרות מידי שנה ביום הפורים יזהר לכתחילה לברך ברכת המזון לפני שישתכר.

דאם ישתכר יש אופנים שאינו יכול לברך לכתחילה ויש אופנים אפילו בדיעבד.

ואם נשתכר ועדיין לא בירך, אז אם נשתכר כשכרותו של לוט דהיינו שהוא שיכור לגמרי אינו מברך ברכת המזון, ויברך רק כשיפוג יינו אם עדיין לא עבר שיעור עיכול, ואם בירך ברכת המזון לא יצא.

משנ"ב (סי' קפ"ה סעי' ה' סק"ו) בשם הפר"ח והפמ"ג, והטעם דאם השתכר כשכרותו של לוט הריהו כשוטה לכל דבר ופטור מכל המצוות.

ואם אינו כשכרותו של לוט ורק נשתכר באופן שהוא מבולבל עד שאינו יכול לדבר לפני המלך, בדיעבד יכול לברך ברכת המזון.

אחרונים בביאור דברי המח' שם, דהראשונים נסתפקו אי בהמ"ז דומה לתפילה, דבתפילה בשיכור אף שיכול לדבר לפני המלך אינו מתפלל, ונסתפקו לגבי ברכהמ"ז, אי דומה לתפילה, ולמעשה פסקי' דיכול לברך, אך לכתחילה כתב במשנ"ב לחוש שלא לבוא לידי זה.

ואם נשתכר רק מעט עד שאינו יכול לדבר כראוי, ועדיין יכול לדבר לפני המלך, מותר לו לכתחילה לברך כן ברכת המזון.

ואפי' אינו יכול לדבר כראוי שמדבר וניכר מדיבורו שהוא שתוי אלא שאינו נכשל ומשתבש, שנאמר ואכלת ושבעת וברכת וגו' ואחר שביעה פעמים שהוא שתוי ואעפ"כ חייבה אותו התורה לברך.

שיעור עיכול בשתיית יין

מן הנכון כשמסיימים לשתות יין לברך לאחריו, דמצוי שעובר זמן רב מעת שתיית היין, ואז אינו מועיל ברכה אחרונה.

ויש כמה שיטות בשיעור עיכול בשתיה, ולכן מן הנכון לברך מיד, ואף כשיודע שברצונו לשתות עוד יין לאחר זמן.

שיעור עיכול בסעודה

מצוי מאוד ביום הפורים שמאריכים בסעודה, ומפסיקים לקיים מצות שמחת פורים בריקודים וכדו' בביתם או בבתי חבריהם או אצל שולחן רבם, וכמה פעמים שוהים זמן רב, כן יש ליזהר לאכול ולשתות כל משך הזמן, כדי שלא יעבור שיעור עיכול מהאכילה, או שיברכו ברכת המזון תיכף אחר הסעודה.

דלאחר שעבר שיעור עיכול דהיינו כשנעשה שוב רעב לאכול, אי אפשר לברך ברכת המזון.

משלוח מנות שהגיע באמצע הסעודה

שלחו לו משלוח מנות ובהם מאכלים ומשקים והוא עומד באמצע סעודת פורים, אם נשלח לו בעת סעודת שחרית או בצהרים שהוא הזמן ששולחים משלוח מנות, אז אין צריך לברך על המאכלים ומשקים שהובא לו, אבל אם הובא לו המשלוח מנות בעת הסעודה שבסוף היום שאז כבר אין דרך בני אדם לשלוח מנות שכולם נמצאים באמצע סעודתם, אז צריך לברך על המאכלים והמשקים שהובא לו, ואף שהם מהדברים הבאים בתוך הסעודה, ואף בסעודה זו אם הובא לו מבני משפחתו וכדו' שמצוי שיביאו אף בערב כגון לסעוד אצלו, אף בזה אינו מברך.

עפ"י השועה"ר (בסי' קע"ז סעי' ה') שהביא דין הרמ"א שם שכתב שאם הובא לו מאכלים באמצע הסעודה אינו מברך עליהם, שבעת הסעודה דעת האדם על כל מה שיובא לו, ובשועה"ר כתב דין זה וכתב שאם שלחו לו דבר מצוי שאחד שולח לחבירו אז נפטר בברכת המוציא, ומבואר מדבריו שזהו דוקא בדבר המצוי, וכ"כ בערוך השולחן (סעי' ט') דבמקום שכן דרך השכנים או הקרובים לשלוח זה לזה אז אין צריך לברך, אבל בלא זה אם במקרה שלח אחד לחבירו באמצע הסעודה איזה תבשיל צריך לברך עליו ברכתו, עיי"ש, וכ"כ בברכת הבית (שער כ"א סי"ד), ולכן חילקנו בין היכא שהובא לו בזמן שהדרך להביא לזמן שהובא לו כשאין הדרך לברך.

הקיא המאכלים והמשקים

מי שאכל או שתה והקיא את המאכל או את המשקה אינו מברך לאחריהם ברכה אחרונה.

שע"ת (סי' ר"ח סעי' א') בשם ברכי יוסף, ופנים מאירות (ח"ב סי' כ"ז), וקיצשו"ע (סי' נ"א), ושו"ת מהרש"ג (ח"א סי' כ'), והטעם כיון דלא גרע מנתעכל המזון דאינו מברך.

ובנסתפק אי נשאר עדיין כזית במעיו לאחר שהקיא אינו מברך דספק ברכה להקל, ועי' מה שכתבנו בדיני ספק ברכה בזה, ובברכהמ"ז כשנסתפק אי נשאר כדי שביעה אז מסתבר דצריך לברך דספק דאו' לחומרא.

לזכות הילד מרדכי אהרן בן ריזל דבורה
לרפואה שלימה

בס"ד

שמחת החתונה

נישואי נכדת

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בת הגה"צ רבי חיים צבי טייטלבוים שליט"א

אבד"ק סיגוט

זמנים לשבת קודש

שבת שבע ברכות

שב"ק פרשת ויקרא - שבת זכור

בצל הקודש של

כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

בבית מדרשינו הגדול

וויליאמסבורג יצ"ו

זמן הלקת הנרות 5:43

תפלת מנחה וקבלת שבת - 6:30

עריכת שלחן הטהור

בשעה 9:30

ריקודי קודש (מצוה טאנין) תיכף אחר ברהמ"ז

תפלת שחרית - 9:15

מנחה וסעודה שלישית - 6:30

ויה"ר שמשמחה זו ישפע שפע רב לנו ולכל ישראל, וזכות אבוה"ק זי"ע יגן בעדינו לאמטויי לנא מטוב נהורא לטב ולחיין ולשלם.

הנהלת הקהלה

משיב כהלכה
תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבי מדרשא
ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יהושע שליט"א
מו"ץ קהילתינו הק'

דין השתמשות באשה (ב')

א] איש חולה וזקן שנמצא בבית חולים שאינו יכול להניח בעצמו תפילין ואין לו איש שיכול לסייעו מותר לאשה להניח לו תפילין ותשתדל לעשות זאת ע"י הפסק מפה או בתי ידים (כפפות) [א].

ב] יש אומרים דאם יש אפשרות להניח תפילין ע"י גוי עדיף ולא יקשרנו ע"י אשה [ב].

ג] ולכתחילה בוודאי צריך ליזהר שהקשירה תהיה ע"י איש גדול בר חיובא אכן באופן דליכא גדול יקשרנו ע"י גוי או אשה [ג].

ד] יש שכתבו לעורר על מה שהיה נהוג בקדמת דנא כי השמש היה מסבב בכל בתי העיר עם הארבעה מינים והנשים נוטלות מידו ומברכות דראוי למחות בהם מחשש גירוי היצר שלא יבוא לידי הרהור [ד].

ה] יש שכתבו כי איש הנותן לולבו לאשה לצאת בו צריך ליתן לה במתנה ע"מ שאין לבעלה רשות בזה [ה] וגם באופן זה ראוי ונכון ליתן דווקא לאחותו אמו ובתו ולא לאשה אחרת משום צניעות ובפרט באשה פנויה יש ליזהר בזה שלא ליתן לה במתנה שיכול לבוא לידי ספק קידושין [ו].

ו] ובאופן שרוצה ליתן לנשים לצאת בלולבו יש לעשותו ע"י שיקנה את הלולב לאשתו שתצא בו והיא תתן לנשים אחרות [ז].

ז] י"א דבמקום שרבים מצויים מותר להשתמש באשה [ח].

ח] אמנם יש שפקפקו בהיתר זה בפרט בזמנינו שהמלצריות ומשרתות במלונות ואולמות ומסעדות לבושות ומופיעות באופן מכובד [ט].

ט] גם לפי דעת המתירים יש בזה מדת חסידות ליזהר אפילו במקום רבים אם אפשר בקל לעשות באופן ההיתר [י] שיבואר להלן.

ביאורים והוספות

(א) דאין זה השתמשות בדברים שיש בהם קירבה וחבה ומצד שעלול לבוא לידי נגיעה הרי נקטו הפוסקים דנגיעה שאינה של חבה אינו אסור מה"ת ולצורך חולה יש להתירו ובפרט בהפסק של בגד.

(ב) שו"ת קנין תורה (ח"ב סי' ק"כ) והטעם בזה הוא כי ע"י נגיעת אשה יכול לבוא לידי הרהור ומובא בשו"ע או"ח סי' (ל"ח ס"ד) דמי שאי אפשר לו בלי הרהור לא יניח תפילין עיי"ש אך משמעות דבריו דאינו לעיכובא שלא תניח אשה תפילין לאיש אלא דיש עדיפות ע"י נכרי ובאם אין בריחה אחרת יזהר החולה בעצמו להתגבר ולהסיח את הדעת ממנה שלא יבוא לידי הרהור.

(ג) בשו"ת מהר"ם שי"ק (או"ח סי' ט"ז) מתיר לאשה לקשור תפילין לאיש אף דאשה אינה שייכא בקשירה דאינה מצווה במצות הנחת תפילין מ"מ כיון שאשה יכולה לקיים מצוות עשה שהזמן גרמא נמצא כי שייכות למצוה זו עייי"ש, ולפי דבריו נמצא דרק אשה יכולה להניח תפילין לאיש אבל גוי שאינו שייך במצוה זו אינו יכול לקשור תפילין לבר חיובא, אך בשו"ת שבט הלוי (ח"א ס"ח) תמה על דברי המהר"ם שי"ק דבוודאי אשה אף שיכולה לקיים המצוה אבל אינה מחוייבת בזה ומ"מ לדינא מסיק דאשה יכולה להניח תפילין לאיש דעיקר המצוה הוא שיהיו עליו התפילין מהודקים אבל הקשירה עצמה אינה גוף המצוה רק הכשר המצוה וכ"כ בשו"ת מהרי"א (אסאד סי"ט) ומסיק בשבה"ל שם כיון די"א שהקשירה הוא גוף המצוה לכן לכתחילה יקשור גדול שמחוייב במצוה זו ולא קטן ואשה וכשא"א פשיטא דיקשרו גם הם.

(ד) כ"כ בשדי חמד (ח"ד מערכת הלמ"ד כלל קמ"א אות ז) מספח נחמד למראה.

(ה) דמה שקנתה אשה קנה בעלה ויש בזה חסרון ב"לכם" ולא תוכל להחזירו לנותן בלי רשות בעלה עיין ביכורי יעקב תרנ"ז סק"ה.

(ו) מועד לכל חי סימן כ"ג מובא ביפה ללב ובאורחות חיים תרנ"ח אות ה'.

(ז) כף החיים תרנ"ח ס"ק ט"ז.

(ח) כמבואר ברמ"א (סי' כ"א ס"ה) שכתב "וי"א דכל זה אינו אסור רק במקום ייחוד אבל במקום שרוב בני אדם מצויים כגון במרחץ מותר לרחוץ מכותית שפחות וק נוהגים" ואף דעל גוף הדין לרחוץ ע"י שפחה חלקו כולם לאסור והבית יוסף כתב דדבר זה אסור להעלות על הדעת אבל למדנו עצם ההיתר להשתמש במקום שרבים מצויים, וכ"כ בעזר מקודש וז"ל "אודות הבאת אוכלים ומשקים לשולחן ע"י משרתות נוהגים להקל שסומכים על הסוברים דאם יש רבים אין קפידא בזה".

(ט) עיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סי' ר"ה) שמסביר דברי הרמ"א כי יסוד ההיתר בנוי דבימי קדם היו השפחות כבהמות בפני אדם ושפלת השפחות פעל את המציאות שיהיה ריחוק ולא יבואו לידי קרבה, ולפי"ז יתכן דהיתרו של הרמ"א במקום רבים הוא רק בצירוף שהיה "שפחה" אבל באופן שהם מכובדות בוודאי שיש לחוש להרהור גם במקום רבים כמבואר במלבו"מ ס"ק כ"ד.

(י) כמבואר בעזר מקדש הנ"ל.

לאדענט איין א

"היימישן" אורח

צום סדר

אדאנק די שטיצע פון אנ"ש לטובת

קמחא דפסחא ידי חסד

וועלן "אייערע געסט" אנ"ש אין ארה"ק
אי"ה באקומען די צרכי החג מיט הרחבה גדולה

איר קענט אפקויפן דעם זכות פון

$180
צרכי החג
פאר א גאנצע משפחה

אדער די טיילווייזע זכותים

$100
דער זכות פון די
אלע ירקות
פאר א משפחה

$54
דער זכות פון די
פלייש חלוקה
פאר א משפחה

$26
דער זכות פון א קעסטל
גרעיפ דזשוס
פאר א משפחה

דערמיט וועלן מיר האבן
א חלק פון די יו"ט פסח
און די שטיבער פון אונזער
ברודער אין ארץ ישראל
ווי אנדערש וועלן מיר זאגן
ביים סדר נאכט אין די
הגדה די ווערטער:

"כל דכפין ייתי ויכול... לשנה הבאה בארעא דישראל"

אלקא דמאיר עינינו!

הילולא רבא

מאמרים יקרים, עובדות וסיפורים,
מרבותינו הק' בעלי ההילולא זי"ע

ז'
אדר

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב זי"ע

נולד בשנת תקי"א בכפר סערענטש מחוז זעמפלען לאביו הקצין הנגיד ר' משה יחזקאל. הורתו ולידתו בזכות ברכתו של הבעש"ט הק' שעבר בכפר והתאכסן בבית הוריו. הם היו חשוכי בנים וקבלו את ברכתו בבן שיאיר את העולם. בשנת תקי"א נולד בנם אולם זמן קצר אחר כך נפטר אביו אשר בינתיים נתהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו והילד יצחק אייזיק נותר יתום עני, ע"כ היה מסייע לאמו במרעה הצאן. כאשר סבב הרה"ק ר' לייב שרה'ס בארץ אונגארין פגש בילד הזה והכיר כי נשמתו נחצבה מהיכל גבוה. הוא קרבו והביאו אל הרה"ק ר' שמעלקי מניקלשבורג ושם התחיל ללמוד תורה וחסידות ושאב מבאר רבו קדושה ופרישות עד שנעשה אחד הקדושים אשר בארץ, ורבו הר"ר שמעלקי נתן לו כתב סמיכה והורמנא.

בניקלשבורג זכה להכיר את הרה"ק ר' אלימלך מליזנסק בבקרו שמה, ומני אז נקשר גם אליו והסתופף בצלו. הרבי ר' אלימלך קרבו מאד ופעם אחת אף כבדו לומר תורה בשולחנו. הוא דבק ברבו זה כל ימיו וכן בספרו "נועם אלימלך" בקשר אמיץ. ישב כמה שנים על התורה והעבודה בסערענטש ואחר כך נתקבל לרב בישוב טערצאל.

אח"כ אתרמי ושהה זמן מה בעיר קאלוב, והתאכסן בבית הרה"צ ר' יעקב פיש זצ"ל ואע"פ שבאותה שעה היה עדיין נחבא אל הכלים ראה ר' יעקב אצלו דברים נפלאים. הרה"ק שהה בעיר קאלוב משך י"א שבועות, וכאשר רצה לנסוע משם, בקשו ר' יעקב שישאר בעיר ואנשי העיר יקבלוהו לאב"ד והוא יהיה להם לרב ומורה דרך, ולא הסכים הרה"ק אמר לו ר' יעקב אם כן תובע אני שישלם בעד האש"ל שקיבל בביתי במשך הי"א שבועות כה הפציר בו עד שהסכים וקיבל על עצמו הרבנות בק"ק קאליב וגליל סאבאלטש., ואז נתפרסם הרה"ק, והעיר קאלוב נעשתה תל תלפיות, והעמיד בה תלמידים רבים צדיקים ועובדי ה'.

הרה"ק מקאליב איש האלקים היה גאון עצום איש מופת אשר האיר בקדושתו וחכמתו לכל ארץ אונגארין, רבים מגדולי הדור ורבני התקופה היו תלמידיו וחסידיו. הכל הרכינו ראש לעומתו. היה תקיף ולוחם מלחמות ד' לשמור על גדרי ההלכה והקדושה בכל גלילות רבנותו. עובד ד' בהתלהבות אש קודש. פרק מיוחד הוא מדרגתו העצומה בהיכל הנגינה בכח זה פעל גדולות ונצורות ורבים השיב מעון. עד ימינו נשמעים מנגינותיו הקדושות בסילודין.

באחרית ימיו היה חולני ובעל יסורין במדה מופלגת ואעפי"כ המשיך בהנהגת קדשו בכל כחו למעלה מדרך הטבע. ביום ז' אדר שנת תקפ"א, יום פטירת משרע"ה, נסתלק איש האלקים, ואותה שנה היתה שנה מעוברת ונסתלק באדר ב'. בנוסח מצבתו נכתב עפ"י צוואתו "היה יכול ללמוד על הדף והיה ערלכער יוד".

מרן הקדוש מצאנז זי"ע אמר, כי אף אחרי פטירת הרה"ק מקאלוב עדיין שורה הקדושה בעיר קאלוב, והשתוקק להיות שם אב"ד אך לא איסתייעא מילתא. והיה רגיל לדבר הרבה מגודל קדושתו. יומא דהילולא דילי' היתה במדינת אונגארין כהילולת הר"ר אלימלך מליזענסק זי"ע במדינת פולין, מכל קצוי המדינה באו לפקוד ציון קדשו, וכל הצדיקים מאורי דור באו לשם ביום ההילולא, וגם בכל ימות השנה הרבו לבוא ולשלוח פתקאות לשם, זיעוע"כ.

בפי ישרים תתרומם

מאמרים ועובדות מלוקטים מרוממות מעלותיו בקודש

צור קודש מחצבתו

מרן אור שבעת הימים הבעש"ט הק' זי"ע בעת חזרתו מן הנסיעה לארצנו הקדושה תובב"א, נסיעה שלא עלתה בידו וכידוע, עבר דרך ארץ אונגארין, והיה בעיר סערענטש, מחוז זעמפלען, והיה אז שם יומא דשוקא (מארק טאג בלע"ז), ובלילה אמר דרשה ובתוך דבריו הק' אמר שיש בין העם חכמים, והם הולכים אל השוק ועושים שם מסחר, ואח"כ הם הולכים לאכול ולשתות, לשמוע כלי זמר, ולהתענג בתענוגים, משא"כ השוטים הם הולכים להיפוך, אשר עוד בדרך הליכתם אל השוק, עוד טרם

עשו מסחר, כבר הם הולכים אל כלי הזמר, ומאבדים שם את חנם וממונם באכילה ושתיה ושאר תענוגי הבלים, ונשארים ככלי ריק בלי פרוטה לפורטה, נמצא שהם אובדים גם את השוק. כך המשיל משלו בדרך מוסר על אלה אשר מאבדים עולם נצחי, חיי עולם הבא, בשביל תענוגי עולם עובר, עולם הזה.

והנה במשך שהותו בסערעטש, התאכסן בבית הרבני הנגיד הקצין מו"ה משה יחזקאל ז"ל, אשר היה בעל מכניס אורח גדול, וקירב אותו מאד. וטרם המשיך הבעש"ט הק' את דרכו הלאה, פתח בכבוד אכסניא, להביא להם תודתו וברכתו על הטוב אשר גמלו עמו. ושאלם מה שאלתם ומה בקשתם, ויענו ויאמרו, שהם חשוכי בנים ר"ל, ושאלתם ובקשתם להיפקד בדבר ישועה ורחמים בזרעא חייא וקיימא. השיב להם שאם הם מסכימים שיאבדו רכושם, אז יושעו בעזר השי"ת בזרע של קיימא, והסכימו שניהם לדבר. אח"כ הוסיף ואמר להם, שיוולד להם בן אשר יאיר את כל העולם כולו. כך הוה, ובשנת תקי"א לפ"ק נפקדו ר' משה יחזקאל ואשתו מרת ריזל בבן זכר שקראו שמו יצחק אייזיק. אולם זמן קצר לאחר שנולד הילד נפטר האב, אשר בנתיים גם נהפך עליו הגלגל וירד מנכסיו, וכשגדל הילד היה עוזר לפרנסת אמו העניה ע"י עבודתו במרעה הצאן.

אביר הרועים, ע' נ"ד

בקרב קדושים יתהלל

בעזה"י יום א' כ"ב שבט תקס"ח לפ"ק. שלמא רבא ונפישא לגברא קדישא ה"ה כבוד אהובי ידיד עליון הרב הגאון הגדול המפורסם בתורה ובויראה החסיד האמיתי נזר ישראל נר ישראל פטיש החזק כש"ת מוהר"ר יצחק אייזיק נ"י לנצח אור צח.

הרה"ק מהורמ"מ מרימאנוב זללה"ה במכתבו אליו

את חלייני הוא נושא

הרה"ק מקאליב זי"ע אשר מלבד גודל צדקתו המפורסם לכל היה גם גאון הגאונים, ומאתים ושמונים קהלות השתייכו לגליל הרבנות שלו והיו תחת מרותו, והיה תלמידו של הגאון הקדוש הרבי ר' שמעלקא זי"ע ובשו"ת 'כתר כהונה' יש תשובה אליו וכותב עליו תוארים מופלגים, סבל יסורים נוראים מתולעים חיים שרחשו לו מתחת לעור בשרו וכל גופו היה מלא פצעים ואבעבועות, עד שלא היה יכול לסבול עליו מלבושים, והוצרכו לעשות בשבילו בגדים קלים מנייר, ולפעמים גברו עליו היסורים עד שהיה מוכרח לפשוט גם בגדים הללו, חוץ מימי שבת ויום טוב שבהם היה כאחד האדם שכך התנה בקבלו את היסורים שבשבת ויו"ט יהא לו מנוחה, ואחר הדלקת הנרות היה לובש בגדי שבת

ביהמ"ד הגדול שבעיר 'מארצאל' שם ניהג נשיאותו שנה אחת קודם שבא לקאליב

ומיד אחרי הבדלה כבר היה צריך לפושטם מחמת גודל היסורים, ואמר בענוות קדשו הרי המשיח מחולל בפשעינו וסובל בשביל עונותיהם של ישראל (כמבואר בסנהדרין צ"ח.), ואין רצוני שמשיח יסבול בשביל החטאים שלי לכן קיבלתי היסורים על עצמי, עכד"ק, ודעת לנבון נקל שבשביל החטאים של הרה"ק מקאליב אין משיח סובל, אלא שביסוריו הקיל מסבלו של מלך המשיח המחולל בפשעינו, ומי יודע על איזה חלק של העולם הגין ביסוריו.

אמרות צדיקים

"בראוער איד"

ומסופר כי הטעם שצוה לחרוט "והיה ערליכער יהודי" שבעת שהתאכסן בבית הר"ר יעקב זצ"ל ביקש ממנו ר' יעקב שיזכה לראות את אליהו הנביא זל"ט, והבטיחו הרה"ק, פעם כשהלכו בדרך ביחד, בא לקראתם נכרי אחד ברכבו על סוס ודיבר עם הרה"ק, ולבסוף אמר לו בלשון אונגארן "בראוער יוד" והלך לו, אז אמר הרה"ק לר' יעקב ראית את אליהו הנביא, ומפני שאמר לו "בראוער יוד", צוה לחרוט על מצבתו "היה ערליכר יוד" [כך מסופר ולא ידעתי אי נאמנים הדברים].

עבודת עבודה

עלה לשמים שיאו

ידוע כי הרה"ק מקאלוב השתדך עם הרה"ק רבינו בעל 'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע כי בנו הר"ר משה חיים נשא את מרת רייזל בת העטרת צבי, פעם היו הזוג בחג הפסח בקאלוב, ואחר החג כאשר חזרו לזידיטשוב, שאל העטרת צבי לבתו מה

ראתה אצל חמיה בסדר ליל פסח, ענתה לו שראתה דברים פלאיים ומשונים מדרך שהורגלה בה, שאחר תפלת מעריב של ליל החג, לא התיישב חותנה תיכף ליד השולחן לעריכת הסדר, אלא הלך בביתו אנה ואנה עד שעה אחד עשר בלילה, פתאום עמדה ליד הבית עגלה שישבו בה שרים ושרות, וחותני הרה"ק רץ לקראתם ושמח מאוד לראותם והלכו משם, ואחר כך התחיל לערוך הסדר, אמר העטרת צבי, דעי שאלו השרים והשרות היו האבות והאמהות כי חמיך הרה"ק לא רצה להתחיל בעריכת הסדר עד שיהיה קץ הגאולה, וטייל בביתו והרעיש עולמות על זה, ובאו אליו האבות והאמהות לבקש ממנו שלא יתעקש על כך, כי עדיין לא הגיע עת לחננה.

עבודת עבודה, שיחות קודש ח"א עמ' קס"ג

נתיב לא ידעו עיט

ידוע מהרה"ק מקאליב זי"ע שהיה מזמר בלשון אונגאריש ומרן הקדוש מצאנז כשהיה מזמר את הניגון סאלא קאקאש היה השולחן רטוב מדמעות, וכן ידוע שהרה"ק הרבי מלובלין זי"ע היה מונה לאחר עריכת הסדר את כל הסדרים של צדיקי הדור ומפרט בשבחם איך היו מאירים בשמים ופ"א אמר שאת סדרו של הרה"ק מקאליב לא ראה כלל, ואח"כ נודע שבשנה זו ערך הרה"ק מקאליב את כל הסדר בשפת אונגארין, וברור שאם הרה"ק מלובלין לא ראה את הסדר אז גם מלאכים ושרפים רבים לא ראו אותו.

ימי הילולא, ועי' עשר צחצחות ע"א

צדיק ונשגב

החתם סופר במכתבו כתב עליו (הובא באיגרות סופרים עמוד תקע"ט) "ראש צדיק ונשגב חסידא ופרישא הרב המאור הגדול". המכתב הוא בענין

'תל תלפיות' אחל הקדוש שבקאליב

היתר עגונה שרבינו התנגד להיתרו. הרה"ק ממונקאטש זללה"ה מברר סוגיא זו באריכות, וכותב בתו"ד על רבינו הק' מקאליב, אשר היה מפורסם ועד היום מוחזק באמת מפי רבותינו ואבותינו זי"ע לבעל רוח הקודש נורא ומדרגות נפלאות בתורתו ועבודתו ובהצנע לכת בסתר ובגלוי, לימד דעת את גדולי החסידים תלמידי חכמים מובהקים ומקובלים גדולים עובדי ה' באמת ובמסירות נפש, הנודעים אז באונגארין הישנה, וממנו יתד ממנו פינה, התייסדות החסידות והאמונה, אשר למד מפי רבו רבן כל כל בני הגולה איש אלקים קדוש הגאון רבי שמעלקא הורוביץ זי"ע רבה של ניקלשבורג והמדינה. ומקובלני אשר שמעו מגידי אמת מפי רביו הגאון הקדוש איש אלוקים מצאנז זי"ע בעל דברי חיים, שאמר, כי שלש פרסאות סביב עיר קאלוב מורגש גם עד היום קדושת הגאון הקדוש מהרי"א זי"ע.

דברי תורה, אביר הרועים

קדושתו תלת פרסי מקבריה

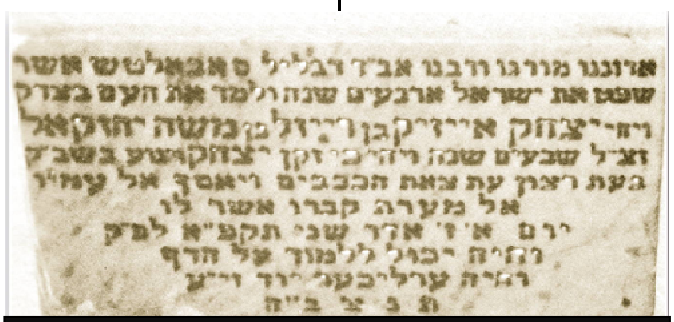
בספר נמוקי או"ח (סימן רמ"ג) הביא מה שאמר כק"ז הגה"ק מרן מצאנז זי"ע מקדושת הרה"ק מנורה הטהורה מקאלעוו זי"ע וממקם שבתו, וז"ל שם: ומקובלני אשר שמע מגידי אמת מפי רבינו הגה"ק מצאנז זי"ע בעל דברי חיים, שאמר כי שלש פרסאות סביב עיר קאלוב גם עד היום מרגישים קדושת הגה"ק מהרי"א מקאלוב זי"ע ומקום קדושת הציון שלו, עכ"ל.

ומן הנכון לציין אשר כעין זה מצינו בלשון הזה"ק (ח"ב ה.) "אי בני עלמא ידעין יקרא סגיאה דיעקב בשעתא דאמר ליה קוב"ה אנכי ארד עמך מצרימה, הוי מלחכא תלת פרסי לקבריה".

הגה"צ ר' משה הלבערשטאם זצ"ל, כל הכתוב לחיים

הארץ האירה מכבודו

משם עשינו דרכינו לקאלוב,

נוסח המצבה : "והיה יכול ללמוד על הדף, והיה ערליכער יוד זי"ע"

אל מקום מנוחתו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאלוב (ב"ר משה יחזקאל, נסתלק ז' אדר שנת תקפ"א), ועל מצבתו חרות על פי צוואתו "היה יכול ללמוד על הדף והיה עהרליכער איד", וידוע שיום ז' אדר היה בעיר קאלוב יומא דריגלא, ונתאספו אלפים ורבבות מכל המדינה להשתטח על ציון קדשו. רבינו (רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה) סיפר על הדרך כי הרה"ק מקאלוב נסע עם מרן הישמח משה לייסד בהרבה ערים במדינת אונגארן, בתי מדרשות לקהלות החסידים ההולכים לאור תורת הבעש"ט, וידוע כי היו פעם בנאנאש על שב"ק לחנך ביהמ"ד להחסידים, גם סיפר רבינו שראה כתוב ב פנקס הקהילה בראצפערט, שפעם היו בעיר שני הצדיקים הללו לייסד ביהמ"ד להחסידים.

וסיפר רבינו שמרן הדברי חיים היה אדוק מאד בקדושת הרה"ק מקאלוב, וגם השתוקק לקבל את כתר הרבנות בעיר קאלוב, ולא אסתייעא מילתא, וסיפר רבינו שמרן הד"ח היה דרכו לנגן בכל עת בדביקות עצומה את הניגון של הרה"ק מקאלוב "גלות גלות", ולפעמים היה מנגן בליל שב"ק ניגון זה שעות ארוכות בעת עריכת השולחן בהתלהבות גדול.

אלה מסעי

נעים זמירות ישראל

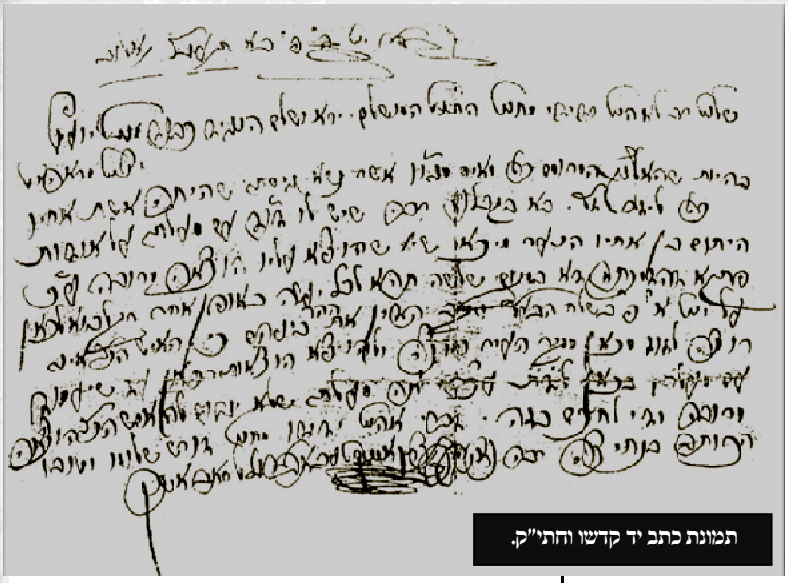
רבינו היה מכבד את ה' מהונו ומגרונו, ובקולו הערב והנעים, עורר לבן של ישראל לאביהם שבשמים. כידוע חיבר ניגונים שונים מלאי התעוררות וגעגועי קודש להתגלות כבוד שמים הגאולה שלימה ובנין בית המקדש. ונודע כי חלקם שמע מפי רועי צאן, ושילם להם עבור הניגון כסף מלא, ובכך השכיח מהם את הניגון והכניסו לקדושה.

גדולי ישראל העידו על שיריו שקודש קדשים הם, והיו צדיקים ממדינות שונות שלא הבינו את השפה החונגרית והורו לשיר את ניגוניו על שולחנם. לדוגמא בבעלזא קראו ל'הסאלא קאקאש' 'דער חצות ניגון', בבאבוב משוררים אצל ההקפות ליל שמח"ת "דיד נפש' בניגון סאלא קאקאש, ו'אורך מתוק' בניגון גלות גלות. וכהנה רבות.

[מן הענין לציין ללשון הרמב"ם בפי' המשניות (אבות פ"א מי"ז): "אף שיר ערבי, אם ענין השיר הוא מן חלק האהוב וענין המעולה יתחייב לאמרו באיזה לשון שיהיה"]

מתאמרא משמיה דהרה"ק מראפשין זללה"ה שאמר, כאשר הרב מקאליב מזמר את ניגונו "גלות גלות ווי גרויס ביזטו" (אשר "קנה" מרועה כששמעו מנגן על חלילו: "וואלד וואלד ווי גרויס ביזטו, רויז רויז ווי ווייט ביזטו") נעשה רעש בעולמות העליונים ומתעורר מקור הרחמים, וכתות מלאכי רחמים באים להיכלו של רבי לייב שרה"ס ומודים לו על שהעמיד את רבי אייזיק'ל קאליב'ער על מעמדו.

הרה"ק מקאליב בעת הריקודים בשמחת נישואין הי' רוקד בהתלהבות עצומה ומשורר בנעימות רבה, וכך הכניס רוח טהרה בלב ישראל אף הפשוטים ביותר, וכך בדרך זה החזיר רבים למוטב והשיב לב בנים אל אביהם שבשמים.

תמונת כתב יד קדשו והתי"ק.

סאל אה קאקאש מצר

מהרה"ק מקאלוב זי"ע

א

סאל אה קאקאש מצר, — קריין טוט שוין דער האן,
מוך עמירד מצר, — דער טאג מאכט שוין אן,
זלך ערדבן, — אין א ניגעם וועלדל,
שיק מיזבן, — נעבן א פוסטן פעלדל,
שמעל עדן מחדר. — א פייגעלע שפאצירט ארום.

ב

דמימשה דה מחדרי? — וואס פאר א פוגל איז דאס?
דמימשה דה מחדרי? — וואס פאר א פוגל איז דאס?
שרנא לבא דישערישי אה ביה, — נעלע פיכל, פערל פיסקל,
איגעם אדה יר. — קיין ירושלים וויל ער גיין.

ג

ירי מהדר ורי, — ווארט פיינעלע ווארט,
ירי מהדר ורי, — ווארט פיינעלע ווארט,
הה אחו איש סך נקד רגדל, — או טאט וועט דיר באשערן,
אה ביעט סמג מר. — וועסטו קיין ירושלים אום קערן.

ד

דמקהר לם אחו מרי — ווען וועט דאס זיין?
דמקהר לם אחו מרי — ווען וועט דאס זיין?
יבנה המקדש עיר ציון תמלא, — ענדה המקדש עיר ציון תמלא
אהקהר לם אחו מר. — רעמאלט וועט דאס זיין.

שיר הנקדש 'סאל אה קאקאש'

פעם בא לפניו איש אחד שהיה צריך לתשובה גדולה, סיכם איתו רבינו שיהיה משובתי שבת אצלו, ופנה לרבנית שתכין סעודה מיוחדת לברית. בליל שב"ק התחיל "שלום עליכם" בקול נעים והמשיך בנעימות זמירות קדשו כדרכו בקודש. ובזה גופא נהפך בעל העבירה לבעל תשובה וכקטן שנולד מחדש דמי. בצפרא דשבתא ערך סעודת "ברית מילה" לרגל קיום הפסוק 'ומלתם את ערלת לבבכם'.

ימי זכרון

שבת קודש, הייליגער שבת

רבוה"ק עצי התמרים היו מזמרים "סאל א קאקאש מאר" של הרה"ק מקאליב זי"ע בימי הפורים, כן התנועה 'גלות גלות', ואתרמי אצל רביה"ק בעל דבר"י זי"ע כטוב לב המלך ביין, חזר הרבה מאד שוב ושוב על התנועה 'גלות גלות' של הרה"ק מקאלוב זי"ע בהשתפכות הנפש.

"מושיען של ישראל ח"ו, ע' ת"ע

כן מזמרים התנועה של 'גלות גלות ווי גרויס ביסטו' אחרי שירת חי ה' בצפרא דשבתא, [שבת קודש, הייליגער שבת] והשורש לזה כי הרה"ק מצאנז זי"ע היה מזמר ניגון זה על חי ה',

אך מרן בעל קדושת יו"ט זי"ע לא רצה לשנות ממנהג אביו הק' בעל ייטב לב זי"ע, ע"כ היה מוסיף תנועה זו בגמר הזמר.

"אביר הרועים" ע' ע"ח

מרן הקדוש מצאנז זי"ע

אמר פעם הרה"ק בעל דברי חיים זי"ע כי שירי וניגוני הרב מקאלוב הם קודש קדשים. גם ביקש פעם שילמדוהו מבטא אונגאריש כדי שיוכל לזמר זמר 'סאל א קאקאש' בלי שינויים.

הרה"ק מסטיטשין זללה"ה (בהרה"ק מראזוואדוב זללה"ה) סיפר בשם אבותיו הק' אשר מרן הקדוש מצאנז זי"ע בשנות צעירותו, כשהיה עוד סועד סעודתו ליל שב"ק על שולחן אחד עם הרבנית הצ', אתרמי פעם אחת שנטל הכוס בידו לעשות קידוש אך התחיל לזמר בדביקות עצומה 'שבת קודש הייליגער שבת' עם התנועה של הרה"ק מקאליב 'גלות גלות ווי גרויס ביסטו' (כן הובא גם בדרכי חיים שהיה חביב אצלו תנועה זו והיה מרגלא בפומיה בליל שב"ק), ואתקטר בהאי קטירא בדביקות ושרעפי קודש כמה שעות, "עס איז שוין נישט געבליבן קיין ווין אין כוס, און ס'איז שוין נישט געבליבן קיין אויל אין די לעכט, און עד האט האט נאך אלס געדביקות'ט – שבת קודש הייליגער שבת".

החכמה מאין – ע' צאנז

למען תספר

גדולים מעשי צדיקים, וסיפורי נפלאות וישועות

קרבן אקריב לו את נפשי היחידה

אנו שמענו מעשה התקרבותו, שהתפלל פעם אחת מנחה במנין עם הרה"ק רמ"ל סאסובער זי"ע, וכשאמר רבי משה לייב את פרשת הקרבנות 'את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים' נתרגש הרה"ק רבי אייזיק מאוד, ואחר התפילה שאל את הרה"ק רבי משה לייב 'וואו נעמט מען אזעלכע שעפסעלעך'. ענה לו, אצל הרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג. ואז נסע הרה"ק ר' אייזיק מקאליב להרבי ר' שמעלקא מניקלשבורג, ושם נתקרב לדרך החסידות.

'מלכות בית דוד', עמ' ס"ז

שמע בני מוסר אביך

להרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע היו שש בנים, הרה"צ רבי משה חיים ז"ל שהיה חתן הרה"ק בעל עטרת צבי זי"ע. הרה"צ רבי מאיר ז"ל. הרה"צ רבי יעקב ז"ל. הרה"צ רבי יחזקאל ז"ל. הרה"צ רבי אריה לייבוש ז"ל דומ"ץ ראצפערט. והרה"צ רבי אשר ז"ל, והנה בנו רבי מאיר זצ"ל אחר פטירת אביו הק' היה לו נפילה ע"י חבורת ריקים ופוחזים שצדו אותו ברשתם, והעבירו זמנם במשחקי קארטין בבית המרזח שבסביבתם. החבריא קדישא של אביו הק' דברו על לבו שיחזור בו וינתק קשריו עם פוחזים אלו, מאחר שמקור מחצבתו קדוש, ובושה היא לו, אך לא הועילו בדבריהם. החליטו התלמידים להפציר על ציונו הקדוש של רבם שיחזור בנו למוטב. באותו לילה נתגלה הרה"ק לבנו בחלום ואמר לו: "דע לך בני שבאתי אליך עתה ממקום מנוחתי בגן עדן, ולא אתן לך להמשיך את סדר יומך עד שתקבל על עצמך לנתק קשריך עם אותה חבורת ריקים, ותחזור למוטב להתחבר עם תלמידי". לעת בוקר התעורר מאיר משנתו מבולבל לגמרי, ולא ידע לשית עצות בנפשו מה לעשות, ונשאר דומם בביתו. שעות אחדות עברו, חבריו בבית המרזח הבחינו שעדיין לא הגיע כמנהגו בכל יום. סרו אחדים מהם לביתו ע"מ לדרוש בשלומו. כשהגיעו, הבהיר להם מאיר ששוב לא יוכל לשהות במחיצתם כי כך צווהו אביו ז"ל בחלום, והורה לו להיטיב דרכיו מעתה.

שחקו חבריו ואמרו: "מאיר, הלא מעולם בר שכל היית, מה אירע לך עתה, וכי מאמין אתה בחלומות, אל תתן לבך אליהם ובוא עמנו עתה כמנהגך בכל יום". קיבל מאיר את דבריהם והצטרף אליהם. במשחק הקארטין הערימו חבריו שירוויח הון רב, כדי שירצה להישאר בחברתם בעתיד. ואכן כשחזר לביתו הרגיש לעצמו הנה הרווחתי כסף רב על ידם, הרי שחברתי עמם טובה עבורי. בלילה זה

מילי דהילולא

שבת קביעא וקימא

השומר שבת הבן עם הבת לא-ל ירצו כמנחה על מחבת. שמעתי בשם הרה"ק מקאלוב זללה"ה דבן שהוא בחינת דכר מרמז על בחינה גדולה הם צדיקים שמדרגתם גדולה ומרגישין קדושת שבת ביתר שאת, ובת שהוא בחינת נוקבא מרמז על בחינה קטנה, הם דלת העם שאינם במדרגה זו, ונגד זה אמר, אשר אחד השומר שבת במדרגה גדולה בבחינת בן, ואחד השומר שבת במדרגה קטנה בחינת בת, אם ישמור את השבת כראוי לא-ל ירצו כמנחה על מחבת, כמ"ש במנחה (מנחות ק"נ) 'אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוון לבו לשמים'.

'דברי יחזקאל'

אמר כ"ק אאמו"ר הרה"ק שליט"א ששמע מפ"ק אדמו"ר הרה"ק משינאווא זללה"ה בשם הרה"ק מקאלוב זי"ע על הזמירות של ליל ש"ק מנוחה ושמחה כו' במשנה לחם וקידוש רבה כו'. יבואר דהנה ידוע בגמ' ובשו"ע דיש שני קידושין לש"ק, בליל ש"ק הוא מדאורייתא ובבוקר הוא מדרבנן, עוד יש חילוק לדינא, דביום הוא חמור מקידוש בלילה דבלילה מקדשין על הפת וביום דוקא על חמר מדינה, והוא משום דביום הוא רק מדרבנן ודברי סופרים צריכין חיזוק, ולכן נקרא קידושא רבה לחזק הדבר שקטן הוא במעלה ולהשוותו להגדול במעלה, וזהו 'במשנה לחם' היינו הקידוש של לילה שהוא מדאורייתא 'וקידוש רבא' היינו של יום כנ"ל, וא"כ אנו רואים שגם הקטן במעלה הגדילו חז"ל ביותר והשווהו להגדול כנ"ל, ולכן בין 'ברוב מטעמים' היינו הצדיקים הגדולים שעובדים השי"ת במדרגות גדולות בחי' מטעמים. ובין 'וברוח נדיבה' היינו שאינם במדריגות כ"כ רק עובדים להשי"ת בפשיטות מצד רוח נדבתם להשי"ת, כולם 'יזכו לרב טוב המתענגים בה בביאת גואל לחיי עוה"ב' אכי"ר.

'אמרי יהושע', פאריסוב

ומה אשיב לך

ידוע מה דמרגלא בפי צדיקים בשם הרה"ק מהרי"א מקאלוב ז"ל להסביר הענין מה שמרקדין ומשמחין כל כך בשמחת תורה, עפ"י משל לא' שבא לבית מלון וצוה לתת לו מכל טוב מאכלים טובים וחדרים נאים ביותר ככה עשה לא יום א' ולא יומים אלא זמן רב, עד שבא בעה"ב אצלו עם חשבון גדול שישלם, אמר אין לי לשלם, וא"ל הבעה"ב א"כ אמסור אותך לממשלה שיתנך אל בית הסוהר, א"ל ומה יהי' לך מזה הלא לא תרויח בזה כלום, אך כיון שאין לי לשלם ארקוד לפניך ריקודים נאים מה שאני יכול, ועי"ז יתרבו הבאים כאן ותרויח עי"ז ממון הרבה כפי התשלומין המגיע לך. וכן הוא אצלנו שבכל הימים נוראים אנו מבקשין בני חיי ומזוני ומבטיחין להקב"ה להטיב מעשינו ובהגיע יום שמח"ת ואין לנו מה לשלם רוקדין לפניו ית' בשמחת תורתו ומכניסין בזה הרהורי תשובה בלבות בנ"י ועי"ז יתרבה מצות ומעש"ט עכדה"ק.

'נוי סוכה'

נתראה אליו אביו הקדוש שוב, והוכיחו: "מאיר, ביום העבר לא קבלת דברי וחזרת לסורך, ועל כן הטרחתי עצמי שוב לירד ממקומי בגן עדן לעולם שפל זה, על אף הקושי שיש בכך בני אל תלך בדרך אתם, את רגלך מנע מנתיבותם, דע כי לא ארפה ממך עד שתקבל דברי ותחזור בתשובה שלימה". למחרת הבחינו החברים שמאיר נעדר שוב מחברתם, והבינו שהחלום מפחידו עדיין. החליטו לסור הפעם כולם יחד לביתו. כשהגיעו, אמר להם שאביו חזר ונגלה אליו והזהירו בתוקף שישוב בתשובה, ואם לאו, יטול נשמתו ממנו. שבו חבריו ושחקו עליו כביום האתמול. אכן בפעם הזאת לא הצליחו לשכנע בצחוק, ולא אבה להצטרף אליהם עוד. תפסוהו חבריו בכח והכריחוהו לילך עמהם, וכך בילה בחברתם אף ביום זה.

בלילה השלישי נתגלה אליו אביו שוב ואמר: "בפעם הזאת ארחיק לכת ואחקוק סימן עליך שישאיר רישומו לתמיד, ויזכירך שאכן הייתי אצלך והזהרתיך, ולא תאמר עוד שחלומות שווא ידברו" בתוך ביתו עמד תנור גדול עשוי ברזל שמשקלו רב, עד שאפי' חמשה בני אדם לא יכלו להרימו נטל הרה"ק תנור זה בידיו והטילו על בנו ונשברה רגלו, ואמר: "עתה לא תוכל להלך על רגלך, וזה יהיה לך לאות שהחלום אמת, וחזור בך ממעשיך הנלוזים". כששבו חבריו ביום השלישי ושמעו מפיו את קורות הלילה, ואף את רגלו השבורה ראו, נבהלו מאד וברחו לנפשם בפחד גדול. מאיר זה חזר בתשובה שלמה והתחבר לתלמידי אביו הקדוש, ונעשה חסיד ועובד השם כמותם, רבים נוספים התעוררו וחזרו בתשובה בשמעם שהרה"ק מקאליב פעל פעולות ממשיות בחלום.

'בנין שלמה' (באבוב) אדר, עמ' ז'

מלאכים יחפזון

סיפר הרה"ק בעל מנחת אלעזר ממנקאטש זצ"ל אשר איש נגיד אחד היה רגיל לנסוע אל רבינו הק' מקאליב זי"ע על ימי ר"ה מדי שנה בשנה, ואתרמי פעם אחת אשר באמצע ימות החורף קור ושלג, נזדמן לפני רבינו הק' מקאלוב זי"ע מצוה של הכנסת כלה וכיוצא, ונסע לדרך לאסוף ולקבץ נדבות בני ישראל, והגיע ובא אל עירו של אותו נגיד וחסיד, כאשר בא רבינו אל ביתו וצל קורתו לבקש ממנו נדבה, עלה בדעתו של נגיד כי עתה עת מצוא והדמנות טובה שתוכל אשתו להאזין ולשמוע את תפלת ונתנה תוקף של רבינו זי"ע. ונתעייץ עמה בדבר זה לאמור, שהיות שזכו שצדיק זה בא לבית מלונם, ע"כ מה טוב היה להציע ולבקש ממנו שיאמר עתה הפיוט ונתנה תוקף כמו בר"ה, ותוכל לשמוע אל הרנה ואל התפלה, אז תשבע מנעימות מנגינותיו, ותראה עד כמה צדקו דבריו, שכדאי והגון לנדוד למרחקים למען לשמוע תפלה נעימה ויפה כזו.

אך איך ירהיב בנפשו לבקש מלפניו כזאת אשר בימי דטבת ושבט יען ויאמר ונתנה תוקף קדושת היום, דוגמת ר"ה יום הדין איום ונורא, הלא לצחוק יחשב. אמנם לאשר רבינו עוסק כעת בדבר מצוה רבה לקבץ כסף נדבות ישראל, ובגלל זה צריך לטרוח זמן רב בטרחא מרובה, עד שיקבץ את הכסף הנדרש, על כן יציע לתת לו מכיסו כל הסכום בפ"א, באופן שלא יצטרך לנדוד עוד, רק אז יוכל ליסע לביתו וכל טוב בידו, ברם יעשה זאת רק בתנאי שהצדיק ימלא בקשתו ואת לזמר ה'ונתנה תוקף' שלו.

אומר ועושה, נכנס אל רבינו והציע לפניו כל אשר גמרו בדעתם, ואשר ע"ז יהיה זה וזה נהנה, הצדיק ישיג את שאלתו ובקשתו, די כסף אשר יחסר לו לדבר מצוה אשר קבל עליו, והוא ישיג מטרתו רצונו וחפצו, לשמוע נעימת קודש של תפלת רבינו על ונתנה תוקף. ויהי כאשר שמע רבינו זי"ע את ההצעה הזו, לא דחה אותה על אתר, רק השיבו לאמור כי עוד צריך להתיישב בדבר, ולמחר ישיב לו מענה, לאו או הן. האיש יצא שמח וטוב לב, והגיד לאשתו כי יש תקוה שישיג את מבוקשו, ורק צריך עוד להתיישב ומחר יהיה האות הזה.

ויהי ממחרת, נכנס אל רבינו לשמוע ממנו איך נגמר הדבר אצלו לטובה, ורבינו השיב לו: הן אמת שלדבר גדול היה נחשב אצלי לקבל כל הסכום הנדרש בפעם אחת, ע"ז הייתי מרויח זמן הרבה, שלא אצטרך לבלות כ"כ זמן ולהתבטל מד"ת. ומה גם הייתי ע"ז חוסך לעצמי הרבה טירחא, טלטולי גברא וחולשא דאורחא, אך נתיישבתי בדעתי לאשר 'וועז אייזיק זשוגנט ונתנה תוקף וכו' קומען זיך צוואם די פמליא של מעלה, און בי" ומלאכים יחפזון וכו' ציטערן דיא מלאכים באמת, נוא איז דאך דענטסמאל דבר בעתו, ר"ה ויו"כ, אבל עתה וועז איך וועל מטריח זיין אין איין פראסטען וואכען טאג די פמליא של מעלה, און די מלאכים וועלין בי מיין זאגן ונתנה תוקף, זה אל זה ישאלו, מה זה ועל מה זה הרעש והרעדה עתה, ויאמרו אייזיק ברויך געלט, פאר דעם זשאגט ער ונתנה תוקף, ויאמרו המלאכים, אוי, בשביל מעות הטריח והרעיד אותנו כ"כ, וגם אני אתבייש מפניהם, אז וועגין דרי הונדערט ריניש זאל איך מטריח זיין כל צבא מרום צו ציטערן וכו', ע"כ אני מונע מזה, וחלילה לי מלעשות כדבר הזה.

'פה שיחתן' ח"א אות ל"ג

על כנפי נשרים

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב היה בא לטבול בכל ערב שבת קודש במקוה האר"י הק' שבעיה"ק צפת, פעם לקח אתו את משמשו רבי יעקב פיש אבל שכח להביאו בחזרה, כשיצא רבי יעקב מהמקוה ראה יהודים הלובשים בגדי לבן כמנהג ארץ ישראל, והתפלא מאוד ושאל היכן הוא נמצא, ואמרו לו שהוא בעיר צפת, ונחרד מאוד האיך הגיע לצפת, במוצאי שבת יצא אל מחוץ לעיר ומצא את הרה"ק מקאליב, ואמר לו שכחתי אותך, בא עמי בחזרה, והחזיר אותו לעירו וביתו.

'מאמר מרדכי' (סלאנים) **ח"ב עמ' קע"א**

דרכי חסידיו ישמור

סיפר רבינו (רביה"ק בעל ברך משה זללה"ה) מעשה נס ופלא שאירע לו עת נסעו להשתטח על ציון הרה"ק מקאלוב ביומא דהילולא, היה זה ביום ז' אדר שנת תש"ג, ובמדינת אונגארן כבר הורגש באוויר רוח האנטיסמיז"ם, ורבינו נסע מעיר זענטא לקאלוב, ובדרכו חזרה נכנס לראצפערט לבקר את זקינו הקדוש, גם נסע לסאטמאר לבקר את דודו הקדוש, ויהי באמצע הדרך עלו על מסילת הברזל חיילים מזוינים, ובראותם שם את רבינו יושב עם עוד כמה יהודים, התחילו החיילים לצעוק עליהם יודען אראפ, ורצו לזרקם מחלון מסילת הברזל באמצע הנסיעה, אשר

מילי דהילולא

מסירות נפש ללמד זכות

'דן ידיו עמו כאחד שבטי ישראל' (בראשית מ"ז ט"ז), בשם הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע שמה שאמרו במשנה (אבות א' ו') הוי 'דן את כל האדם לכף זכות', הוא כגימטריא של 'שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד', ורומז שענין זה לדון את כל אדם לכף זכות, אינו ענין קל מצד עצמו, וצריכים להיות נזהרים בו אפילו עד מסירות נפש ממש, וכמו שב'אחד' שבקריאת שמע צריך לכוין מאוד עד כדי מסירות נפש, וזהו 'דן ידיו עמו כאחד', שצריך להיות נזהר בלדון לכף זכות כאחד שבקריאת שמע.

'נטעי אשל' ח"א (רש"א לידער זצ"ל) עמ' שע"א

עושין מאהבה ושמחין ביסורין

רגיל היה הרה"ק מקאלוב ביסורים, שאלהו רופא: האיך יכול אדם לסבול יסורים תמיד, השיב הרה"ק רבי אייזיק: היסורים שבעבר אינם כואבים, היסורים שבעתיד מי דואג למכאוב שבעתיד, נשארים היסורים שבהווה יסורים של רגע, ומי אינו יכול לסבול יסורים לרגע.

חסידים מספרים

ובמושב לצים לא ישב

במשנה באבות (פ"ג מ"ב) אי' שנים שיושבים ואין ביניהם ד"ת הרי זה מושב לצים שנאמר ובמושב לא לצים לא ישב, ותמהו המפר' מה ראיה מדכתיב ובמושב לצים לא ישב שזה נקרא מושב לצים, ושמעתי בשם הצדיק הקדוש מהר"א מקאלעף [הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב] זי"ע, דידוע מספר יצירה דכל ענינים שבעולם הם בעולם שנה נפש, הקדושה בעולם הוא מקום המקדש וירושלים, ובשנה יוהכ"פ, ובנפש מי שיש לו נפש קדושה, וביוהכ"פ שהכהן גדול נכנס לקדש הקדשים נזדמנו שלשתן עולם שנה נפש ביחד, וכמו כן יש בטומאה וס"א מקום טמא מדור הקליפות, וכן יש בשנה ימים שאין בהם חפץ כ"כ וגורמין רע כשאז"ל (שבת קח.) וכן בנפש מי שנפשו נשחתה, וע"כ יש מקומות שהמקום גורם רציחה או שאר מדות רעות, ויסופר מהבעש"ט זי"ע שנסע פעם בדרך וקם עליו הבעל עגלה להרגו, וביקש הבעש"ט אותו שיסע הלאה קצת, וכשנסע מעט ממקום ההוא נתחרט וביקש מחילה ממנו, ואמר הבעש"ט שבאותו מקום הרג פעם אחד את חבירו ע"כ המקום גורם לרציחה ונתגבר עליו באותו המקום מדת הרציחה, לכן אמר דהע"ה ובמושב לצים לא ישב, ר"ל שעל מקום שישבו פעם לצים לא ישב, וע"כ לא קאמר ובין לצים או עם לצים לא ישב, משום דמקום שלצים ישבו בו גורם למי שיישב שם לעשות הרע ולעסוק בליצנות, לכן שני ת"ח היושבים ביחד ואינם מדברים דברי תורה מסתמא המקום הזה הוא מכבר מושב לצים וע"כ גורם להתלמידי חכמים שגם הם ישבו שם בטל ולא יעסקו בתורה ומובנים דברי התנא, עכ"ד וש"י.

'אבן שלמה' להגה"ק משאמלוי הי"ד, ח"ד, ע' כ"ה

מילי דהילולא

בי עשרה שכינתא שריא

נפלאות אמר הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאליב זי"ע להעמיס במאמרם (סנהדרין לט.) "כל בי עשרה שכינתא שריא", שיש לפרש "שריא" מלשון מתיר ופותח [כלשון חז"ל (ב"מ פו:) "כיון דחזא דקא אסר ושרי", עי"ש], כי כאשר בני ישראל באחדות ובצוותא גורמים להחיש את הישועה ושתוכל השכינה להתיר את עצמה כביכול מחבלי ויסורי הגלות המר הזה.

[וכהא דאי' בספה"ק 'מאור ושמש' (פרשת משפטים) דתפלה בציבור מסוגלת לפרנסה בהרחבה, כרמוז בפסוק (שמות כג, כה) "ועבדתם את ה' אלקיכם וברך את לחמך ואת מימיך, והסרותי מחלה מקרבך", פתח בלשון רבים "ועבדתם" ומסיים בלשון יחיד "וברך את לחמך", כי כאשר מתפלל עם הציבור יהיה מובטח שפרנסתו תהיה מזומנת לו בכל יום ברווחה, וברכה תהיה מצויה במעשי ידיו"].

באר החיים, פורים

שובה ישראל

דבר מוסר חודר כליות מתאמרא בשם הרה"ק מקאלוב זי"ע עה"פ 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו', דהנה עיקר מניעת התשובה אצל האנשים הוא שחושבים שיש להם עוד זמן הרבה, ויהיה לו אריכות ימים ושנים ואין צריך למהר לעשות תשובה, ומה גם באיש שאבו ואמו האריכו ימים, ולכן אין ממהר לעשות תשובה, אבל כל זה הוא מעצת היצר, ראשית כי עיקר התשובה צריך להיות בנערותו כמבואר בדברי חז"ל (עי' ע"ז י"ט ע"א, אשרי איש מי שעושה תשובה כשהוא איש) וכמבואר בכל הספה"ק. והשנית כי אמרו חז"ל שוב יום אחד לפני מיתתך כו' ולא ידע האדם את עתו.

והנה במה שאסרה תורה לא תבשל גדי בחלב אמו, על כרחך איירי שהאם עדיין חיה, שאם כבר שחטו גם האם הו"ל חלב שחוטה, וחלב שחוטה אינה אסורה אלא מדרבנן ולא מדאורייתא (עי' יו"ד פ"ז סעיף ו') אע"כ שהאם עדיין חיה ובזה אסרה תורה שלא נבשל הגדי בחלב אמו. הרי רואין מזה שיוכל להיות שהאם היא חיה עדיין והבן הגדי כבר נשחט, וזה מוסר נאה שלא יאמר האדם שכיון שאביו ואמו האריכו ימים גם הוא יאריך ימים, כי רואה בעיניו שבבהמות אינו כן. ובהעלות זאת על לבו בודאי לא ישהה עצמו מלעשות תשובה בימי נערותו.

ובזה פי' הפסוק 'ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך' פי' ראשית השנים שלך תביא הכל בית ה' שיראה לעשות תשובה שלימה בעודו בנעורותו וראיה לזה 'לא תבשל גדי בחלב אמו' ומזה תראה שאין להתמהמה עם התשובה עד ימי הזקנה, כי אין האדם יודע את עתו, רק יעשה תשובה בנערותו, הש"י יזכנו שנזכה לזה אמן.

חמדה גנוזה, ע' קאלוב

בתחבולה מסוכנת זו רצתו הרבה יהודים בימים ההם הי"ד, וכשרבינו עם אחוזת מרעיו מיאנו לקפוץ מן החלון, התחילו להכותם מכות אכזריות לדוחפם אל עבר החלון, פתאום נתגלה אפיציר צעיר לימים, וכראותו את החיילים ההם שאלם למעשיהם, אמרו לו שרוצים לסדר את היהודים האלו, ויאמר להם האפיציר לכו לכם לדרכיכם, ואני כבר אתעסק עמהם, בין כך ובין כך הגיעה מסילת הברזל לדעברעצין, וניצלו בנסי ניסים, ואמר רביה"ק שהרגיש בנפשו אשר זכותו הגדול של הרה"ק מקאליב זי"ע היא שעמדה לו להנצל ממות לחיים. ונשלח מן השמים האפיציר הצעיר הלזה להציל ממות נפשם ולשמור רגלם מלכד, וסיים רבינו ואמר, כי נתקיים בו אמרם ז"ל (פסחים דף ח') שלוחי מצוה אינם ניזוקין לא בהליכתן ולא בחזירתם, דהיינו כיון שהיה בדרכו חזרה מן הציון הקדוש בקאלוב, עמדה להם זכותו של אותו זקן זי"ע.

'אלה מסעי', עמ' קנא

בארה של מרים

פעם אחת, בערב יום הכיפורים קודם "כל נדרי" קרא רבי אייזיק להישיש הצדיק ר' יעקב פיש (שנתברך מהבעש"ט בשתי ידיו באריכות ימים, וחי מאה ושלוש עשרה שנה), והיה ראש הקהלה, ואמר לו: רתום, ר' יעקב, את העגלה, וניסע לטייל קצת. ר' יעקב התפלא הרבה, כי כל העם כבר היו עומדים עטופים בטליתותיהם ואומרים "תפלה זכה" בבכיה גדולה, אך בכל זאת לא אמר לו דבר, ושלח תיכף לביתו, והביאו העגלה רתומה, ונסעו שניהם יחד לחוץ לעיר, על שדותיו של ר' יעקב. בבואם ראו שם אגם מים קטן. פשט הרב את בגדיו בחפזון גדול וירד וטבל את עצמו כמה פעמים. ור' יעקב עומד, ואינו יודע מה לעשות. עד כה ועד כה לבש הרב את בגדיו, ונסע תיכף בחזרה לבית הכנסת, ועמד הרב להתפלל לפני העמוד. תמה ר' יעקב משנה תמיהה: גם על עצם הנסיעה הפתאומית של הרב, וגם על המים שנמצאו פתאום בשדותיו, כי ידע שמעולם לא היו בשדותיו באותו מקום שום מים. במוצאי יום הכפורים הלך ר' יעקב לאותו מקום בשדה שלו, ולא מצא עוד כל מים. אז הלך תיכף להרב הקדוש ואמר לו: רבי מעולם אינני שואל את כבוד קדשו על הענינים שלו, אבל עתה אני מבקש ממנו להגיד לי ענין המים שהיו בערב הכ"פ בשדותי. השיב לו הרב אשר בארה של מרים עברה אז דרך שדהו, כדי שיוכל להטהר בו לקראת יום הקדוש.

'ימי הילולא', ז' אדר

ותגזר אומר ויקם לך

סיפר דודי הרה"ק משינאווא זי"ל מעשה שהיה בימי הרה"ק מקאליוו זי"ל שאיש יהודי אחד נתן פאטש (סטירת לחי) לערל אחד ונפל הערל ומת ל"ע, כשנמסר הדבר לערכאות היה משפטו עומד להתלות ח"ו, ולא ראו שום מבוא שיצא לחירות ר"ל, הוא היה בעל אשה ובנים, והלכו להרה"ק מקאליוו זי"ע והרה"ק אמר להם שיהיה לו ישועה.

כשהגיעו הימים סמוך להמשפט, והמשפט היה עומד להיות ביום שב"ק, העמיד הרה"ק מקאליוו בית דין ביום ה'

שלפניו לעיין בדינו של איש זה עפ"י דין תורה, והעמיד אחד להיות קטיגור ולטעון בשביל הערל, והרה"ק עצמו עמד כסנגור לטובת היהודי, וטען הרי הערל היה בעל קומה ובעל בשר וגיבור, והאיש הקטן הזה וחלוש ותש כח, ואין שום סברא לומר שמת הערל ע"י פאטש שקיבל מיהודי זה, אלא ודאי שהיה להערל מיתה חטופה ל"ע, ונזדמן באקראי באותו זמן שנתן לו את הפאטש, וגברא קטילא קטיל, ואין מגיע לו שום עונש על זה.

שאל אחד מהדיינים להה"ק זי"ל מה יהיה מזה שיצא משפטינו עפ"י ד"ת, האם בערכאות ישגיחו על זה, השיב להם הרה"ק שמקודם צריך לידע מה הוא המשפט עפ"י ד"ת, ויצא הפסק מהב"ד שהוא פטור מכל וכל מטעם הנ"ל שטען הרה"ק.

ביום השב"ק בשעת המשפט היה המצב מאד לא טוב ר"ל, והרה"ק התפלל אז בבוקר בהשכמה, ובשעה עשר וחצי כבר היה אחד התפילה, ושלח בכל זמן שלוחים להוודע מה נשמע שם, והיה נראה מאד לא טוב, ואמר הרה"ק שלא יעשה קידוש עד שהאיש יצא לחפשי. בשעה שתים עשרה הפצירו בו עד מאד שיעשה עכ"פ קידוש כי היה חלוש מאד כידוע, ועה קידוש אך אמר שלא יתחיל הסעודה עד שיבוא האיש לביתו.

סוף דבר היה שבא הרופא שהיה אצל הפאלמיסין של הערל (הבדיקות), וטען כדברים האלה של הרה"ק מקאליוו, וגם שאר הקאמיסיאן שהיו אצל הפאלמיסין טענו כן. וכששמעו השופטים טענה זו הסכימו כולם שכן הוא האמת ופטרו את האיש לשלום.

תיכף משם בא האיש לבית הרה"ק מקאליוו, אמר לו הרה"ק "יכי לא נכון עשיתי שהמתנתי עליך עם הסעודה, כי מאין היה לך טשאלינט לאכול" כי כל בני העיר כבר גמרו סעודתם בעת ההוא, זי"ע ועכי"א.

'חמדה גנוזה', ע' קאלוב

מילי דהילולא

אכבס בו לבי כבורית

הגה"ק מקאשוי זצ"ל בספרו 'דבר המלוכה' (עמ' ה', אות מ"ה), מביא פי' בשם הרה"ק מקאליוו זצ"ל בפיוט כי אשמרה שבת על כן אכבס בו לבי כבורית, דלכאורה היה צ"ל כ'בבורית' בבי"ת, כי הבורית הוא המפעיל לנקות ולטהר מכל חלודה וכתמים, וכן בתשובה אכבס לבי כמו שבבורית אכבס הבגד, אך הפירוש הוא כך. שאיש ישראלי צריך כל כך לכבס לבו ולטהר אותו ביום שב"ק שיהיה בו פעולת הבורית שיוכל לכבס אחרים ולטהר לבם לעבודתו ית"ש, וכמו שביקש דוד המלך ע"ה (תהלים נ"א) לב טהור ברא אלקים וגו' אלמדה פושעים דרכיך וחטאים אליך ישובו.

דבר המלוכה, עשר צחצחות

בתר מחשבה אזלינן

נעתיק בקיצור מה שהביא בהקדמת ספה"ק אמרי יוסף, פי' מהרה"ק מוהרי"א מקאלוב זי"ע על הפסוק ואתחנן אל ד' בעת ההיא לאמר ופרש"י ז"ל לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג, ולהבין השייכות, דהנה משה רבינו ע"ה רצה לעבור לארץ ישראל התפלל דווקא לאחר שכבש ארץ סיחון ועוג, דהנה ארז"ל (נדה ס"א ע"א) דמשה רבינו ע"ה פחד מעוג שבישר לאברהם אע"ה שנשבה לוט וירא שמא יעמוד לו זכות זה, עד שהקב"ה הבטיחו אל תירא אותו, וכתבו שם התוס' (ד"ה זה עוג) בשם המדרש דעוג כוונתו הי' לרעה שיהרג אאע"ה במלחמה וישא את שרה עי"ש, נראה דאזלינן בתר מחשבה דאע"ג דהמעשה הי' טוב אזלינן בתר מחשבה, והנה משרע"ה כוונתו הי' לטוב להכות את הסלע שלא יהא קטרוג על ישראל שבלי הכאה יציית הסלע, אבל המעשה הי' לא טוב, אבל כיון שראה אצל מלחמת סיחון ועוג שאזלינן בתר מחשבה, אז התפלל 'אעברה נא' דניזל בתר מחשבה ומחשבתו הי' טוב

אמרי יוסף, הקדמה

בו ירוץ צדיק ונשגב

הובא בכמה ספרים בשם הרה"ק מקאלוב זי"ע שאמר בפי' הכתוב (משלי י"ח י') מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב, דהצדיק כשהולך בדרך, איפה שהוא רואה את השם הוי"ה מאיר לפניו עתה, יודע שבאותו דרך הוא צריך לילך, וזה פירוש הכתוב מגדל עוז פי' כמו מגדול עוז העומד על אם הדרך מודיע לכל אחד את הדרך, כמו"כ אצל הצדיק נתוודע לו הדרך ע"י השם ב"ה, ודפח"ח. וכן איתא בסה"ק נועם אלימלך (פרשת וישלח) דאחר שהצדיק מזכך גופו לגמרי, אז נותן לו השי"ת שרואה ומסתכל תמיד בשמו הגדול, והשם הוי"ה ב"ה הולך לפניו תמיד, עכל"ק.

ובענין זה מסופר כי הרה"ק מקאלוב זי"ע נסע עלי דרך בקרון, כשהגיעו סמוך למחוז חפצם אמר לו הבעל עגלה רבי כבר הנני סמוכים לעיר שרוצים אנחנו לחנות שם, שאל ממנו הרה"צ האיך אתה יודע, השיב העגלון הנני רואה המגדל הגבוה בקצה העיר אמר לו הקדוש מקאליב "עה עה" לא כך רואים שמגיעים לעיר החנייה, אלא כשרואין שם ה' שורה על העיר אז יודעין שמגיעין לעיר, כי כן הוא הפי' 'מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב', להצדיק, שם ה' ששורה על העיר, משמש לו לסימן במקום המגדלים.

פניני תורה וחסידות

לעי"נ הרה"ח

ר' יעקב זאב ליכטנשטיין ע"ה

בן הרה"ח ר' **אברהם** ע"ה

נלב"ע ה' אדר ב'

הונצח ע"י חתנו

הרבני הגביד הנכבד רודצו"ח

מוה"ר **שלמה יעקב מערץ** הי"ו

מנכבדי קהילתינו הק'

בוויליאמסבורג יע"א

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

וקריאת לשבת עונג ולקדוש ה' מכובד

סדר ליל שבת קודש (א)

ביאת האדם אל ביתו בליווי המלאכים ◇ שבת שלום ומבורך

המלאכים מברכים אותו כששלחנו ערוך

תניא רבי יוסי בר יהודה אומר, שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומטתו מוצעת, מלאך טוב אומר 'יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך', ומלאך רע עונה 'אמן' בעל כרחו, ואם לאו, מלאך רע אומר 'יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך', ומלאך טוב עונה 'אמן' בעל כרחו, אמר רבי אלעזר, לעולם יסדר אדם שלחנו בערב שבת (לילי שבת. רש"י), אף על פי שאינו צריך אלא לכזית.

(שבת קיט:)

עד דאתא ושריא עלייהו שלום

כד ברא קב"ה עלמא לא יכיל לאתקיימא, עד דאתא ושרא עלייהו שלום, ומאי הוא שבת, דאיהו שלמא דעלאי ותתאי.

(זוהר הק' - ח"ג קעו:)

כשאדם מכבד את השבת כראוי אז השכינה אומרת זה שלי

בזוהר הקדוש: בא וראה, כשבא האדם מבית הכנסת, הולכין עמו מלאכים קדושים מצד זה, ומלאכים מצד זה, והשכינה על כולם, כאם על הבנים, ועל העת הזו נאמרו עליו הפסוקים, יפול מצדך אלף ורבבה מימינך וגו', רק בעיניך תביט וגו', כי אתה ה' מחסי וגו', לא תאונה אליך רעה וגו' (תהלים צא, ז), כל זה, אם האדם יכנס לביתו בשמחה ויקבל אורחים בשמחה, וכשבאים השכינה והמלאכים, ורואים נר מאיר ושולחן ערוך והאיש ואשתו בשמחה, באותה שעה שכינה אומרת, זה שלי הוא, ישראל אשר בך אתפאר.

ואם לא, השכינה הולכת והמלאכים עמה, ויבוא היצר הרע עם צבאיו ומתחברים עמהם, ויאמר זה שלי הוא ומצבאות שלי, ומיד שורה עליו ומטמא אותו ויסתלקו י"ה מהם י' מהאיש וה' מהאשה, וישאר אש עם אש, ומאכלו טמא, ועל זה נאמר הפסוק, אל תלחם את לחם רע עין ואל תתאו למטעמותיו (משלי כג, ו), אל תתאוה למאכליו הטובים של רע עין, וודאי השלחן שלו הוא מלא קיא צואה, ואין צואה אלא היצר הרע שהוא טמא, ועל זה אמרו (יומא:) הבא ליטהר מסייעין אותו, הבא ליטמא פותחין לו.

(מתורגם מזוהר חדש - פרשת אחרי פ:)

אין זה כי אם בית אלקים

מבואר בתיקונים, בבית ההיא שמוצאים שם, דירה זו מסודרת בסדר זה, מנורה בדרום ושולחן בצפון ומטה בין צפון לדרום, אומרים אלו המלאכים היורדים עם השכינה, שהיא הנשמה יתירה, אין זה מקום הדיוט של עם הארץ, אלא מקום שעושים בו רצונו של הקב"ה וכו', ובבית שאלו התיקונים אינן מתוקנים בליל שבת, האורחים אומרים דירה זו אינה של ישראל וכו'.

(מתורגם מתיקוני זוהר – דף סט:)

היצר הטוב מברך לבעל הבית ולאשתו ולכל אשר לו

בתיקוני זוהר, שיש שדים שהם כמו המלאכים הקדושים, היודעים מה שהיה ומה שעתיד להיות, ועל שד זה אמר הקב"ה אעשה לו עזר כנגדו, אם זכה עזר, ואם לאו כנגדו וכו', ועוד אם האדם זוכה הוא עזר, אימתי, בליל שבת שמלווים שני המלאכים את האדם בבואו מבית הכנסת, זהו יצר הטוב וזהו יצר הרע, אם זכה האדם, דהיינו שהמלאכים מוצאים נר דלוק ושלחן ערוך ומטה מוצעת, יצר טוב מברך לבעל הבית ולאשתו ולכל אשר לו, והיצר הרע הוא עוזר לו בעל כרחו ועונה אמן, ואם לא, הוא כנגדו ומקלל אותו וכל אשר לו וכו', שמביא קללות על אותו אדם ועל ביתו, ומכנים קטטה בביתו.

(מתורגם מתיקוני זוהר – דף צד.)

הודאת בעל דין כמאה עדים

אחד טוב ואחד רע, מבואר, כי יש לכל מצוה שבתורה מלאכים ממונים עליה, האחד מסטרא דימינא, שיהיה סניגור לאדם על קיום המצוה, והאחד מסטרא דשמאלא, שיהיה קטיגור לאדם לעובר המצוה, והן הן ב' מלאכי השרת שאמרו כאן, שהן ממונים על מצות שבת, ואמר בקיום המצוה זו, דמלאך טוב אומר 'יהי רצון' וכו', ומלאך רע יענה 'אמן' בעל כרחו, יותר מתקיים באומרו 'אמן', על דרך שאמרו הודאת בעל דין כמאה עדים דמי, וכן בהפך, שמלאך טוב אומר 'אמן' והודאתו כמאה עדים דמי, וק"ל.

(מהרש"א - שבת קיט:)

ולפי דרכנו למדנו מנהגן של רוב ישראל משנים קדמוניות שלא להיות נדחפים אל ביתם בשבת לסעודת הלילה תיכף אחר תפלת הערב, אלא כל אחד לפי עונג שלו, והנח להם לישראל שבני נביאים הם, ושפיר מקייטינן זכרהו על היין בכניסתו כל זמן שאין נכנסים לסעודה, אלא בקידוש היום, וכל שכן דיין ודאי דרבנן הוא, ומצות זכירה שהיא דאורייתא קיימנוה בתפלה בכניסתו דוקא, דהתמינן בה מקדש השבת וכו', ומי שאמר למהר ליכנס לסעודת הלילה תיכף אחר תפלת ערבית, אפשר שהיה מתענה בערב שבת, ונזהר שלא ליכנס לשבת כשהוא מעונה הרבה.

(תשו' רמ"ע מפאנו – סי' ב)

אמירת שבת שלום ומבורך והסתכלות לאור הנר

וזה לשון כתבי האר"י, כשתכנס לבית, תאמר בקול רם שבת שלום ומבורך, (כך היה מנהג אבי מ"ה ז"ל) כי הוא מקבל הכלה בסבר פנים יפות ובשמחה גדולה וכו', תסתכל לאור הנר, ותכוין באותיות אלף למד אדני, כמנין נר, כי נר של שבת רומז למלכות, שיש לה עתה בשבת שם זה העולה נר, כי בחול יש לה אל אדני פשוט, גם שתי פעמים נר הוא ת"ק, לכן ההסתכלות בהם הוא רפואה למאור עיניו של אדם, שנחסר אחד מת"ק מהם.

(סידור יעב"ץ - מוסף השבת אות ח-ט).

הרה"ק רבי אליעזר צבי מקאמרנא כ' בהנהגת: מסדר שלחנו בכל מיני כלים נאים ויפים כל מה שיכול. ובני ביתו יציעו את המטות ולכבד את הבית כדי כשיבא מבית הכנסת יהיה הכל מתוקן ומסודר היטב ואם לא נמצא כך אין סימן טוב לבעל הבית כל אותו השבוע. כשבא לביתו ישמח בלבו ויאמר בשמחה ג"פ שבת שלום ומבורך שבת שלום ומבורך שבת שלום ומבורך ואח"כ יאמר שלום למלאכי השרת.

(הנהגות צדיקים – ח"ב קאמאתא אות קסה)

צדקיאל פוגע במאדים

כשבא אדם לביתו, צריך שימצא נרות דולקות ושלחן ערוך, כדאמרינן בפרק כל כתבי (שבת קיט:) רבי יוסי בר יודא אומר, שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו אחד טוב ואחד רע וכו'. ופירש הר"ר מאיר כוכב, כי זה הוא לפי סדר המזלות, שמזל צדק משמש בשעה אחרונה של ערב שבת, ומלאך שלו צדקיאל שמו, וזהו מלאך טוב, ומאדים משמש בשעה ראשונה של ליל שבת, ומלאך שלו סמאל שמו, וזהו מלאך רע, ונמצא ששניהם פוגעים זה בזה, זה נכנס הכנסת שבת וזה יוצא, ושניהם מלוין לו לאדם עד ביתו.

(אבודרהם - דיני הקידוש בד"ה וכשיבא אדם בשם מהר"ם מרוטנבערג / אליהו רבה - סי' רסב סק"ב בשם מטה משה אות תלה)

כל זה כשבא לביתו ומקבל האושפיזא שלו בשמחה

מצינו במדרשו של רבי שמעון בן יוחאי עליו השלום, כשאדם בא מבית הכנסת בערב שבת, באים עמו מלאכים מצד זה ומצד זה, ושכינה על כולם כאם על בנים, ובאותה שעה יפול מצדך וגו' רק בעיניך וגו' כי אתה ה' מחסי וגו' לא

שבת בשבתו

ענייני שבת קודש בפרשת השבוע

שבת קודש בזמן הגלות היא במקום המקדש

אלה פקודי המשכן. נראה לי על דרך הרמז, דהנה המשכן והמקדש על עוונות עמו בני ישראל היה מכפר תמיד, כמאמר חכמינו ז"ל (מד"ר כא כא) שמעולם לא לן אדם בירושלים וחטא בידו, כי תמיד השחר היה מכפר על חטאים של הלילה, ותמיד של בין הערבים על חטא היום. **והנה עתה בעוה"ר שחרב בית המקדש, על כן נתן לנו הקדוש ברוך הוא מתנה טובה ששבת קודש הוא במקום המקדש,** כמאמר חכמינו ז"ל (שבת קיח:) כל שומר שבת כדת מחללו את מחללו אלא מחול לו, וכל השומר שבת כהלכתו אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו, **ואם כן מעין אותה הפעולה שהיה מקדש עושה, בזמן הזאת שבת קודש פועל הפעולה הזאת,** על כן צריכים אנחנו להמתין על מחילת החטאים כל ימי השבוע על יום שבת קודש. וזה מרומז בכאן, כי 'אלה' רומז על שבת קודש, **כי ראשי תיבות אל"ה א'ות ה'יא ל'עולם, או ל'עשות א'ת ה'שבת, א'ת ה'שבת ל'דורותם, וכולם מרומזים על שבת קודש, וזה 'אלה',** רצה לומר שבת קודש המרומז באותיות אלה, **בא לתקן 'פקודי' המשכן, ורצה לומר החסרון המשכן מה שהמשכן חסר לנו בעו"ה, כי היה לכפרת עוונותינו, עכשיו שבת קודש מתקן.**

(רביד הזהב)

תאונה אליך רעה וגו', וכל זה כשאדם בא לביתו ומקבל אושפיזא בשמחה, וכשהשכינה רואה נר דלוק, והמלאכים שלחן ערוך, ואיש ואשתו בשמחה, שכינה אומרת זה שלי הוא, ישראל אשר בך אתפאר, ואם לאו, שכינה הולכת ומלאכים עמה, ויצר הרע בא וחיילוי עמו ומתחברים עמהם, ואומר זה שלי הוא ומן חילי הוא, מיד רוח הטומאה שורה עליו, ומסתלק יו"ד מן האיש וה"א מן האשה ונשארים אש ואש, ומאכלו נקרא טמא, ועל זה 'אל תתאו למטעמותיו' של רע עין, ושלחנו מלא קיא צואה.

(מטה משה – סי' תלה)

ובשל"ה מסיים על מטה משה הנ"ל: לפיכך צריך להזהר בקבלת שבת בשמחה, ובהדלקת הנר, ושלחן ערוך, ומטה מוצעת לכבוד פני השכינה.

(שלה"ק - מס' שבת פרק נר מצוה)

היוצאין מבהכ"נ ומשיחין שיחת חולין ועניני מו"מ ואח"כ באים לבתיהם ואומרים שלום עליכם מלאכי השרת, אינו יודע מה שה, היתכן שמלאכי שרפי קודש ישמעו השיחה בטלה שלך וימתינו עליך ללות לביתך נאוה קודש, והלא כבר חלפו ועברו ממך, לכן יזהר מיציאת ביהכ"נ שלא יסיח דעתו ולא ישיח דבר (של חול) עד בואו לביתו.

(נזר ישראל - הקדמה דף ג ע"א בשם נטיעה של שמחה נוף כ)

אמירת שבת שלום ומבורך מתוך שמחה עצומה

תלך לביתך, ובכניסתך לבית תאמר בקול רם ובשמחה יתרה 'שבת שלום', כי הוא כחתן המקבל את הכלה בשמחה גדולה ובסבר פנים יפות, ואם אמך קיימת בחיים חיותה, תלך ותנשוק ידיה.

(שעה"כ - ערבית ליל שבת דרוש ב)

בחול הנפש מקפדת על החומר שחפצו ורצונו ברבוי המותרות, והחומר על הנפש שחפצה ורצונה בסיגופים, היא אומרת שהוא מרבה בהנאה יותר מדאי, והוא אומר שמרבה היא בסיגופים יותר מדאי, אך בשבת עושים שלום ביניהם, מפני שהנפש לא תקפיד ברבוי תענוג והנאה אשר יבקש החומר, ולכך בשבת אומרים 'שבת שלום' וכו'.

(בן יהוידע - עירובין דף ג.)

יסתכל על הנרות

בבואו לביתו, יסתכל באור הנר אשר ברכו עליו, ויסתכל בשתי נרות ויכוין שהם אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, גם יכוין שהם אחד בה"א ראשונה ואחד בה"א אחרונה שבשם הוי"ה, ואף על פי שהדליקו שבע נרות לכבוד שבת, עם כל זאת הוא לא יסתכל אלא רק בשתים, ויכוין גם כן בהסתכלותו שיאירו נרות העליונים.

(בן איש חי - שנה ב פ' בראשית אות כט)

כשיבא לביתו יסתכל בשני נרות דוקא

נר שבת החיוב מן הדין הוא נר אחד, אך על פי הסוד צריך להדליק שני נרות, אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור וכו'. והמדקדקין מדליקין שבעה נרות, ואומרים העולם כנגד שבע ספירות, חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות, הרמוזים בשבוע. ואפילו המדליקין שבע נרות, עם כל זאת כשיבא לביתו יסתכל בשני נרות דוקא, ויכוין שהם אחד כנגד זכור ואחד כנגד שמור, גם יכוין אחד כנגד ה"א ראשונה, ואחד כנגד ה"א אחרונה. גם יכוין שיאירו נרות שבקדושה למעלה.

(בן איש חי - שנה ב פ' נח אות א)

ראוי שיאמר כל אדם כך

כתב בפע"ח (שער הנהגת הסעודה פ"א) אחר התפלה יכנס לביתו ויאמר שבת שלום ומבורך, והוא עבודת הקבלת מצות הנרות עתה ע"י בחי' היסוד שנקרא שלום, ולהזכיר בזה את השלום הבית לבני הבית הנעשה עתה.

ומה מאוד כשר הדבר וראוי שיאמר כל אדם כך, ואך ללמד זכות על בני ישראל שנשתקע בין המון עם עתה לומר 'שבת שלום', כי סמכו על הפתיחה שפותחין תיקף בבואם לביתם שלום עליכם, ונכלל בו זה השלום הנעשה עתה ע"י הנרות, ונתקיים בעמנו ב"י והיה אם שלום תענך, שמלאכי השלום הבאים לקראתו תיקף מברכין אותו ומשיבין לו, שלום ולכן אנו אומרים ברכוני לשלום.

(סידורו של שבת - ח"א שורש ב ענף ב עלה ג)

על ידי המלאכים נעשה שלום בין הגוף לנשמה

כ"ק אבי אדומו"ר זצללה"ה, ביאר דברי הגמרא (שבת כג:) שתקנו להדליק נר שבת משום שלום ביתו, שבימי המעשה אין 'שלום' בגוף האדם, שהנפש מושכת למעלה והגוף והחומר למטה, אך בשבת אין הגוף והחומר מושכים כל כך למטה, ונעשה 'שלום' ביניהם. ולפי זה יש לומר, שהרי אדם הטרוד בימי המעשה קשה לו לזכות לעונג שבת, ולזה באים המלאכים מקודם ו'מברכים אותו בשלום'. ואפשר שמה שהמלאכים מברכים 'בשלום', היינו שמגביהים גם את הגוף וההחומר של האדם ויהיה 'שלום' עם הנפש.

(שם משמואל – פרשת וירא שנת תרעז ד"ה וכעין)

ובבואו לביתו יאמר שבת שלום לכל בני ביתו בקול רם, כי אז הוא כמקבל את הכלה בסבר פנים יפות ובשמחה גדולה.

(טהרת הקודש, הקדמון - הנהגות שבת ויו"ט פ"ד עמוד קכז)

ושב"ת שלו"ם ומבור"ך, להיות שלום ואהבה ותוספת אהבה בין איש לאשתו, ועם בני ביתו שלום, ובסבר פנים יפות עם אחיו וריעיו, ויושב בשמחה גדולה לקבל אנפי שכינתא בסעודת שבת, ובעונג נפשו בשבת.

(שלחן הטהור, קאמארנא - זר זהב סי' רמב ס"א)

ובבואך מבית הכנסת תסתכל בהן, ותכוין לבקש מאת השם הטוב, שיקבל באהבה עשיות מצותיך כאילו כונת בכל הכוונות הצריכין לכוין, ויהי' הנר עולה יפה, כפי האורות הראוי להשרות עליהם.

(סידורו של שבת - נרות שבת ענף ב עלה ב)

שבת הזה הוא הכנה לשבת הבאה

בגמרא שבת (קיט:) בליל שב"ק כשמדליקין הנרות ומציעין המטות והשלחן ערוך, שני מלאכי שרת המלוים לאדם מברכים אותו יהי רצון שיהיה כן לשבת אחרת, נמצא שבת זה נעשה הכנה לשבת הבאה שיהיה ג"כ מבורך כשבת זה. והנה כ"ז בגשמיות, ובאמת גם ברוחניות הוא כן, שעל ידי קדושת שבת זו שישראל שומרים נעשה הכנה לשבת אחרת שישיגו בו הקדושה.

(שפת אמת, ברעזאן - פרשת כי תשא עה"פ ושמרו בנ"י)

שמעתי מפי אדומו"ר הגאון בעל ארי שבחבורה (האר"י דבי עילאה) זצ"ל בפר' נח, אלה תולדות נח נח, עפ"י הזוה"ק נח לעילא נח לתתא, מצינו שתיבת נח מלשון מנוחה ואמר בפה קדשו כן נוכל לפרש תיבת נח על מנוחת שבת קודש, עפ"י דאמרינן בגמרא (שבת קיט:) שני מלאכים מלוין לו לאדם בליל שב"ק וכו', ומברכין אותו יה"ר שיהי' כן גם לשבת הבא, ובודאי ברכת המלאכים עושה רושם, וזה אלה תולדות נח נח, התולדה של שבת אחד, הוא ג"כ שבת השני עד עולם.

(ארי שבחבורה - פרשת נח)

קודם הסעודה

על כל פנים ביום השבת קודש קודם סעודת שבת, ומכל שכן לאחר הסעודה תקראו בתורה טפי מענין עשיית המצוות, כגון שלחן ערוך או לב טוב ודומיהם, ומי שהוא תלמיד חכם ותורתו אומנתו יכול לקרות בכל אשר יזדמן לו כי בלאו הכי לא יסור ממנו השלחן ערוך.

(צואת הגאון מו"ה יונה לאנדסופר - אות ד)

שני המלאכים, שפע כפולה בגשמיות וברוחניות

בגמרא (שבת קיט:) שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לבית. י"ל הטעם שיש שני מלאכים דוקא, עפימ"ש בתפארת שלמה (לשבת הגדול) בביאור הזוה"ק (יתרו פה.) כל ברכאן דלעילא ותתא ביומא שביעאה תליא, הכוונה ברכאן דלעילא, הם השפעות בעניני עבודת הבורא ב"ה ויראת שמים, וברכאן דלתתא, הם צרכי בני אדם בעולם השפל, כל ברכאן אלו ביומא שביעאה תליין, עכ"ד. ולכך שני מלאכים מלוים לו לאדם בערב שבת מבית הכנסת לביתו, שהמלאכים הם המביאים אלינו את הברכה והשפעת יום השבת קודש, וכדאיתא בגמרא מלאך טוב אומר יהי רצון שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע בעל כרחו יענה אמן, ועל כן באים שני מלאכים, א' להביא השפעה רוחני והב' להביא השפעה גשמי, בתוך בתינו להניח ברכה. ומזה הטעם כל מילי דשבת כפול הוא כמ"ש הבית יוסף (או"ח סימן רסג) בשם המדרש, לרמז על ההשפעה כפולה ברוחניות ובגשמיות שנמשך בקדושת יום השבת.

(לב אהרן)

המלאכים מצטרפים עמנו

כתבו התוס' (סנהדרין לז: ד"ה מכנף) בשם תשובת הגאונים, דכתיב (ישעיה ו, ב) גבי חיות שש כנפים לאחד, וכל כנף הוא אומר שירה אחת ביום בששת ימי החול, וכשיגיע שבת אומרים החיות לפני המקום רבונו של עולם אין לנו עוד כנף, והקב"ה משיב להם יש לי עוד כנף אחד שאומר לפני שירה, שנאמר (ישעיה כד, טז) מכנף הארץ זמירות שמענו [משום דבשבת קודש אומרים ישראל שירה לפני הקב"ה], עד כאן. אך כתב במגלה עמוקות (פ' ויצא) ברמז הכתוב (תהלים כב, ד) ואתה קדו"ש יוש"ב תהלו"ת ישראל סופי תיבות שבת, כי בשבת קודש יושב הקב"ה וממתין לתפלות ישראל, ואז המלאכים אומרים שירה עם ישראל. ובזה יש לתת טעם לשבח על מה שהמלאכים מלוין האדם לביתו (שבת קיט:), כי מאחר שאין המלאכים יכולים לומר שירה, על כן הם מלוים את האדם שהולך לביתו לערוך סעודת שבת, שאז כשיאמר האדם שירה בזמירות ותשבחות לפני ה', גם הם יאמרו עמו יחד שבח ושירה לאל אשר שבת ברא.

(לב אהרן)

טהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

שירת 'שבת קודש הייליגער שבת' אל מול הנרות

שמעתי ממורי הגה"צ מפאיע הי"ד שפעם שבת הרה"ק רבי ישעילע זי"ע בעיר קליינווארדיין, ומורי הי"ד נסע להסתופף בצל קדשו, ובליל שב"ק כשנכנס לערוך שולחנו הטהור עמד הרה"ק רבי ישעילע בראש השולחן היו נרות של שבת דולקים על שולחן קטן, ורבי ישעי'לע עמד והתבונן בהנרות וניגן 'שבת קודש שבת קודש הייליגער שבת' בתנועה של ניגון ששרו בצאנז בדביקות נפלאה, וכך עמד שעה ארוכה אחוז

בשערעפים, וא' מהנוכחים נעמד בקצה השולחן והסתיר את הנרות שלא במתכוין, נזדעק הרה"ק ונפנף בידו וצעק לו, דו חעלעם די לינסק (היה גם כינוי לחסר דעה) רוק דיך אוועק, וכך המשיך לנגן בהתלהבות עצומה.

(נפלאים מעשיך - ח"א עמוד קפ)

מנהגם של רבותינו עצי התמרים זי"ע, אחר התפלה בליל שבת הגישו אל נרות שבת, והביטו בהם קצת זמן, [כי נר קדושה יש בה, כמו נרות חנוכה]. וכן נהג רביה"ק (בעל ברך משה זי"ע) שהיה ניגש אל הנרות בכניסתו אל הבית והיה אומר בנעימה קדושה 'גוט שבת גוט שבת'.

(ומשה היה רועה)

'שבת שלום ומבורך' בניגון של הרה"ק בעל בני יששכר זללה"ה

לאחר סיום תפלת מעריב של שבת, היה הרה"ק רבי אליעזר זאב זיע"א מקרעטשניף מזמר ולנגן את המילים 'שבת שלום ומבורך' בניגון הידוע לאנ"ש ונפוץ גם בעולם, והרבה סיפורים סובבים על הניגון הזה, שקבע אותו 'לשבת שלום' הרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא זצלה"ה ששמע אותו כשהיה משובתי שב"ק בצ"ק של הרה"ק רבי צבי אלימלך זיע"א מדינוב בעמח"ס בני יששכר, ששר ניגון הזה בכל ליל שבת על זמר 'אזמר בשבחין'.

והרה"ק רבי מרדכי מנדבורנא אמר, שיש מלאך בשמים שיש לו אלף ראשין, וכל ראש יש לו אלף פיות, וכל פה יש לו אלף לשונות, וכל לשון יש לו אלף קולות, והמלאך הזה מנגן בשמים 'מזמור שיר ליום השבת [ובפי העולם הוא יסופר שאמר שמנגן הניגון של 'שבת שלום'], וסיים ואמר, עם כל זה, כאשר יהודי מזמר זמר לכבוד שב"ק, חשוב זאת בשמים יותר מכל הזמירות של המלאך הגדול והנורא הזה.

(רזא דעובדא, קרעטשניף - עמוד כז)

זכירת אמירת 'שבת שלום ומבורך' הצילו מחילול שבת

איש זקן ושבע ימים שבהגיעו לכאן ממזרח גאליציא, והנסיון של שמירת שבת היה קשה למאוד לתושבים ובפרט לתושבים עראיים, ובעוה"ר רבים חללים נפלו, והלז הודה לי שרק לרגלי אא"ז הרה"ק ר' לייביש מבערזאן זצל"ה נתחזק ביהדותו, וסיפר שזכה להיות מהמסתופפים בצל קדשו בלילי שב"ק, ואמירת 'שבת שלום ומבורך' בהתלהבות ובתבערת קדשו, ובכל פעם שנזכר מזאת, הם הם שמנעוהו מלחללו, וחזקוהו לעמוד על המשמר, וזכה לבנים ובני בנים שומרי תומ"צ.

(שיחתן של עבדי אבות - ח"א עמוד רסג)

הרה"ק משינאווא זצוק"ל: בהתלהבות נפלאה אמר בהיכנסו לעבודת הקודש שלש פעמים 'שבת שלום ומבורך' לפני שהתחיל שלום עליכם.

(דברי יחזקאל - עניני שבת עמ' סב)

הכרת הטוב על הכנת הבית והמאכלים לכבוד שבת

מסופר על רבי שמחה זיסל זיו הסבא מקעלם בלילי שבתות כשהיה שב מתפילת ערבית היה נוהג לשהות זמן מה על יד פתח הבית ולהתבונן אל כל הנרות בשבת שערכו לכבודו על השולחן וכליו הנאים ועל מיני המטעמים והמעדנים כדי לא להיות כפוי טובה לאשתו שטרחה כל הרבה בשבילו ולהנות ולהכיר את חסדה עמו.

(תנועת המוסר - ח"ב עמ' 24)

הצהרת באלפור

פרק א' - החורבן הרוחני אחר מלחמת העולם הראשונה

שינוי מפת העולם לצמיתות

ביום המר והנמהר שהי' מוכן לפורעניות וצרות ישראל, ביום ט' באב שנת תרע"ד לפ"ק, פרצה מלחמה גדולה, המוכר כהיום כ"מלחמת העולם הראשונה", מלחמה עקובה מדם שנמשך לכמה שנים ומשך הרבה מדינות מסביבות העולם במלחמות גדולות, שהשאיר לבסוף מליוני קרבנות מכל צדדי הלוחמים.

המלחמה הזו נושאות בתוכו יסוד היסטורי מצד העולם וביותר מצד היהדות, שבאותה תקופה נהיה נטיה חזקה לטובת תנועת הציונות, שבנו אז כח פוליטי חזקה והידקה קשרים עם ממשלת בריטאניע, עד כדי שניתן לומר בוודאות, שרק אודות המלחמה וגרוריהן, נהיה הציונות תנועה איומה שהשתלטה כ"כ על רוב כלל ישראל.

לראשונה צריכים להתבונן בשוני המפה והפוליטיק שהביא המלחמה גם בעולם בכלל ואצל כלל ישראל בפרט, באותו המלחמה נטלו חלק 135 אומות מחצי גלאבוס, מחמש יבשות, ושינה את הגבולות באיראפע לצמיתות, נתהווה אז שינויים שלא קרו מאות שנים לפני כן, ממשלות חזקות ששלטו בחלקים ניכרים מכדור הארץ נתפוררו וירדו מהמפה, אימפעריעס גדולות שהחזיקו בשלטונם ביד חזקה למשך מאות שנים, נהפכו בין יום לעצמאים בממשלה מוגבלת.

עיר הבירה של האימפעריע האטאמאני, היתה עיר הבירה הידוע "קאנסטאנטינאפאל" [הקרוי בפי אחרים בשם "קושטא" או איסטאמבול"] של טערקיי, והיות כי טערקיי יושבת על הגבול בין אייראפע לאזיע, נתפשט האימפעריע בממשלתם, גם באיראפע וגם באזיע.

נעקרו גליות ישראל ממקומם

כלל ישראל, שה פזורה ישראל, סבלו באותה תקופה קשה צרות גדולות, ג' שנות יסורים עברו על יהודי אותן הארצות אשר נפלו קרבנות באין מי שיגן עליהם, בין הצדדים הלוחמים, הרבה מבני ישראל נתפסו לשורות הצבא שהכריחו אותם ללחום במלחמות העקובות מדם, ולדאבוננו הרבה פעמים הכריחו יהודים

סמל של האימפעריע האטאמאני חרות בחוצות ירושלים ת"ו

ללחום נגד יהודים מהצד השני, מאות מקהילות ישראל נעקרו והגלו ממקומם, ואלפים מישראל וביניהם הרבה גדולי וצדיקי הדור זי"ע, לא היה בידם ברירה אלא לקחת את מקל הנדודים בידם ולעבור ממדינה אחד למשנהו בתקותם למצוא קצת מנוחה.

וכאשר נשקטו להבות אש המלחמה נשתנה מפת העולם, וכלל ישראל נזדעזע, וגבולות וערים נשתנו, עקב הגלות והבריחות ממדינה למדינה נתהווה זעזוע גדול בתוך ערי ישראל שגרמו שהנהגת הקהילות נתפוררו לגמרי, וזה הביא שצעירי הצאן בהמוניהם עזבו את דת תורתינו הק' והלכו לרעות בשדות זרות, וגם ערים כאלו שעמדו עד אז כחומה בצורה נגד רוחות ההשכלה ורעפארעים נשברו, הישיבות והבתי מדרשים נחרבו, ובמקום נתפסו רוחות אידיאלאגיע חדשות כקאמעניזעם, נאציאנאליזם וכדו'.

המפה של מדינות אייראפע ערב מלחמת העולם הראשונה

דבר שהשתמשו בו הוגי דיעות הציונים לצרכם בכל כתבם, ולאט לאט התחילו עם ישראל להתארגן מחדש בקהילות חדשות וארגאניזאציעס, כשפורקי עול הרימו ראשם, ושלומי אמוני ישראל נהיה מיעוט ירוד.

בעיקר בארצות מזרח אייראפע נתהוה מהפיכה גדולה, בהופעת תנועות קאמיניסטיים, שתפסו תחת חסותם כג' מיליאן יהודים ופירדו ביניהם לאחיהם היהודים בארצות האחרות, דבר שכמובן החריף את מצב היהדות ביבשת אייראפע, והחליש כח הקהילות והרבנות בכל אייראפע גם רחוק מגבולות הקאמניזם, דבר שהוסיף לתוהו ובוהו, וחיזק את הציונות באופן נורא ומבהיל.

נגד סבלות עם ישראל, הרימו פורקי העול הציוניים ראשיהם באייראפע ובארץ ישראל, הנצחון לממשלת ענגלאנד נתפרש על ידם כנצחונות אישיות, כאשר ראו בזה העת והזמן המוכשר להגיע אל תכליתם, ולהשתלט על ארץ ישראל ולייסד שם ממשלתם.

בסוף המלחמה עמדו בטערקיי לפני תבוסה גדולה בקווי המלחמה, וכפי שכבר כתבנו בתחילה, שעד אז שלטו על כל מזרח התיכון, אבל כשמפת הנצחון העביר את השליטה לידי ממשלת ענגלאנד, ראו הכל שבקרוב יפסיד טערקיי את ארץ ישראל וזה יימסר לידי ענגלאנד.

קבוצת הציונים בראותם את המצב, ניצלו את ההזדמנות והתחילו בחנופה-קאמפיין בכדי לבנות את אמונם אצל ממשלת ענגלאנד, וקשרו קשרים איתם והתחנפו אליהם בכל אופני החנופה.

גדוד העברי מדריך את קבוצות הטעראר העתידים

אחד מהמהלכים הראשונים והנחוצים שעשו הציונים, היה לאסוף קבוצות גדולות מהצעירים ולהכניסם לצבא של ממשלת ענגלאנד בכדי שילחמו יחד עם ענגלאנד נגד טערקיי.

הקבוצות היהודים שנקראו בשם "גדוד העברי" אשר היו גדודי צבא של חיילים יהודים שנתאספו מכמה מדינות ששרתו בצבא של ענגלאנד בתקופה האחרונה של המלחמה.

מנהיגי הציונים מייסדי הקבוצות שקיוו להגיע לכמה נקודות, א, כמובן להחניף אל ממשלת ענגלאנד כשיבא הזמן וישלטו בארץ ישראל יכירו טובה להציונים ויתנו להם הכרה רחבה בארץ ישראל.

זאת ועוד, שהיה גם נחוץ מאוד להציונים שהכריח אותם להקים אלו הגדודים עבריים, כדי שילמדו הנוער הציוני תכסיסי מלחמה וצבא, ובכך קיבלו הנוער הציוני הדרכה מלאה מאת צבא ענגלאנד איך להתנהג בתכסיסי מלחמה והשתמשות בכלי מלחמה בעת הצורך, אשר דבר זה עזר להם להכין עצמם לממש את החלום הגדול שלהם ולפלס דרכם להקמת מדינה עם צבא וממשלה עצמאית, וללחום נגד יושבי ארץ ישראל הערביים ופאלעסטינע ובארצות שמסביב אשר ראו בעין רעה את כל עליות היהודים ותכניות הציוניים.

המשך יבוא אי"ה

פנימי תרל"ה בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הגאון הצדיק רבי חיים שרגא פייוויל שנעעבאלג שליט"א

רב דקהל אברכים מאנסי יצ"ו

ואב"ד ק"ק מחזיקי הדת מאנטשעסטער יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בקרית יואל יע"א

יום א' פרשת ויקהל תשפ"ב לפ"ק

רבינו: אה, שלום עליכם ברוך הבא, וואם מאכט מען?

אב"ד מאנטשעסטער: ברוך השם, כ'הער אז דער רבי פארט יעצט קיין מאנטשסטער, כ'העט וועז געוואלט דארט זיין וועגן צוויי טעמים, צום ערשט כ'היים דאך דארטן דער רב, און צווייטנס וועל איך האבן די זכיה צו זיין שבת שקלים ביים רבי'ן, דאם איז דאך א צווייטע זאך, נאר, פשוט ביי מיר אין ביהמ"ד אין מאנסי האב איך צווי אויפרופן פון די ראשי קהילה, זיי מאכן ביידע אויפרוף, האב איך נישט געקענט אויף דעם שבת פארן.

רבינו: וועז פארט מען אהין? וועז באזעצט מען זיך אין מאנטשעסטער?,

אב"ד מאנטשעסטער: א שווערע שאלה. ס'איז א לאנגע מעשה, ס'האט געהייסן מתחילה אז די קינדער וועלן אויך קענען קומען דארטן וואוינען, דערווייל וועז ס'קומט למעשה איז שווער פאר די קינדער.

רבינו: לך לך מארצך איז געווען א נסיון פאר אברהם אבינו אויכעט.... דאם איז געווען איינם פון די עשרה נסיונות פון אברהם אבינו.

אב"ד מאנטשעסטער: מארצך ומבית אביך, אלע קינדער וואוינען דא איז שווער, איז דערווייל פאר איך נאר פון צייט צו צייט.

ושאל אב"ד מאנטשעסטער: וואם מאכט דער רבי?

רבינו: ברוך ה', איך דאנק דעם באשעפער אז איך קען פארן, כ'האב שוין געדארפט פארן מיט א צייט צוריק, כ'האב נאר נישט געקענט פארן ס'איז געווארן די שווערע זמנים האט מען נישט געקענט פארן, במילא איז עם אפגעשטיפט געווארן, אבער ברוך ה' מ'קען שוין פארן.

אב"ד מאנטשעסטער: עם וועט זיין א גרויסער חיזוק פאר די גאנצע שטאט אז דער רבי קומט, כ'האב געהערט אז די פריער'דיגע מאל וועז דער רבי איז געווען, וויפיל יארן איז שוין דא?

רבינו: אסאך יארן.

אב"ד מאנטשעסטער: יא, ס'איז אפשר צוואנציג יאר שוין פון דעמאלטם..

ס'האט דעמאלטם געמאכט א געוואלדיגן רושם, ווייל וואם סאטמאר טוט, דאם איז משפיע אויף די גאנצע שטאט, און אויף די גאנצע וועלט.

א' הנוכחים: דער טאטע, דער מאנטשעסטער רב ז"ל, האט געריידט דעמאלטם, ער האט געזאגט א שיינע דרשה.

אב"ד מאנטשעסטער: די ערשטע מיידל שולע – חרד'ישע מיידל שולע – איז געווען די סאטמאר'ע שולע. דאם איז געווען ממש מיט מסירות נפש, מ'האט געלערנט אין א קליינעם מקום.

רבינו: מ'זאגט אז ס'איז היינט זייער א שיינע אידישע שטאט מאנטשעסטער, אזוי זאגט מען.

אב"ד מאנטשעסטער: ס'קומט צו אסאך ערליכע משפחות יערליך.

רבינו: מאנטשעסטער איז היינט מער ווי אנטווערפן.

אב"ד מאנטשעסטער: יא, אסאך מער.

תולדות אהרן האט יעצט געעפנט א ביהמ"ד אין מאנטשעסטער, פערציג טליתים האבן זיי געהאט ראש השנה, ארץ ישראל'דיגע אידן וואס האבן זיך באזעצט דארט.

א' הנוכחים: דער דיין דארט איז נישט קיין תולדות אהרן חסיד?

אב"ד מאנטשעסטער: יא, דער דיין הרב היימליך איז א תולדות אהרן חסיד.

רבינו: ער קומט פון אויסטראליע.

אב"ד מאנטשעסטער: דער פריערדיגער תולדות אהרן רבי פלעגט פארן אסאך קיין אוסטראליע.

ושאל אב"ד מאנטשעסטער: עס גייט זיין דארטן א הנחת אבן הפינה אויך?

רבינו: עטליכע ענינים, ביי די מיידל שולע וויל מען צובויען, און מ'וויל פאר די ישיבה בויען א בנין.

אב"ד מאנטשעסטער: די סאטמארער קהלה דארט איז זייער שיין.

דער רבי וועט אוודאי האלטן דארטן דרשות אין שטאט.

די סמארטפאון'ס דארט דארף א גרויסער תיקון. ס'האט זיך שטארק אריין געכאפט דארט ביי די יונגע, ביי מיידלעך, ביי פרויען.

רבינו: איבעראל דארף עס האבן א תיקון, עס מאכט געוואלדיגע חורבנות.

רבינו: וועט איז געווען רב אין מאנטשעסטער פאר וועמען דער זייד[1] איז געווען רב דארט?

אב"ד מאנטשעסטער: רבי דוד פעלדמאן.[2]

ס'איז דא א פירוש אויפן קיצור שולחן ערוך (עיר דוד, שמושה של תורה), ער איז געקומען פון לייפציק (שימש כאב"ד קהילת החרדית דשם).

פארדעם איז עס געווען אן ערנסטע רבנות, ס'איז געווען אן עירוב, אלע רבנישע פונקציע'ס, למעשה איז די גאנצע יונגע חרוב געגאנגן, ס'איז נישט געווען קיין חינוך.

רבינו: כ'האב געהערט אז ווען אייער זיידע איז געקומען, ער איז דאך געווען פריער אין וויזניץ, כך שמעתי, כ'וויים נישט וואו קראנט ס'איז וועגן דעם פרעג איך איבער, מ'האט מיר געזאגט אז אין וויזניץ, איך רעד פון שטאט וויזניץ, דארט האט מען געהאלטן רבינו תם זמן. ער זאגט אז ער געדענקט ווי דער אהבת ישראל האט געדאווענט שפעט מנחה, דאם גייט דאך צוזאמען...

אב"ד מאנטשעסטער: ער האט געדאווענט מנחה אן גלייך נאכדעם מעריב.

רבינו: אה, דאם קען שוין זיין פריה אויך.

אב"ד מאנטשעסטער: אין דעם איז דא חילוקי דעות, דער וויזניצער רבי פון מאנסי (האדמו"ר בעל תורת מרדכי מוויזניץ מאנסי ז"ל) מיט מיין טאטע (הגה"צ רבי מנחם מענדל שנעעבאלג ז"ל אב"ד מאנטשעסטער יצ"ו), ער האט געהאלטן אז דער אהבת ישראל האט געדאווענט פאר די שקיעה אייביג, און מיין טאטע און אויך מיין שווער דער שטראסבורגער רב (כ"ק הגאון הצדיק רבי אברהם דוד הורוויץ ז"ל אבד"ק שטראסבורג ואח"כ חבר הבי"ץ דעדה החרדית בעיה"ק ת"ו, מח"ס שו"ת קנין תורה) האט אויך אזוי געהאלטן, אז ער האט געדאווענט נאך די שקיעה.

רבינו: אין גראסווארדיין אויך?

אב"ד מאנטשעסטער: נאך אין וויזניץ איז אזוי געווען, מיין טאטע האט געוואוינט אין וויזניץ.

רבינו: טאקע אזוי האב איך אויך געהערט אז אין וויזניץ האט ער געדאווענט שפעט.

אב"ד מאנטשעסטער: ער האט נישט מקפיד געווען צו דאוונען פאר די שקיעה, אז מ'האט געדאווענט גלייך נאכדעם מעריב, דעמאלטס קען נישט זיין אז מ'האט געדאווענט אזוי פריה מעריב. דאם איז איינם פון די וויכוחים.

א' הנוכחים: אין דעם וועגדט זיך אויך וועגן די יארצייט איז, ס'איז דא חילוקי דעות אין דעם.[3]

*

1 ה"ה הגה"צ רבי דוד צבי שנעעבאלג ז"ל שהי' דומ"ץ בוויזניצא ואח"כ בגרויסווארדיין, ואף ניהל ישיבה שם, ואח"כ אב"ד מחזיקי הדת במאנטשעסטער ואח"כ עלה לגור בארה"ק עד יום פטירתו ו' בטבת תשכ"ח לפ"ק.

2 הגאון רבי דוד פעלדמאן ז"ל נולד בשנת תרמ"ה והיה רב דקהילת החרדית בעיר לייפציג, ואח"כ שימש כאב"ד במחזיקי הדת בעיר מאנטשעסטער, חיבר הספרים שמושה של תורה, ועיר דוד על קיצור שו"ע, ושו"ת לב דוד, ונסתלק בט"ז אייר שנת תשט"ו לפ"ק.

3 כי האהבת ישראל ז"ל נסתלק בערב שב"ק ב' סיון שנת תרצ"ו לפ"ק, והסתלקותו היה בערב בין הזמן של ר"ת והגאונים.

אב"ד מאנטשעסטער: כ'האב געהערט אז אין סאטמאר דער ברך משה ז"ל פלעגט צו זאגן, ביי די מה נשתנה, האט ער געזאגט הויעך 'וכאן הבן שואל'.

רבינו: יא, [ואמר רבינו בנוסח המקובל] 'מוזגין הכוס וכאן הבן שואל'.

אב"ד מאנטשעסטער: כ'האב קיינמאל נישט געהערט דאס, דער גאנצער עולם זאל זאגן 'וכאן הבן שואל'.

רבינו: ער האט עס אזוי געזאגט.

אב"ד מאנטשעסטער: דער רבי איז אמאל געווען ביים דברי יואל ביים סדר?

רבינו: יא, צוויי סדרים בין איך געווען.

אב"ד מאנטשעסטער: וואס געדענקט מען עפעס אזוי ספעציעל דארטן ביים סדר?

רבינו: וואס מיר ליגט דאס מערסטע אין די ביינער, וועז ער האט גענוגן דעם 'אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב', דארטן האט זיך דער פעטער צוקאכט, עפעס זייער שטארק, איך געדענק דאס ווי היינט, אוז ס'איז מיר געבליבן פאר די אויגן. איך האב נישט געזען נאך אזאנס ביי אים.

דער טאטע ז"ל האט אויך דערציילט, אז וועז ער איז געווען ביים פעטער ז"ל אין קראלי, האט געדויערט זייער לאנג וועז ער האט געזונגן דעם 'אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב', דארטן האט געזאגט אז אין קראלי האט ער עס געזינגען בדמעות שליש, כמעט א דריי פערטל שעה, ער האט איבער געזונגען נאכאמאל אוז נאכאמאל.[4] איך געדענק ווי אזוי ער איז גיעזיצן, אזוי געווענטליך איז ער נישט געזיצן אנגעלאנט, ער איז געזיצן מער אזוי גראד אלעמאל, אוז דעמאלטס איז ער געזיצן אזוי ביים סדר, ער האט געזינגען אוז איבער געזינגען, ער האט געזינגען דעם ניגון מיט פארמאכטע אויגן, ער האט געמאכט מיט די הענט אזוי, איך האב אים נאך קיינמאל נישט אזוי געזעהן, מאכן מיט די הענט? ער האט קיינמאל נישט געמאכט מיט די הענט.

אב"ד מאנטשעסטער: ער האט קיינמאל נישט געמאכט מיט די הענט, ביים דאוונען, ראש השנה?

רבינו: אביסל האט מען געזעהן, ביים עמוד אזוי, אבער אזוי הויעך, אויפהייבן די הענט אין די הייעך, דאס איז קיינמאל נישט געווען.

אבער וועז ער האט געזינגען 'אדיר הוא יבנה ביתו בקרוב' איז ער געזיצן מיט די אויגן פארמאכט, מיט די קאפ אין די הויעך אזוי פאר'דביקות'ט, איך קען דאס נישט פארגעסן, ביי מיר איז דאס געווען דער שפיץ.

דער טאטע ז"ל האט אויך דערציילט, ווי ער האט געזעהן דעם פעטער ז"ל נאך אין קראלי זאגן שיר השירים נאכן סדר מיט א דביקות בדמעות שליש, ער פלעגט דאס אסאך איבער דערציילן.[5]

---

4 עיי' בהגש"פ ברך משה שכתב שם כדלהלן: הפיוטים אדיר במלוכה ואדיר הוא יבנה ביתו ניגו עם הניגון העתיק הנובע מבית מדרשו של המגיד ממעזריטש זי"ע שמנגנים בהקפה השביעית בבית בעלוא, והפיוטים אחד מי יודע וחד גדיא ניגו עם הניגון המקובל מהרה"ק החוזה מלובלין זי"ע שמנגנים בחצרות הצדיקים על לאל אשר שבת. ומספרים התלמידים האיך שהאריך בשירת אל בנה בנה ביתך בקרוב, בנגינה זמן ארוך ודמעות נושרות מעיניו, וכן היה רגיל רבינו לספר בהתרגשות איך שהיה נראה אמירת פיוט 'אדיר הוא' אצל כק"ד רבינו הדברי יואל ז"ל.

5 סיפר מרן רביה"ק בעל ברך משה ז"ל מה שעיניו ראו את עבודתו הק' של דודו מרן רביה"ק בעל דברי יואל ז"ל באמירת שיר השירים בליל התקדש החג אחר עריכת הסדר, היה זה כשמרן רבינו בעל דברי יואל השיא את בתו הרבנית הצדקנית מרת רחל ע"ה עם אחיו של רבינו ז"ל הגה"צ רבי זלמן לייב זצ"ל הי"ד אבדק"ק סיגוט, מרן ז"ל נסע מסיגוט לקראלי להחתונה שהתקיימה בחודש כסלו תר"צ לפ"ק, ונשאר שם בצל קדשו של דודו מרן רבינו בעל דברי יואל כמה חדשים עד אחרי חג הפסח, וכך זכה להיות סמוך על שולחנו בליל הסדר, ולחזות מקרוב עבודת קדשו, אשר עשרות שנים אח"כ עוד דיבר מזה בהתרגשות גדולה, ולחיבת הקודש נעתיק בזה משיחת קודש שתיאר מרן ז"ל מזכרונותיו מאותם ימים מאירים בפתיחה לתלמידי ישיבותינו הק' בניו יארק ביום ל"ג בעומר תשנ"ה בביהמ"ד הגדול בקרית יואל, וזל"ק "איך דערצייל דאס פאר די בחורים וואס איך האב זוכה געווען צו זעהן מיט מיינע אויגן אז דער יונגער דור דער נייער דור וואס האט נישט זוכה געווען צו קענען דעם פעטער זכרונו לברכה זאלן וויסן וואס דער צדיק איז געווען, וועז איך בין נאך געווען א קינד בין איך געווען ביים סדר פונעם פעטער זכרונו לברכה אין קראלי, וועז ער האט געעדיגט פירן דעם סדר ועענן זיך ציניוק געקומען ביי איהם אין שטוב א גרויסער ציבור אידן, און דער פעטער האט דעמאלטס געזאגט מיטן ואנגן ציבור אינאיינעם "שיר השירים" פסוק בפסוק, מיט אזא התלהבות בדמעות שליש, ביז עס איז געווארן טאג, עס האט זיך אונז דעמאלטס אלע געדאכט אז מ'האלט שוין זיכער נאך די גאולה שלימה, איך קען דאס קיינמאל ביז היינט נישט פארגעסן". רבינו סיים את זכרונותיו מאותם הימים בלשון קדשו: "דעמאלטס האב איך אנגעהויבן צו פארשטיין וואס די גמרא זאגט אז מ'קען זיין דבוק צו השי"ת, כאטש וואס ער איז אן "אש אוכלה" אבער דורך דעם וואס מ'איז דבוק צו א ת"ח איז מען דבוק אין השי"ת ממש, דאס האבן מיר געשפירט".

אב"ד מאנטשעסטער: ער פלעגט צו זאגן תורה ביים סדר?

רבינו: יא, אבער שנעל, ער האט נישט מאריך געווען, ער האט געזאגט קורצע תורות, און שנעל, ער האט זיך געאיילט ווייל ער האט געוואלט עסן דעם אפיקומן פאר חצות. ער האט געזאגט די הגדה אויך שנעל, נישט זייער שנעל, אבער נישט געשלעפט, נישט אויסגעצויגן, ער האט געקענט אמאל אויסציען א ווארט מיט א תנועה, אבער ער האט זיך געיאגט ביים סדר בדרך כלל.

אב"ד מאנטשעסטער: די כזית מצה האט ער געגעסן פאר חצות?

רבינו: ער האט געגעסן דעם אפיקומן אויך פאר חצות. די ערשטע נאכט. די סעודה ביי שלחן עורך האט אים געדויערט אפשר צוועלף מינוט, די יו"ט'דיגע סעודה.

אב"ד מאנטשעסטער: דער עולם האט אויך געגעסן אזוי?

רבינו: דער עולם האט געגעסן שפעטער, ער האט געהייסן דעם עולם עסן געהעריג נישט יאגן, ער האט נאר פאר זיך מקפיד געווען, פארן עולם האט ער געזאגט פונקט פארקערט, דער עולם האט געגעסן געהעריג די סעודה.

אב"ד מאנטשעסטער: ער פלעגט צו ליגן אינגאנצן ווען ער האט געגעסן די כזית מצוה.

רבינו: יא, ער איז געלעגן אינגאנצן, די פום איז אויך געווען אויפן היסב בעט.[6]

אב"ד מאנטשעסטער: דער רבי טוהט אויך אזוי מן הסתם.

רבינו: יא, דער טאטע ז"ל האט אויך אזוי געטוהן, ער האט אויסגעטוהן די שיך און איז געלעגן.

אב"ד מאנטשעסטער: דער רבי איז אמאל געווען ביים אמרי חיים אויך ביים סדר?

רבינו: ניין, כ'בין קיינמאל נישט געווען פסה, כ'בין דארט געווען ימים טובים, ראש השנה און יום כיפור.

אב"ד מאנטשעסטער: דער רבי קען דעם וויזניצער נוסח?

רבינו: דעמאלטס האב איך עס געהערט. אויף יום כיפור בין איך צוויי מאל געווען, איינמאל בין איך געווען אויף אלע ימים טובים אין חודש תשרי, כ'בין דעמאלטס געווען אויף ראש השנה יום כיפור און סוכות, כ'בין געווען אויף שמחת תורה. און נאכדעם דאס צווייטע מאל בין איך געווען אויף יום הקדוש מיט די ערשטע טעג סוכות, אינמיטן חוה"מ בין איך אהיים געפארן.

דער מאנסיער רבי האט געדאוונט שחרית יום הקדוש, דער אמרי חיים האט געזאגט אזא ווערטל, ווי שיין, ווי גוט..... אזא ווערטל, אין וויזניץ וויסט מען דאס ווערטל... 'ווי שיין אויף מיינע שונאים געזאגט, ווי גוט איז אויף מיר געזאגט...'

א' הנוכחים: יום הקדוש האט ער אויסגעצויגן ביז רבינו תם דעמאלטס, נישט אזוי?

רבינו: איינמאל איז עס געווען, דאס איז געווען דאס צווייטע מאל ווען איך בין געווען אויף יום הקדוש, דאס איז שוין געווען לעת זקנתו, דאס האט געדארפט צו זיין אום תשכ"ט, און נאך מנחה האט ער געזאגט אז ער מוז זיך גיין אראפ לייגן, ער איז געווען שוואך, איז ער ארוים געגאנגען אין א שטיבל נעבן ביהמ"ד דארט האט ער געהאט א שטיבל, און דארט האט ער זיך אראפ געלייגט, און ס'האט זיך פארשלעפט, און ער איז אריין געקומען דאוונענען נעילה נאכדעם איז געווארן שוין שפעט, און איז וויזניץ האט מען געזאגט אז ס'איז נאך קיינמאל נישט געווען מ'זאל ענדיגן אזוי שפעט, ער האט דעמאלטס שפעט געענדיגט נעילה, האט מען געזאגט אז ס'איז געווען לכבוד מיר.

אב"ד מאנטשעסטער: טאקע אזוי לכאורה.

א' הנוכחים: היינט נאכט איז די יארצייט, כ' אדר.

רבינו: כ' אדר איז מיין שווער"ס יארצייט (האדמו"ר הישועות משה מוויזניץ ז"ל).

א' הנוכחים: יא, כ'האב געזעהן זיי האבן געדרוקט א בריוו פון תשי"ג, וואס ער (האדמו"ר הישועות משה ז"ל) שרייבט פארן ברודער, פארן מאנסיער רבי'ן, זיי שרייבן אז ס'איז יעצט א פרישער בריוו וואס מ'האט געטראפן, זיי שרייבן אז ער בעהט אויב ס'גייט אדורך, אויב ער קען אים ערלעדיגן פלייש, ווייל אסאך שבתים אפילו אז איך האב געסט האב

---

6 עיי' **בספר ארחות חיים** (אות ב בשם מדרש רבה ומדרש ילמדנו) **שכתב** וז"ל: סמך להסיבה מהתורה דכתיב ויסב את העם מלמד שהושיבן בהסיבה דרך בני מלכים מסובין רבוצין על מטותיהן, וממש"כ רבוצין משמע דגם רגליהם על גבי המטה.

וכן נראה גם בשבלי הלקט (סי' רי"ח) דדרך הסיבה היא באופן שהרגלים מונחות על המטה, דכתב וז"ל: דרך ההסבה להסב על גבי המטות המוצעות על גבי קרקע, אצל השלחן, ומטין ושוכבין על צידו, משמע דרגליו ע"ג המטה, שהרי באופן שהמטה על גבי קרקע נוח יותר להניח גם רגליו ע"ג המטה.

איך נישט קיין פלייש צום טיש, אויב ער קען שיקן, ער שרייבט דארט פארשידענע זאכן, און ער אנטשולדיגט זיך פארוואס ער מוטשעט אים אזויפיל, 'אבל יש לי רק אח אחד ממי לבקש' כ'האב נאר איין ברודער פון וועמען צו בעטן, כ'מיין ס'איז געווען תשי"ג.

רבינו: דעמאלטס איז טאקע נישט געווען, ער האט נישט געהאט.

דעמאלטס וועז דער מאנסיער רבי איז געקומען אויף ראש השנה, איז דער אמרי חיים געפארן צום עירפארט אים אפווארטן.

אב"ד מאנטשעסטער: אזוי?, דער זיידע איז אים געפארן אפווארטן? אינטערעסאנט.

רבינו: יא, ער איז געפארן צום עירפארט.

אב"ד מאנטשעסטער: דער רבי האט געוואוינט אין שיכון נאך די חתונה?

רבינו: יא, כ'האב געדאוועט מיט זיין מנין אינדערפרי, כ'קען נישט זאגן יעדן טאג, אבער זייער אסאך מאל האב איך געדאוונט מיט אים, ער האט געדאוועט אין שטוב, און ער איז געזיצן אזוי אינמיטן טיש, און דארט האט ער געדאוועט, אונטער דעם איז געווען זיין בעט, און איך האב געדאוועט אין שטוב ביי אים מיט זיין מנין, דער בעל תפילה האט געדאוועט ביי די טיהר, און די מנין האט געדאוועט אינדרויסן ביי די טאראסע, רבי זושא לוריא (הגה"צ דומ"ץ קרית וויזניץ ז"ל) ער פלעגט צו דאוונען פארץ עמוד.

אב"ד מאנטשעסטער: דער דיין.

רבינו: ער איז דעמאלטס נאכנישט געווען דיין, אבער ער האט געדאוועט פארץ עמוד.

כ'בין אסאך געווען דארט ביי אים אין שטוב, ביי נאכטמאל אדער אנדערע זמנים, מיין רביצין האט אים אסאך ארויסגעהאלפן נאכן סטראוק, איז מיר אפט אויסגעקומען דארט צו זיין .

אב"ד מאנטשעסטער: ער פלעגט שמועסן?, ער פלעגט צו פארציילן מעשיות?

רבינו: ער האט אביסל פארציילט, אמאל אמאל האט ער פארציילט מעשיות, יא.

ער איז געזיצן אינדרויסן – דאהי איז עס א פארטש, דארט הייסט עס א טאראסע – איז ער געזיצן דארט צופרי פארץ דאוונענען און האט געזאגט תהלים דארט.

אב"ד מאנטשעסטער: ס'איז געווען א טאראסע אויף די גאס.

רבינו: יא, ער פלעגט דארט לערנען משניות און זאגן תהלים צופרי פארץ דאוונענען.

אב"ד מאנטשעסטער: וועז דער סאטמאר רב איז געווען אין בני ברק אום תשכ"ה, האט מיין זיידע רבי דוד צבי (שנעעבאלג ז"ל) שוין געוואוינט אין בני ברק, וועז ער איז אווען געפארן האט ער באגלייט דעם סאטמאר רב צופים ביז אינדרויסן פון בני ברק.

ער איז געפארן צוויי מאל קיין לאנדאן, וועז דער סאטמאר רב איז געווען אין לאנדאן, איז ער געפארן צוויי מאל פון מאנטשעסטער.

רבינו: ער האט אים געקענט פונדערהיים אויך?

אב"ד מאנטשעסטער: ניין.

והמשיך לספר: וועז איך בין געווען א יונגל אום תשכ"ה, בשעת דער סאטמאר רב ז"ל איז געווען אין לאנדאן אויף א באזוך, איך האב געלערנט אין יסודי התורה, כ'געדענק גארנישט, אבער דאס געדענק איך, ער האט איבער געדרייט נאנץ אייראפע, ס'איז נישט געווען קיין אין רב אין נאנץ אייראפע וואס איז נישט געווען דעמאלטס אויף שבת. מיין שווער דער שטראסבורגער רב איז אויך דעמאלטס געקומען, און רבי איציק'ל (כ"ק האדמו"ר מפשעווארסק ז"ל) איז געקומען פון אנטווערפן דעמאלס אויף שבת, און מיין טאטע און מיין שווער זענען געגאנגען צו רבי איציקל... האט ער זיי געזאגט איך האב שוין נישט קיין כח צו פארן צו רבי'ם, אבער ס'איז דא אין איינציגער איד וואס ברענט פאר כבוד שמים, וועל איך קומען אויף שבת.[7]

---

7 לחיבת הקודש נעתיק כאן מה שכ' בס' רועה אבן ישראל (תולדות הרה"ק המהר"י מפשעווארסק זצ"ל עמ' ק"י): ...באותו זמן התקשר רבינו עם האי צדיק וקדוש מרן הגה"ק רשכבה"ג מסאטמאר זיע"א, ובכל פעם שהי' מרן מסאטמאר זי"ע בארצות אייראפא נסע רבינו להסתופף בצלו על שב"ק ונפרט איזה מהם הידוע לנו בשנת תשי"ב הי' הגה"ק מסאטמאר בעיר אנטווערפען יצ"ו על שבת קודש פרשת שלח ושב"ק פרשת קרח, ועל הדרך היה הגה"ק מסאטמאר זי"ע בעיר פאריז לב' ימים, ורבינו שהי' עוד דר אז בפאריז קיבל פני מרן מסאטמאר בתחנות מסילת הברזל, ונסע ג"כ על שבת קודש לאנטווערפען להסתופף בצלו ונשאר שם לב' השבתות, ולמחרת ביום ו' עש"ק התפלל מרן מסאטמאר תפלת שחרית בשעה מאוחרת בצהרים והניח התפילין בחדר סמוך, ולחדר הזה היה חלון גבוה מעל הארץ שהשקיף לתוך החדר, ורבינו עם הגה"צ מראחוב

רבינו: ווילאנג לעבט שוין נישט אייער זיידע?

זצ"ל תלו עצמם בידיהם על החלון לראות הנחת התפילין ממרן מסאטמאר זי"ע.

פוק חזי עוונותם של צדיקים הללו, ועד כמה הגיע צמאונם לדבר ה', וכמו"כ בשנת תשט"ו בעת שהי' מרן מסאטמאר זי"ע בעיר לאנדאן יצ"ו בדרכו לארה"ק על שב"ק בהעלותך, ורבינו חזר אז מאה"ק אשר קישר שם בקשר החיתון את נכדתו מרת רחל ע"ה, ונסע ג"כ לעיר לונדון להסתופף בצל מרן מסאטמאר זי"ע, ואמר אז למרן מסאטמאר בבדיחותא באתי עכשיו מארץ ישראל אשר שם ספגתי מזוהמת הציונות ולזה באתי עתה לרבינו לשאוב ממעיני הקנאות.

ובשנת תשכ"ה בעת אשר ביקר מרן מסאטמאר בלאנדאן בפעם האחרונה בדרכו לאה"ק, ונסע רבינו על שב"ק, ואמר אז לרבינו בהכנסו אליו עם פתקא ופ"נ: איך קום יעצט ווי א דארפסמאן נאך א ישועה. ואהבתו למרן הגה"ק מסאטמאר זי"ע גדלה עד למאוד, ובקראו מכתבים אשר שלח אליו מרן מסאטמאר זי"ע הי' נושק בפיו את החתימה חתי"ק מרן מסאטמאר זי"ע, וגם לעת זקנת רבינו וחליו השתוקק מאור ליסע לקבל פני מרן הק' מסאטמאר ולהסתופף בצלו הק', והגם שהי' תשוש וחולה לא נתן לנפשו מנוח וערג לבו מאוד ליסע להסתופף בצלו. וכדאי להעתיק איזה קטעי מכתבים מענין הזה ...ויה"ר אשר הרה"ק מסאטמאר יואל בן חנה שליט"א יתרפא ברפואה שלימה במהרה בתשה"י לאורך ימים ושנים טובים בשלימות הבריאות ונשמע ונתבשר בש"ט ...אם הי' לי כח הי' לי חשק גדול ליסע לשלום לבקרו ובין כך ובין כך יתרפא ברפואה שלמה במהרה...

...מאוד אוותה נפשי ליסע לשלום לבקר כ"ק הרה"ק מסאטמאר שליט"א וינחינו השי"ת במעגלי צדק בכ"ע בכלל ישראל לטב ולחיין ולשלם...

ידוע המאמר אין דבר העומד בפני הרצון, ורצונו העז של רבינו ליסע להסתופף בצל הגה"ק מסאטמאר זי"ע גברה על כל המכשולות וסוף כל סוף הוציא מחשבתו מכח אל הפועל.

זה הי' בשלהי דקייטא שנת תשל"א לפ"ק ורבינו שהה אז בעיר המרפא באדגאסטיין במדינת עסטרייך, והבטיח להמשב"ק הר"ר אנשיל ז"ל ענין גדול אם יביא לו תועדת מסע, ואכן הביא לו ונסע בחשאי לארה"ב על שב"ק קודם ר"ה במסירת נפש ממש בהיותו תשוש וחולה רבינו הי' אז בשנות הצ' ואמר אז להגה"ק מסאטמאר בשם הגה"ק מציעשנוב זי"ע שכשנוסעים להצדיק יש להעלים הנסיעה, והשיב מרן מסאטמאר צריכים לדעת מי הוא הצדיק, ענה רבינו ואמר: איך ב"ה ווייס, והגישו להשלחן פירות לכיבוד, ואמר מרן מסאטמאר לרבינו שיברך עליהם, ואמר רבינו שרצונו לאכול שיריים, ענה מרן מסאטמאר גם כשמסתכלים על המאכל נעשה שיריים, ומיד חטף רבינו פרי ונתן לתוך חיקו.

אחר שובו למקום מגוריו הי' מרגלי בפומי' פעמים רבות להודות לה' שזכה לעת זקנותו להסתופף בצל צדיק הדור צדיק הדור.

אמנם לבו הקדוש לא שקט גם אז ונפשו יצאה להסתופף בצל קדשו וכמ"פ שלח לשאול ממרן מסטאמאר זי"ע אם בזה שמתפלל לבריאות גופו אם יוצא בזה ענין הנסיעה לצדיק.

אב"ד מאנטשעסטער: תשכ"ח איז ער אוועק. ער איז געווען מורא'דיג צוקאכט אין צאנז.

רבינו: אוודאי ווייל זיין זיידע דער פתחא זוטא (כ"ק הגאון הצדיק רבי פנחס הלוי הורוויץ ז"ל דיין ומו"ץ בק"ק קאסוב ומח"ס פתחא זוטא על הש"ס) איז געווען א גארליצער חסיד.[8]

אב"ד מאנטשעסטער: יא, ער – דער פתחא זוטא – איז געווען פארקאכט שטארק אין גארליץ, ער איז אמאל געווען אויף שבת ביים שינאווער רב, האט ער זיך געגעבן א רוף אן נאכ'ן דאוונען, פנחם פארט זיך קיין גארליץ, זאל מען אריין ברענגען בראנפן אויף צו קידוש מאכן, דער שינאווער רב האט נישט געמאכט קיין קידוש אויף בראנפן, ער האט געמאכט קידוש אויף וויין.

רבינו: האט ער אים געהייסן מאכן קידוש.[9]

אב"ד מאנטשעסטער: ער האט געציטערט... דער שינאווער רב זאגט 'ער פארט זיך קיין גארליץ'...

---

8 ועיין בהקדמת הספר פרי האר"ז (תולדות הגאון בעל הפתחא זוטא זצ"ל עמ' פ"ו) ...כאשר החליט רבו של הפתחא זוטא הגאון בעל הדרך המלך מראווא ז"ל לנסוע לצאנז והתדבק במרן הגה"ק הנ"ל, אז נמשך אחריו גם תלמידו החביב והתחיל לנסוע ולהתדבק בצל הגה"ק מצאנז זי"ע, והי' מספר כי כאשר בא בפעם הראשון מצאנז ודרך רגלו ממסילת הברזל על הארץ הי' כל כך נתלהב בחסידות עד שרצה תיכף לנסוע בחזרה לצאנז, ובקושי השפיעו עליו לבוא לביתו ומאז השתוקק מאוד לעלות ולדבק נפשו באור החיי"ם רבינו הגה"ק מצאנז זי"ע ועכי"א, וכבר שיתסר נסע לצאנז והי' שם מקודם הפסח עד אחר החג בשנת תרל"ה לפ"ק וכק"ז מרן הגה"ק הנ"ל הראה לו חביבות וקרבות יתירה בימים הללו ובאור לארבעה עשר ליל בדיקת חמץ כיבדו להיות שליחו לגמור לבדוק החמץ ודבר זה הי' נחשב לחשיבות גדול אצל חסידי הגה"ק ובפעם השני הי' שם מאלול עד אחר ימים טובים בשנת תרל"ו לפ"ק וזה היו הימים הנוראים האחרונים בחיי כק"ז הגה"ק זיע"א.

אחרי פטירת רבו הגה"ק מצאנז זצוקללה"ה זיע"א שנפטר בכ"ה ניסן תרל"ו לפ"ק המשיך לנסוע ולהסתופף בצל בניו הקדושים ה"ה הגה"ק בעל דברי יחזקאל משינאווע זי"ע וכק"ז הגה"ק מקרשאנוב זי"ע והגה"ק מהר"א מצאנז זי"ע הקרייזער רב אך בעיקר התדבק והתקשר עם הגה"ק מגארליץ זי"ע והי' נמנה בין חסידיו החשובים וכנראה שזמן מה גם הי' יושב בגארליץ בצל רבו הק' הנ"ל גם כתבו ושלחו במשך הזמן אגרות קארטלי"ך זה לזה ושם הי' בהבורה עם אנשי לבב מפורסמים וחכמים בתורה וחסידות ומהם הגאון עמוד התורה מהר"ש ענגיל זצ"ל האבד"ק ראדאמישלא יצ"ו, עיי"ש עוד באריכות.

9 עיין בספר פתחא זוטא (סי' תרמ"ג) שמאריך לבאר שיש להקל לקדש על יי"ש בכוס קטן, עיי"ש.

רבינו: דער גארליצער רב האט געהאט ווייניג חסידים, אבער געהויבענע חסידים, דער ראדאמישלער רב (הגאון רבי שמואל ענגיל ז"ל אב"ד ראדאמישלא מח"ס שו"ת מהר"ש ענגיל) איז אויך געווען א גארליצער חסיד.[10]

אב"ד מאנטשעסטער: דער פתחא זוטא האט געהאט היתר הוראה פונעם ראדאמישלער רב, ווייל מיין זיידע דער פתחא זוטא איז דאך געווען דיין אין קאסוב, קאסוב איז געווען א וויזניצער שטאט, מ'האט זיך נישט געקענט פארגלייכן, וויזניץ מיט קאסוב, האט מען געמוזט נעמען א פרעמדן, איז מען געקומען צום גארליצער רב, האט ער געזאגט, פנחם האט נישט קיין שייכות צו קיינעם, האט ער געזאגט כ'האב נישט קיין היתר הוראה, האט ער געזאגט כ'וועל בעטן מיין שמואל (הגאון מראדאמישלא) ער זאל דיר געבן א היתר הוראה, האט ער אים אויפן פלאץ געשריבן א היתר הוראה.

רבינו: הייסט עס אז ער איז נישט געווען בעצם קיין קאסובער. מ'האט אים נאר געבראנגט פון די פרעמד ווייל מ'האט זיך נישט געקענט אויסגלייכן. אין קאסוב אליינס איז געווען וויזניצער חסידים און קאסובער חסידים, האט מען גענומען א פרעמדן.

אב"ד מאנטשעסטער: וועלן ער איז אנטלאפן פון קאסוב קיין גראסווארדיין ביי די ערשטע וועלט'ס קריג, האט ער מיטגענומען א חומש מיט א דברי חיים.

ער האט גערעדט יעדן טאג פון צאנז, און וועלן ער האט נישט געהאט מיט ווען צו רעדן, האט ער גערעדט צו די רביצין, ער האט גערעדט מיט אזא דביקות פון צאנז.

רבינו: דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז אויך געווען א צאנזער חסיד, ער האט גערעדט פון צאנז ביז ער איז געקומען ממש צו כלות הנפש, ער האט זיך צוקאכט וועלן ער האט גערעדט פון צאנז, וועלן דער קדושת יו"ט האט גערעדט פון צאנז האט ער קיינמאל נישט פארציילט קיין מופת, נאר פון עבודת ה' און מדריגות, קיינמאל נישט פון קיין מופת.

וועלן ער האט אנגעהויבן צו רעדן פון צאנז איז ער אזוי פארקאכט געווארן, מ'האט געזעהן ער גייט אוים ממש.

---

10 עיי' בס' י"ג אורות (ח"א) שהגאון מראדאמישלא ז"ל אמר על הרה"ק מגארליין ז"ל 'ער איז געווען א שטיק בעל שם', עי"ש.

אלע וואס זענען געפארן קיין צאנז זענען געווען מורא'דיג דבוק אין צאנז.

ושאל רבינו: ער האט זיך געפירט צאנזער מנהגים אויך?

אב"ד מאנטשעסטער: יא, אסאך צאנזער מנהגים.

מיין טאטע ז"ל איז אלס בחור געווען צוויי מאל ביים פתחא זוטא, וועלן ס'איז געקומען א אייניקל פון צאנזער רב, ער האט נישט געוואוסט וואס צו טוהן מיט אים, וואס ער קען אלץ אים מכבד זיין.

רבינו: דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט איז קיינמאל נישט געפארן אויף צאנז צום ציון (לאחר הסתלקותו של מרן הד"ח ז"ל), ער האט געזאגט אז ער קען נישט אריין פארן אין צאנז, ער קען נישט אריין פארן אין שטאט וועלן דער הייליגער רב איז נישטא.

ער איז געפארן צו די לויה, אבער ער האט פארשפעטיגט, ער האט פארפאסט די לויה, און וועלן ער איז געקומען נאנט צו צאנז האט ער געזעהן אז מ'קומט שוין אהיים.

אב"ד מאנטשעסטער: ס'איז געווען ווייט.

רבינו: יא, נו האט ער געשפעטיגט, האט ער זיך אויסגעדרייט און איז אהיים געפארן, ער איז ניטאמאל אריין געפארן אין שטאט, ער האט געזאגט, ער קען נישט אריין פארן אין די שטאט אז דער הייליגער רב איז נישטא.

אב"ד מאנטשעסטער: דער ייטב לב איז אויך געווען אין צאנז?

רבינו: ער איז נישט געפארן בתורת חסיד.

אב"ד מאנטשעסטער: ער איז געווען עלטער פונעם צאנזער רב?

רבינו: ניין, ער איז געווען יונגער פון אים, היפש יארן.

דער דברי חיים איז, לכאורה לויט ווי רוב זאגן, איז ער אלט געווען ע"ט ביי די הסתלקות, און דער ייטב לב וועלן ער איז נסתלק געווארן איז ער אלט געווען ע"ה, און ער איז נסתלק געווארן תרמ"ג, זיבן יאר שפעטער. דאס הייסט וועלן דער דברי חיים איז נסתלק געווארן איז דער ייטב לב אלט געווען ס"ח שנים, אזוי קומט אוים. און ער איז געווען ע"ט קומט אוים אז ער איז געווען מיט עלף יאר עלטער.

דאס איז אז מ'נעמט אן אז ער איז געווען ע"ט, טאמער מ'נעמט אן אז ער איז געווען עלטער ביי די הסתלקות, עס איז נישט אזוי קלאר ווי אלט דער דברי חיים איז געווען וועלן ער איז נסתלק געווארן, ס'איז דא וואס זאגן אז ער איז געבוירן געווארן תקנ"ב, און ס'איז דא וואס זאגן אז ער איז

געבוירן געווארן תקנ"ו, ס'איז נישט קלאר. טאמר דער שנת הלידה איז געווען תקנ"ג איז מער יארן, ס'איז נישט קלאר ווי אלט דער דברי חיים איז געווען.

רוב זאגן אז ער איז אלט געווען ע"ט, די סיבה איז, ער אליינס האט געזאגט אויף זיך סתירות אויף זיינע יארן, ער האט אמאל געזאגט אזויפיל און אמאל אזויפיל, בסוילא ס'איז דא וואס זאגן אז די ערשטע דריי יאר האט ער נישט געריכטעט, וועגן דעם איז עס נישט אזוי קלאר.

אב"ד מאנטשעסטער: א פלא'דיגע זאך וואס זיי ברענגען צו אז דער כוכב מיעקב דער טשעבינער רב'ס פאטער איז אויך געווען א שטארקער צאנזער חסיד, ער איז געווען צוקאכט אין צאנז, און ער איז געווען א רב אין א שטאט פיל מיט סאדיגערער חסידים.

רבינו: יא, אין הערימלוב. א סאדיגערער שטאט געווען.

אב"ד מאנטשעסטער: און רבי מאיר אריק האט עפעס געהערט ווי מ'זאגט עפעס אויפן צאנזער רב אזוי (שלא בכבוד), ברענגען זיי צו אז ער האט אריין געלופן רבי מאיר אריק, ער האט געוואוסט אז ער גייט זיין א גדול, און ער האט געקוקט אין אלע טיהרן צי קיינער קוקט נישט, צי קיינער זעהט נישט, און ער האט אים געזאגט, דער צאנזער רב זאלסטו וויסן דאס איז זייט דעם בארדיטשובער רב איז נאכנישט געווען אזוי ווי אים.

רבינו: ער האט אים געזאגט, ער איז א קדושת לוי, ער האט אים געזאגט, געב אכטונג וואס דו רעדסט, ער איז א קדושת לוי.[11]

אב"ד מאנטשעסטער: זייט דעמאלטם איז ער ביי רבי מאיר אריק געווען קודש קדשים.

רבינו: רבי מאיר אריק האט שפעטער געזאגט, ער איז דאך געווארן רב אין טורנא שפעטער.

אב"ד מאנטשעסטער: טורנא איז שוין געווען א צאנזער שטאט.

רבינו: ער איז געווען קודם רב אין יאסלאוויטץ, אין עפעס א שטעטל, און נאכדעם איז ער געווען אין בוטשאטש, אוך נאכדעם איז ער געקומען קיין טורנא, וועו ער איז געקומען קיין טורנא איז שוין געווען שפעטער, דאם איז געווען מזרח גאליציע, און דאם איז געווען מערב גאליציע, ס'איז געווען זייער א גרויסער חילוק, אין אידישקייט איז געווען א גרויסער חילוק צווישן מזרח גאליציע און מערב גאליציע, מזרח גאליציע איז געווען אסאך שוואכער, מערב גאליציע איז געווען אסאך שענער, האט ער געזאגט דעמאלטם, ס'איז שוין געווען דעמאלט פערציג אדער פופציג יאר נאכ'ן דברי חיים'ס הסתלקות, מ'זעהט נאך דעם כח פונעם הייליגן דברי חיים אין יענע געגנט.

וכיבדו רבינו לברך על היין

וברכו רבינו: לחיים, דער אויבערשטער זאל העלפן הצלחה רבה מיט אלעם גוטן.

אב"ד מאנטשעסטער: אמן, די נסיעה זאל זיין מיט א געוואלדיגע סייעתא דשמיא, מ'זאל משפיע זיין פאר די גאנצע שטאט, פאר די גאנצע קהילה.

רבינו: אמן, דער אייבערשטער זאל העלפן, ישר כח.

אב"ד מאנטשעסטער: א גוטע נאכט.

וליוהו רבינו ברוב ידידות ונפרדו לשלום

---

11 עיי' בס' גשמי ברכה (עמ' תקס"ד) שסיפר הגאון רבי חנוך העניך פאדווה זצ"ל נאב"ד לאנדאן אודות רבי יעקילי הורימלובער אביו של הגאון מטשעבין לאיזה חסידות היה משתייך, אשר שגור בפי רבים כי היה מחסידי הרה"ק מהוסיאטין, ואמר לי הגאב"ד שבאמת היה צאנזער חסיד, וכמה פעמים נסע אל הגה"ק מצאנז, רק שנעשה אב"ד הורימילוב שהיה מעוז של חסידי בית רוזין לא היה יכול עוד לנסוע לצאנז, והתחיל לנסוע אל הרה"ק רבי מרדכי פייבוש מהוסיאטין, אבל בפנימיותו צאנזער חסיד נשאר כל ימיו.

וסיפר לו הגאון מטשעבין ששמע מאחותו הגדולה שהגאון המפורסם רבי מאיר אריק מטארנא היה מחסידי רוזין והוא היה תלמידו הנאמן של אביו ר' יעקילי, ובימי המחלוקת הידועה בין צאנז לסאדיגורא אירע פעם שרבי יעקעלי שמע בבית המדרש בהורימלוב שמדברים על הגה"ק מצאנז בכל מיני בזיונות, וכמובן שהגאון מהורימילוב לא היה בכוחו למחות מחמת אש המחלוקת, אבל לבבו נשבר בקרבו מחמת חילול הקודש, וקרא לתלמידו רבי מאיר אריק לפינה צדדית ואמר לו בזה"ל: היט דיך, מ'רעדט וועגן א בארדיטשובער רב!.

את הסיפור הזה שמע גם הג"ר אלחנן היילפרין מפי הגאון מטשעבין, וסיים בנוסח אחר קצת שאמר שהצאנזער רב הוא בדורינו כמו הרשב"א בתורה וכמו הרה"ק מבארדיטשוב בעבודת ה'.

וכן סיפר לי הג"ר יוסף ליברמאן שליט"א רב דחסידי סאדיגורא בירושלים וראש כוללי שומרי החומות בעהמח"ס משנת יוסף שהיה גיסו של הרה"ק מבעלוא זי"ע שהגאון מטשעבין סיפר לו שבשעת המחלוקת בין צאנז לסאדיגורא אמר אביו הגאון בעל כוכב מיעקב לתלמידו הגר"מ אריק ר' מאיר האלט דער צונג צווישען די ציינער.

עוד סיפר הגאב"ד הג"ר חנוך העניך פאדווה ז"ל שאמר לו הגאון מטשעבין ששמע מאחותו שמיום שפרצה המחלוקת הזו לא נראתה עוד בת צחוק על פני אביהם הגאון רבי יעקילי מחמת גודל העגמת נפש, ע"כ מובא בס' גשמי ברכה.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מעמד קבלת פנים בעיר מאנטשעסטער

עם ילדי תשב"ר של מוסדותינו הק'

יום ד' פרשת ויקהל תשפ"ב לפ"ק

די וואך ליינט מען פרשת שקלים, מ'ליינט אין די פרשה, כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, די גמרא אין מסכת בבא בתרא דף י' זאגט , אמר רבי אבהו אמר משה לפני הקב"ה, רבונו של עולם במה תרום קרן ישראל, אמר לו, האט ער אים געזאגט, בכי תשא את ראש, מיט די פרשה פון כי תשא את ראש.

קען זיין אזוי, שטייט אין ייטב פנים, אין די תורות פון פרשת שקלים, זאגט דער זיידע ז"ל, די קינדערישע יארן דאס ווערט אנגערופן 'ראש', ער טייטשט 'כי תשא את ראש בני ישראל', מיינט מען די יונגע יארן, אזוי טייטשט ער אוים לדרכו.

כי תשא את ראש בני ישראל, שטייט אין אמרי נועם פרשת תרומה, אז תרומ"ה איז בגימטריא קו"ל תפל"ה. מיר געפינען אין פסוק, כל העובר על הפקודים יתן תרומת ה', תרומת ה' מיינט מען קו"ל תפל"ה, דער קול תפילה פון תינוקות של בית רבן, דאס איז כי תשא את ראש בני ישראל, הייבן דעם כח פון די ראש בני ישראל, פון די יונגע יארן, יתן תרומת ה', דער קול תפילה, משה רבינו האט געפרעגט, במה תרום קרן ישראל, האט דער אויבערשטער געענטפערט בכי תשא את ראש, מיט די יונגע יארן, מיט די קינדערישע יארן, מיט דעם וואס מ'איז מחנך די קינדער פון די יונגע יארן, פון קינדווייז אוים צו תורה צו יראת שמים און צו מידות טובות, מיט דעם איז תרום קרן ישראל, מ'זעהט ווען דער קול פון תינוקות של בית רבן מצפצפין בבתי מדרשות איז אין הידים ידי עשו.

מרדכי הצדיק האט אויך צוזאם געזומען כ"ב אלף אידישע קינדער, און דאס האט אפגעשריגן די גזירה, במה תרום קרן ישראל בכי תשא את ראש, מיטן הייבן דעם כח פון די תינוקות של בית רבן, דער קול תפילה פון די תינוקות של בית רבן.

מיר זענען געקומען דא אהער, כ'בין דא א גאסט אין שטאט מאנטשעסטער, כי תשא את ראש בני ישראל, די ערשטע וועמען איך באגעגען דא איז די תינוקות של בית רבן פון אונזער תלמוד תורה, ס'איז זייער חשוב, כי תשא את ראש בני ישראל, מ'דארף דאס הייבן, מ'דארף הייבן דעם כח, דעם געוואלדיגן כח פון תינוקות של בית רבן, זיי זיצן און זענען עוסק בתורה, זייער כח התורה, די הבל פיהם שאין בהם חטא, דאס האט א געוואלדיגע חשיבות די תינוקות של בית רבן.

וויל איך זאגן דא אפאר וועלטער פאר די קינדער, ויקחו לי תרומה, און די וואך אין פרשת ויקהל שטייט קחו מאתכם תרומת ה', וועלט איבער גע'חזר'ט נאכאמאל תרומת ה', תרומת ה' און ווי דער אמרי נועם זאגט תרומת ה' מיינט מען קו"ל תפל"ה, תרומה דאס איז בגימטריא קו"ל תפל"ה, אז די קינדער זאלן אריין לייגן כוחות אין דאוונענען, און מ'זאל דאוונענען אויפן קול, הויעך במתינות און פון א סידור, דאוונענען פון אינעווייניג פון א סידור, נישט זיך שעמען, מ'דאוונט פון א סידור, א ברכה פארן עסן דארף מען מאכן בקול רם, ברכת המזון אינעווייניג פון א סידור.

מען דארף זיך איינגעווואוינען זיך צו פירן מיט נימוס און מיט דרך ארץ, פאר יעדן ערליכן איד, און פאר יעדן עלטערן מענטש, פאר די מלמדים די וואס זיי לערנען תורה מיט אידישע קינדער, כיבוד אב ואם פאר טאטע און מאמע.

עס איז נעכטן געווען די יארצייט פונעם הייליגן רבי ר׳ אלימלך, אין נועם אלימלך זאגט דער הייליגער רבי ר׳ אלימלך זי״ע, ער זאגט עס אין פרשת תרומה, וואס דאס איז שטארק אקטועל אויף די וואך אויך, דער ועשו לי מקדש, די וואך איז דאך אויך מ׳האט אויפגעבויעט דער מקדש, און ער זאגט, דער ראש פון מידות, מקד״ש איז בגימטריא מד״ת, די ערשטע זאך איז אמת, קר״ש - עס איז דאך געווען די קרשים - איז דער היפוך פון שק״ר, לייגט מען אראפ דעם יסוד קעגן שקר, דאס איז דער יסוד פון אידישקייט, מען דארף איינגעווואוינען קינדער בגנות פון זאגן ליגענט, און בשבח פון זיין דובר אמת, אמת איז א געוואלדיגע זאך, מ׳דארף צו וויסן, מ׳זאגט נאך פון רבי פינחס קאריצער ז״ל, וער ס׳זאגט ליגענט קען נישט קיין תשובה טוהן, אזוי ווייט איז דער פגם פון שקר, א גרויסער יסוד איז מידת האמת.

דער טאטע ז״ל האט געזאגט און געמאנט פון די גרעסערע קינדער, צו גיין מיט די ציצית אינדרויסן, ווייל איך דאס רעדן דא צו די קינדער פון מאנטשעסטער, וואס לערנען דא אין תלמוד תורה, פאר די גרעסערע קינדער, די ציצית גייט מען אינדרויסן, נישט מ׳באהאלט דאס.

כ׳וויל אנוואונטשן פאר אלע תלמידים פון די תלמוד תורה, דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן אויסוואקסן און שטייגן צו תורה און צו יראת שמים, ענקערע עלטערן זאלן זעהן פון ענק אסאך תענוג ונחת דקדושה, דער אויבערשטער זאל העלפן די אלע מלמדים די עוסקים במלאכת הקודש זאלן האבן הצלחה רבה, זיי זאלן מצליח זיין אין אלע ענינים. און אוודאי דארף מען ארויס ברענגען לשבח, די אלע עסקנים העוסקים במלאכת הקודש אין אלע ענינים, סיי די וואס זענען עוסק אין ענייני רוחני, און סיי די וואס זענען עוסק אין ענייני גשמי, דער אויבערשטער זאל העלפן זיי זאלן האבן גרויס הצלחה אויף זייער תפקיד מיט סייעתא דשמיא און אלעם גוטן.

דער אויבערשטער זאל העלפן די אלע וואס זיי לייגן צו א פלייצע, די וואס טוהן דא, די וואס שטייען בראש אין די הנהלה פון קהלה קדישא הדין, ועל צבאם דער חשוב׳ער רב זאל זיין געזונט, דער רב איז א גרויסער תלמיד חכם און א גרויסער ירא שמים און א בעל מידות טובות, זאל דער אויבערשטער העלפן זיי זאלן אלע האבן הצלחה מרבה צו זיין תורה, דער אויבערשטער זאל העלפן אלע בעלי בתים פון די קהילה זאלן האבן הצלחה מיט בני חיי ומזוני רויחי און סייעתא דשמיא מיט געזונט, הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וכל אשר להם, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן אלע זוכה זיין צו מקבל פנים זיין פני משיח צדקינו בב״א.

דרשה בהיכל ישיבתינו הק׳ במאנטשעסטער

יום ה׳ ויקהל תשפ״ב לפ״ק

כ׳האב געקלערט צו זאגן דא אפאר וועלטער פאר די בחורים, קודם וויל איך איבער זאגן א קשיא וואס די וועלט טראגט ארום פונעם רבי ר׳ יונתן, וואס איך האלט אז יעדער בחור דארף צו וויסן אזא קשיא.

די גמרא אין מסכת קידושין דף ל״ח, ברענגט אראפ די גמרא, וועו די אידן זענען אריין געגאנגגען קיין ארץ ישראל, ביז דעמאלטס האט מען געגעסן די מן, וועו מ׳איז אריין געגאנגגען קיין ארץ ישראל, שטייט ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח, מ׳האט געגעסן פון די תבואה פון ארץ ישראל, פון צווייטן טאג פסח האט מען געגעסן די תבואה, זאגט די גמרא, ממחרת הפסח אכול, מעיקרא לא אכול, בעפאר דעם האט מען נישט געגעסן קיין תבואת הארץ, פארוואס האט מען נישט געגעסן בעפאר, ווייל ס׳איז דא אזא דין פון חדש, ביזן קרבן עומר טאר מען נישט עסן, לחם קלי וכרמל לא תאכלו עד עצם היום הזה, עד הביאכם את קרבן אלקיכם, וועו מ׳איז אריין געגאנגען אין ארץ ישראל איז געווען חודש ניסן, במילא קומט אויס איז געווארן אסור, אלע תבואת הארץ איז נאסר געווארן, מ׳האט עס נישט געטארט עסן, ביז מ׳האט מקריב געווען דעם קרבן עומר, מנחת העומר, האט מען נישט געקענט עסן קיין תבואת הארץ.

תוס׳ ברענגט אראפ א ירושלמי, דער ירושלמי זאגט, נישט נאר אז מ׳האט נישט געטארט עסן די תבואת הארץ די נייע תבואה, נאר דעמאלטס איז געווען א נייע זאך אז ס׳איז נאסר געווארן אלע תבואות, אפילו חטין שבעליה, וואס איז שוין געליגן אין בוידעם, וואס איז געליגן אין אלע מאגאזינען, אלע אלטע תבואה וואס איז שוין לאנג, פאראיאר איז דאך אויך געווען פסח, און עיצומו של יום האט דאך מתיר געווען, עד הביאכם את עומר התנופה, דער טאג איז דאך עד עצם היום הזה, איז דאך אלעס מותר געווען, וועו מ׳איז אריין קיין ארץ ישראל איז ווי א נייע גזירה, אלע תבואות איז אסור געווארן, די היי יעריגע, די פאריעריגע, פאר צוויי יעריגע, און פאר דריי יעריגע, אלעס איז אסור, זאגט דער ירושלמי, קומט אויס אז מ׳האט נישט געגעסן קיין מצה אין יענע יאר, ווייל מצה עסט מען דאך אום ליל ט״ו, און די עומר איז ערשט מתיר יום ט״ז, דעם צווייטן טאג פסח, קומט אויס די ערשטע נאכט פסח האט כלל ישראל נישט געגעסן קיין מצה, ס׳איז אלעס אסור געווארן וועגן איסור חדש.

פרעגט די ירושלמי, פארוואס האט מען נישט געגעסן, זאל קומען די עשה פון אכילת מצה, און דוחה זיין די לא תעשה פון חדש, ס׳איז דא א לא תעשה, אונז פסק׳ענען מיר עשה דוחה לא תעשה. ענטפערט דער ירושלמי, ווייל עשה שקודם הדיבור איז נישט דוחה א לא תעשה פון אחר הדיבור, די עשה פון אכילת מצה איז אין פרשת בא פאר מתן תורה, איז עס נישט דוחה קיין לא תעשה פון חדש וואס איז אין פרשת אמור, וואס איז לאחר מתן תורה, אזוי ברענגט תוס׳ אראפ פון ירושלמי.

פרעגט דער רבי ר׳ יונתן אזא קשיא, ווי כ׳האב געזאגט אז יעדער בחור דארף וויסן פון די קשיא, די גמרא זאגט, בימי אבלו של משה, וועו משה רבינו איז נסתלק געווארן, האט מען פארגעסן, ס׳איז א מחלוקת צי דריי הונדערט הלכות, צי דריי טויזענט הלכות, מחמת צער פון די אבל פון משה רבינו האט מען פארגעסן די הלכות, איינס פון די הלכות וואס מ׳האט פארגעסן איז געווען שיעורים, ס׳איז דא א זאך אז מ׳דארף עסן א שיעור, זאגט די גמרא, שפעטער האט דאס עתניאל בן קנז אלעס צוריק דערמאנט בפלפולו, פרעגט ער אזא קשיא, די שיעור פון אכילת מצה איז דאך א כזית, דער שיעור פון עסן חדש א לא תעשה, איז אויך א כזית, אבער חצי שיעור איז אסור מן התורה, איז אז מ׳האט פארגעסן די שיעורים, ס׳איז דא א שיעור פון א כזית, און ס׳איז דא א שיעור פון א כביעה, א כביעה איז ווי צוויי כזיתים, ס׳איז דאפעלט, איז אז מ׳האט נאכנישט געווואוסט ווי אזוי מ׳זאל עסן, ווי אזוי איז עשה דוחה לא תעשה אז מ׳ווייסט נישט דעם שיעור, זאל מען עסן א כזית, אפשר איז דער שיעור פון אכילת מצה א כביעא, איז דאך וועו מ׳האט געגעסן א כזית האט מען נישט יוצא געווען מצות אכילת מצה, אבער חדש האט מען געגעסן א האלבע שיעור חדש, און חצי שיעור איז אסור מן התורה, מ׳האט נישט מקיים געווען מצות אכילת מצה, און אויף א איסור האט מען עובר געווען. זאל מען עסן א כביעא בהרחבה גדולה, אפשר איז דער שיעור נאר א כזית, קומט אויס אז מיטן כזית האט מען שוין יוצא געווען די מצוה פון אכילת מצה, קומט אויס די צווייטע כזית איז שוין נישט קיין מצוה, דארף מען שוין נישט עסן, און חדש איז דאך עס, האט מען דאך נישט געקענט עסן, אזוי פרעגט דער רבי ר׳ יונתן, ס׳איז א שיינע קשיא, איך האלט אז יעדער בחור דארף צו וויסן פון אזא קשיא.

חצי שיעור איז אסור מן התורה, פון וואו ווייסט מען אז חצי שיעור איז אסור מן התורה, ווייל מ׳לערנט ארויס פון כל חלב, כל חלב, זאגט די גמרא איז מרמז חצי שיעור, במילא איז כל התורה כולה חצי שיעור אסור מן התורה. איז דא א פרי מגדים וואס זאגט, חצי שיעור בשר בחלב זאל מותר זיין מן התורה, ווייל פון וואו וויים איך אז חצי שיעור אסור מן התורה, מ׳לערנט עס ארויס פון כל חלב, אזוי ווי בשר בחלב איז א חידוש, און ס׳איז א כלל גדול מחידוש לא גמרינן, פון א זאך וואס איז א חידוש קען מען נישט ארויס לערנען, זאגט דער פרי מגדים, הוא הדין חידוש איז אויך לא ילפינן, א חידוש קען מען נישט ארויס לערנען פון עפעס אנדערש, און אזוי ווי בשר בחלב איז א חידוש, קען מען דאך נישט ארויס לערנען פון כל חלב אז ס׳איז אסור חצי שיעור, במילא וויל ער זאגן אז ביי בשר בחלב איז א חצי שיעור זאל זיין מותר מן התורה, אזוי זאגט דער פרי מגדים.

קומט אויס אזוי, חצי שיעור איז אסור מן התורה אין אלע איסורי תורה, און בכלל אלע איסורי תורה איז חדש, במילא איז חצי שיעור ביי חדש אויך אסור מן התורה, דאס איז אין א געוועלכע יאר וועו עס וואקסט יעדעס יאר די תבואה, און אלעס וואס מ׳האט אפגעשניטן פאר פסח, פארן עומר, איז חדש, טאר מען עס נישט עסן, און אז מ׳טאר עס נישט עסן איז אפילו חצי שיעור טאר מען אויך נישט עסן. דא איז דאך אזוי געווען, עס איז דא א דין וועו מ׳איז מקריב א עומר, איז דער עומר מתיר, און וועו מ׳איז נישט מקריב קיין עומר, אזוי ווי היינט אז ס׳איז נישטא קיין

עומר, איז עד עצם היום הזה, וועז ס׳ווערט האיר המזרח איז מותר געווארן, קומט דאך אויס, אלע יארן איז אלע תבואות יעדעס יאר מותר געווארן אפילו ס׳איז נישט געווען קיין עומר, אין מדבר האט מען דאך מקריב געווען אין משכן די קרבנות, איז דאך געווען א עומר אויך, אבער אפילו אז איך זאג אז נישט, האט דער עצם היום הזה מתיר געווען צו עסן די אלע תבואות. דא איז אבער ווי א גזירת הכתוב וועז מ׳איז אריין געקומען קיין ארץ ישראל איז אסור געווארן נישט נאר די יעצטיגע תבואה וואס איז יעצט געוואקסן, די פארגאנגענע תבואה, די אלע תבואות אלעס איז אסור געווארן, ס׳איז א גזירת הכתוב, און דאס איז דאך א חידוש, ווייל באמת איז דאך דאס מותר געווען ביז יעצט, נאר יעצט איז עס אלעס נאסר געווארן, ס׳איז א גזירת הכתוב, איז עס דאך א חידוש, אויב דאס איז א חידוש איז דאך חידוש לא ילפינן, קומט אויס אז ביי דעם איז חצי שיעור מותר. במילא אז חצי שיעור איז מותר, האט מען געקענט עסן א כזית ממה נפשך, איז דער שיעור א כזית, איז דער שיעור חדש א כזית און דער שיעור מצה א כזית, אז דער שיעור מצה איז א כזית האב איך יוצא געווען, איי אפשר איז דער שיעור א כביעא, נו וואס איז דער פעלער? חצי שיעור אסור מן התורה, דא איז חצי שיעור מותר מן התורה, ווייל דאס איז א חידוש.

במילא איז לויט דעם פארענטפערט נאך א קשיא, עס איז דא א קשיא פון חידושי הרי״ם, עס שטייט אין מנחת חינוך אויך, א שינע קשיא אויף דעם, ס׳איז דא א דין, די גמרא זאגט אז בידי אדם אי אפשר לצמצם, א מענטש קען נישט מצמצם זיין, א מענטש איז נישט קיין מלאך ער זאל אויסרעכענען פונקטליך אויף די האר, א מענטש קען זאגן בערך, זאגט ער, וואס איז די קשיא מ׳זאל עסן חדש און ס׳זאל דוחה זיין די לא תעשה, דארף מען דאך משער זיין און אפשאנן א שיעור כזית, און אזוי ווי א מענטש איז אי אפשר לצמצם, קומט אויס קען זיין דריי זאכן, אדער איז עס א משהו וויניגער ווי א כזית, אדער איז עס א משהו מער ווי א כזית, אדער איז עס פונקטליך א כזית, איינס פון די דריי, א מענטש קען דאך נישט אויסרעכענען פונקטליך וועז ער רעכענט אויס ס׳זאל זיין א שיעור, זאגט ער, קומט אויס איז דא צוויי צדדים לאיסור, און צד אחד להיתר, אויב ס׳איז פונקט א כזית קען איך זאגן עשה דוחה לא תעשה, אבער אויב ס׳איז א משהו וויניגער ווי א כזית, האט ער באמת נישט מקיים געווען די מצוה פון אכילת מצה, אבער דער לא תעשה פון חדש איז דאך חצי שיעור אסור מן התורה, אויב ס׳איז א משהו מער ווי א כזית, קומט דאך אויס די משהו איז שוין אויס מצוה, און חצי שיעור איז דאך אסור מן התורה, איז דא שני צדדים לאיסור וצד אחד להיתר, קען מען דאך נישט זאגן עשה דוחה לא תעשה, אזוי פרעגט דער חידושי הרי״ם, און אזוי פרעגט דער מנחת חינוך. אזא שיינע קשיא.

אבער לויט דעם איז נישט קיין קשיא, מ׳וואלט געקענט עסן, איי אפשר איז א משהו וויניגער, אדער אפשר א משהו מער, אין וואס פאל איך אריין, איך פאל אריין אין דין פון חצי שיעור, ביי דעם פאל איז דאך חצי שיעור מותר מן התורה, במילא האט מען געקענט עסן.

דאס האב איך געוואלט זאגן פאר די בחורים, וויל כ׳וויל די בחורים זאלן וויסן אז ס׳איז דא א קשיא, און ס׳איז דא תירוצים, און כ׳וועל מכבד זיין אלע בחורים זאלן אויפזוכן די קשיא, און אויסזוכן תירוצים אויף די קשיא, ס׳איז דא אסאך תירוצים אויף די קשיא, און שרייבט׳ס אראפ ווי מער תירוצים עטץ קענט׳ס טרעפן אויף דעם רבי ר׳ יונתן׳ס קשיא, זוכט׳ס אויף די קשיא, און זוכט׳ס תירוצים אויף די קשיא, דאס וויל איך מכבד זיין אלע בחורים.

*

כ׳האב געקלערט צו זאגן א דבר אגדה דא פאר די בחורים, מ׳ליינט דאך די וואך די פרשה פון שקלים, זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל, איז באקאנט די רש״י, נתקשה משה במחצית השקל, ביז דער אויבערשטער האט אים געווזין פאר משה רבינו, א מטבע של אש. משה רבינו האט נישט פארשטאנען? כל התורה כולה האט ער משיג געווען, און מחצית השקל האט ער נישט פארשטאנען? נאר עס קען זיין אזוי, עס איז דא א באקאנטע נימוקי יוסף, דער נימוקי יוסף איז אין מסכת בבא קמא דף כ״ב, עס איז דא א דין, די וואך שטייט אין די סדרה, אין פרשת ויקהל, לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת, מ׳טאר נישט אנצינדן א פייער, שבת טאר נישט ברענען קיין פייער, פרעגט דער נימוקי יוסף, אויב אזוי, ווי אזוי מעג מען אנצינדן א ליכט ערב שבת, און עס ברענט שבת, קומט אויס דער פייער ברענט שבת קודש, איז מען דאך עובר אויף לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת.

זאגט דער נימוקי יוסף א כלל, ער זאגט אזוי, וועז איינער צינדט אן א פייער, באטראכט איך דער פייער וואס עס ברענט, עס דויערט א שעה וואס דער פייער ברענט, איך האלט אשו משום חציו, זאגט דאך די גמרא, אזוי האלט רבי

יוחנן, אשו משום חציו, א פייער וואס מ׳איז חייב איז אזוי ווי זיין פייל, אזוי ווי ער האט געשאסן א פייל, וועז דער פייער פארברענט איז עס אזוי ווי חציו, וועז איינער שיסט ארויס א פייל דויערט א רגע פון וועז ער שיסט ארויס די פייל, ביז די פייל קומט אן אויף די פלאץ אוז ס׳איז מזיק, אוז פארוואס איז ער חייב, ווייל ער האט געשאסן דעם פייל, איז דער פשט, וועז דער פייל איז מזיק א רגע שפעטער, באטראכט איך דאס אויף די רגע וואס ער האט ארויס געשאסן דעם פייל, זאגט ער, די זעלבע וועז איינער צינדט אן א פייער, לויט רבי יוחנן וואס זאגט אשו משום חציו, וועז איינער צינדט אן א פייער אוז עס דויערט א שעה ביז ווילאנג דער פייער ברענט, זאג איך נישט אז דעמאלטס האט עס דער פייער פארברענט, איך באטראכט דאס פייער וואס איז געווען בשעת הדלקה, וועז ער האט אנגעצינדן דעם פייער, במילא קומט אוים איז ער חייב אויף די הדלקה, קומט אוים זאגט דער נימוקי יוסף, וועז איינער צינדט אן א ליכט ערב שבת, באטראכט איך דעם ליכט, דעם פייער וואס עס ברענט אין שבת, אויף וועז ער האט עס אנגעצינדן, וועז האט ער עס אנגעצינדן? פרייטאג, באטראכט איך דעם גאנצן פייער וואס עס ברענט, אזוי ווי עס האט געברענט אין פרייטאג, נישט אין שבת, במילא קומט אוים שבת האט נישט געברענט א פייער, פרייטאג האט געברענט א פייער, מעג מען אנצינדן א ליכט אויף שבת, אזוי זאגט דער נימוקי יוסף.

מיט דעם ברענגען די ספרים אראפ, דער בית המקדש איז חרוב געווארן תשעה באב, דאס ווייסט דאך יעדער איינער, די גמרא זאגט אין תענית, תשעה באב לעת ערב הציתו בו את האור, תשעה באב פארנאכט׳ס האט מען אנגעצינדן דעם בית המקדש, ברענגט די גמרא, או דאס בית המקדש האט געברענגט א גאנצן טאג נאכדעם ביז צום צענטן טאג האט דאס געברענט, און רבי יוחנן זאגט אפילו אז וועז ער וואלט געווען וואלט ער מתקן געווען צו פאסטן נישט אין תשעה באב, נאר ער וואלט וועז געפאסט אינעם צענטן טאג אין אב, ווייל רובו של היכל זאגט רבי יוחנן איז פארברענט געווארן אינעם צענטן טאג אין אב, אבער אונז פסק׳ענען מיר ניין, אז מ׳פאסט תשעה באב, פארוואס פאסט מען תשעה באב? געראטן איז דאך או רוב היכל איז דאך פארברענט געווארן אינעם צענטן טאג אין אב, ווייל איך האלט אשו משום חציו, איז דער פשט מ׳האט אנגעצינדן דעם פייער תשעה באב, ס׳האט געברענט טאקע דעם צענטן טאג, אבער די גאנצע זאך וואס עס האט געברענט דעם צענטן טאג באטראכט איך אלעס וואס איז געשעהן וועז מ׳האט דאס אנגעצינדן, וועז האט מען דאס אנגעצינדן? תשעה באב, איז פארברענט געווארן דאס בית המקדש נישט אינעם צענטן טאג אין אב, נאר דער בית המקדש איז פארברענט געווארן אינעם ניינטן טאג אין אב, נישט אינעם צענטן טאג, אזוי איז מען מסביר דאס פארוואס מ׳פאסט תשעה באב.

די גמרא זאגט לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, ער זאל עוסק זיין בתורה שלא לשמה, אוז פון שלא לשמה וועט קומען לשמה, איז דאך א קשיא, ער זאל עוסק זיין בתורה שלא לשמה, סוף כל סוף תורה שלא לשמה וואספארא חשיבות האט דאס? אוודאי אז ס׳האט א חשיבות, כי נר מצוה ותורה אור, תורה דאס איז א פייער, נר מצוה ותורה אור, וועז מ׳צינדט אן דעם נר, וועז א איד הייבט אן עוסק צו זיין בתורה ומצוות שלא לשמה, מתוך שלא לשמה בא לשמה, עס וועט שפעטער קומען לשמה, אויב איך האלט אשו משום חציו, איז דאך פשט אז דער פייער וואס עס ברענט שפעטער אלעס ווערט געשעהן וועז ער האט עס אנגעצינדן, קומט אוים וועז א איד צינדט א פייער פון קיום תורה ומצוות, ס׳איז טאקע שלא לשמה, אבער סוף כל סוף קומט עס לשמה, אוז דער לשמה איז נישט פשט עס ברענט וועז עס קומט לשמה, עס ברענט דאס גייט בתר התחלה, בשעת הדלקה, קומט אוים איז שוין די הדלקה איז שוין לשמה, נישט איך באטראכט עס וועז עס קומט שפעטער אן.

שטייט אין פסוק אין פרשת תולדות, וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה׳, שטייט אין מדרש, שהראה לו, ער האט געוויזן פאר יצחק אבינו, בית המקדש בנוי חרב ובנוי, אזוי שטייט אין מדרש, כריח שדה, אזוי ווי דער בית המקדש איז אזוי ווי א שדה, ציון שדה תחרש, כריח שד״ה איז אזוי ווי דער בית המקדש איז חרוב געווארן, פארוואס האט מען געוויזן פאר יצחק אבינו אז דער בית המקדש איז חרוב געווארן, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, ויתן לך האלקים מטל השמים, זאגט דער מדרש, זה מקרא, משמני הארץ, איז משנה, ורוב דגן איז תלמוד, אזוי זאגט דער מדרש. וירח את ריח בגדיו, אל תקרי בגדיו אלא בוגדיו, די וואס האבן חוטא געווען, זיי האבן זיך נעבעך פארזינדיגט. אינטערסאנט ס׳איז דא א גר״א, ראש השנה ביינאכט עסט מען עפל מיט האניג, און דאס זעלבע שטייט אין רעיא מהימנא, זאגט דער גר״א פארוואס עסט מען

ראש השנה עפל מיט האניג, ווייל די מעשה פון יצחק אבינו ווען ער האט געבענטשט יעקב אבינו איז געווען ראש השנה, און ראה ריח בני כריח שדה זאגט רש"י, ס'איז א גמרא אין מסכת תענית, אז ס'איז שדה תפוחים, במילא צו מעורר זיין דאס, עסט מען תפוח בדבש, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'.

על כל פנים, יצחק אבינו האט געבענטשט יעקב אבינו, וירח את ריח בגדיו, אל תיקרי בגדיו אלא בוגדיו, די וואס האבן חוטא געווען, עס קומט ראש השנה און מ'טוט תשובה, היתקע שופר בעיר והעם לא יחרדו, איז עס דאך תשובה מיראה, איז עס דאך א שוואכע תשובה, האט ער געזאגט, ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה', ער האט געזעהן דאס בית המקדש בנוי חרב ובנוי, דאס בית המקדש איז פארברענט געווארן תשעה באב, און מ'האט מתקן געווען צו פאסטן תשעה באב, פארוואס האט מען מתקן געווען צו פאסטן תשעה באב? רוב היכל איז דאך פארברענט געווארן אינעם צענטן טאג, אלא מאי, אשו משום חציו, איך באטראכט אלעס בתר התחלה, קומט אויס ווען איינער טוט תורה ומצוות צינדט ער אן א פייער פון תורה ומצוות, וואס ער טוט שפעטער אין לעבן דאס באטראכט איך בתר התחלה, אז איך באטראכט אלעס בתר התחלה, מתוך שלא לשמה בא לשמה, קומט אויס איז שוין יעצט לשמה, איז עס שוין חשוב. האט ער געבערענגט א ראיה, ויתן לך האלקים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש, מטל השמים זה מקרא, משמני הארץ זה משנה, ורוב דגן זה תלמוד, וואס די גמרא זאגט אשו משום חציו, ס'איז א גמרא בבא קמא דף כ"ב, אשו משום חציו, אלעס באטראכט איך ווי אזוי ס'איז געווען.

אין מדרש שטייט ורוב דגן אלו הבחורים, אזוי שטייט אין מדרש, ורוב דגן מיינט מען בחורים, בחורים אין די יונגע יארן איז מען נאך יונג, תלמידי חכמים כל זמן שמזקינים דעתם ניתוסף עליהם, לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה, קומט אויס אין די יונגע יארן הייבט מען אן איז דער זמן ווען מ'לערנט שלא לשמה, שפעטער קומט מען צו מדריגת לשמה, אבער וואס איז דער וועלט פון די בחור'ישע יארן אויב ס'איז שלא לשמה, ווייל שפעטער קומט מען צו לשמה, איז דאך אשו משום חציו, קומט אויס וועלט למפרע אלעס לשמה.

כי תשא את ראש בני ישראל, דער זיידע ז"ל אין ייטב לב זאגט, רא"ש בני ישראל מיינט מען די שנות הילדות, די שנות הבחרות, די אנהייב יארן פון א מענטש, כי תשא את ראש בני ישראל, די יונגע יארן, משה רבינו האט אנגעקוקט די שנות הבחרות, ס'איז דאך לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות שלא לשמה, דאס איז דאך די יארן, איז וואספארא יחוס איז דאס, ס'איז דאך שלא לשמה, וועגן דעם איז נתקשה משה במחצית השקל, עד שהראה לו הקב"ה, דער אויבערשטער האט אים געוויזן מטבע של א"ש, ער האט אים געווען אשו משום חציו, דער בית המקדש איז פארברענט געווארן מיט א"ש, און מ'פאסט תשעה באב, מ'פאסט נישט דעם צענטן טאג אין אב, ווייל למפרע זעהט מען די גאנצע זאך, וואס עס ברענגט שפעטער איז אזוי ווי יעצט. קומט אויס וואס א איד וועט מקיים זיין דאס גאנצע לעבן, דאס איז נישט אויף שפעטער, דאס איז אויף יעצט. די בחור'ישע יארן דאס איז דער יסוד פון כל ימי חייו, אויב מ'צינדט אן א פייער וואס עס ברענט א פלאם אין די יונגע יארן, קומט אויס וואס עס וועט שפעטער ברענען דער נר מצוה ותורה אור פון כל ימי שנותיו וואס מ'איז אויף דער וועלט, אלעס איז שוין געוועכנט אויף יעצט, אלעס איז שוין יעצט אין די בחור'ישע יארן, איז כי תשא את ראש"ש, האט ער דאס אויפגעהויבן, די געוואלדיגע חשיבות פון ראש"ש בני ישראל, פון די שנות הילדות, ווייל וואס א איד איז מקיים דאס גאנצע לעבן איז נישט די פשט שפעטער איז ער דאס מקיים, יעצט איז ער עס שוין מקיים, די אלע תורה וואס מ'וועט לערנען דאס גאנצע לעבן, יעצט לערנט מען דאס שוין, די אלע שמירת התורה והמצוות פון נר מצוה ותורה אור, איז אויף יעצט ווען מען צינדט דאס אן, אין די יונגע יארן ווען מ'צינדט דאס אן, דעמאלטס ווערט אלעס געוועכנט.

אבער דאס איז אלעס גוט אויב מ'צינדט אן א פייער אין די יונגע יארן, אז מ'צינדט אן א פייער און עס ברענט, אפילו ס'איז נאר א קליינער פלאם, עס ברענט נאכנישט אזוי שטארק, איז וואס עס וועט ברענען שפעטער, די אלע נר מצוה ותורה פון די שפעטער'דיגע יארן, אלעס איז שוין יעצט, דאס איז די געוואלדיגע חשיבות פון די בחור'ישע יארן.

דאס דארף יעדער בחור צו וויסן, די בחורישע יארן דאס איז די יסוד פאר א מענטש זיין גאנצן לעבן, יעדער וויסט ווען מ'בויעט א בנין, דארף מען קודם גיסן א יסוד, ווי מ'רופט עס אויף ענגליש א פאנדעישאן, א שטארקער יסוד, ווי א שטערקערע יסוד אלס א העכערן בנין קען מען בויען, אז ס'איז א שוואכערע יסוד קען מען קיין היכן בנין נישט אויפבויען, די בחור'ישע יארן דאס איז די יסוד, אויב ס'איז

דא א שטארקע יסוד, בויעט זיך אויף דעם אויף א הויכער בנין א גרויסער בנין, אויף א שוואכערן יסוד קען זיך נישט בויען קיין הויכן בנין.

במילא דארפן די בחורים זעהן צו בויען א פעסטע יסוד, ס׳זאל זיין א יסוד מיוסד אויף די ג׳ עמודי עולם, תורה עבודה און גמילות חסדים, זוכה זיין צו לערנען תורה, מיט הבנה, מיט התמדה, וויסן אז די צייט איז א טייערע זאך, מ׳זאל אויסנוצן די צייט צו לערנען און חזר׳ן, און לערנען מיט הבנה, אז מ׳לערנט א עמוד גמרא, צי אז מ׳לערנט א תוס׳, פארשטיין די עמוד גמרא, פארשטיין דעם תוס׳, פארשטיין וואס מ׳לערנט, ס׳איז נישט משפה ולחוץ, נאר מיטן מח וועלן פארשטיין וואס האב איך געלערנט דא, וואס האב איך געזאגט, אז איך לערן א פלוגתא רבי מאיר און רבי יהודה, וואס זאגט רבי מאיר, וואס זאגט רבי יהודה, פארוואס האלט רבי מאיר אזוי, און פארוואס האלט רבי יהודה אזוי, אין וואס קריגן זיי זיך, און די גמרא איז מפרש, נישט די גמרא איז מפרש, די גמרא ערקלערט עס פאר מיר, אז איך זאל פארשטיין, יעצט וועל איך פארשטיין וואס רבי מאיר זאגט און וואס רבי יהודה זאגט. וועז מ׳לערנט א קשיא אין די גמרא, ורמינהו, איז דאס טייטש ס׳איז א סתירה, איז נישט אז די גמרא פרעגט די קשיא, איך פרעג די קשיא! וויל אז איך זעה יעצט אז ס׳איז דא א ברייתא צי א משנה פארקערט, די משנה זאגט אזוי און די אנדערע משנה זאגט אנדערש, דארף מיר שווער זיין יעצט די קשיא, און וועז די גמרא ענטפערט א תירוץ, איז דער פשט, די גמרא איז מחלק, דאס רעדט זיך ביי דעם, און דאס רעדט זיך ביי דעם, איז טייטש, איך פארשטיי אז ס׳איז אנדערש, און דאס איז אנדערש, איך פארשטיי וואס דא איז געשעהן, איך פארשטיי אז ס׳איז דא א חילוק. די זעלבע זאך איז יעדע קשיא און יעדע תירוץ, ס׳איז שווער א קשיא, און דער תירוץ בארוהיגט מיך. איך פארשטיי, ס׳איז געווארן פארענטפערט די קשיא, נישט סתם נאכזאגן, איך זאג נאך די גמרא׳ס קשיא און די גמרא׳ס תירוץ, נישט די גמרא פרעגט, ס׳איז שווער א קשיא און איך פארענטפער א תירוץ.

די זעלבע זאך וואס מ׳לערנט, תוס׳ זאגט צוויי תירוצים, צי תוס׳ פרעגט א קשיא אויף רש״י, וואס האט רש״י געהאלטן, וואס האט תוס׳ געהאלטן. תוס׳ ענטפערט צוויי תירוצים, וואס איז די חילוק צווישן די צוויי תירוצים, וואס איז א נפקא מינה להלכה צווישן די צוויי תירוצים, וואס געווענליך צוויי תירוצים אין תוס׳ וועלט צוויי שיטות אין די הלכה. מ׳טרעפט א מחלוקת הראשונים, מ׳טרעפט א שיינע קשיא פון מהרש״א, א שיינע תירוץ פון פני יהושע, א שיינע סברא פון רבי עקיבא איגר, ס׳קריגט זיך דער קצות מיטן נתיבות, אין וואס קריגן זיי זיך, א שיינע קשיא, א שיינע תירוץ, דאס ברענגט אריין חיות, עס לעבט אויף א בחור.

די בחורים דאווענען, מ׳דארף דאווענען מיט אן התלהבות, אזוי ווי דער קדושת לוי זאגט, הדלקה עושה מצוה, מיט א ברען מיט א פלאם דארף מען מקיים זיין א מצוה, מ׳איז נישט מקיים א מצוה סתם אזוי, נאר מיט א ברען, מ׳דארף פילן א רגש קודש וועז מ׳איז מקיים א מצוה, צוצוקומען צו דעם דארף מען האבן הילף און דאס איז אים מסייע די ספרים הקדושים פון תלמידי בעל שם, זיי האבן אנגעצינדן א פייער וואס איז מלהיב לבבות פון אידישע קינדער, דאס מאכט די הדלקה עושה מצוה, דאס ברענגט א פייער אז א איד זאל זיין וואס פאר יעדע דבר שבקדושה, עס ברענט ביי אים, עס איז עושה רושם.

מ׳רעדט דא צו בחורים, חסידישע בחורים, וואס הייסט א חסידישער בחור, מתנהג בחסידות, אז מ׳פירט זיך מיט חסידות, א חסידישער בחור גייט אין מקוה יעדן טאג פאר׳ן דאוונענען, מ׳שטעלט זיך נישט דאוונענען פאר וועז מ׳גייט נישט אין מקוה, מ׳דארף צו וויסן צו דאוונענען, און טאקע ערליך דאוונענען, איז נאר אז מ׳גייט אין מקוה, אז נישט איז מען קאלט.

מ׳זאל אויפשטיין אינדערפרי פארטאג׳ס צו לערנען פאר׳ן דאוונענען, אין אלע מקומות אין דער אלטער היים האט מען געווויסט אז דער טאג הייבט זיך אן מיטן אויפשטיין פארטאג׳ס, נישט מ׳שטייט אויף און מ׳גייט דאוונענען, מ׳שטייט אויף און מ׳גייט לערנען, מ׳לערנט א שעה צוויי פאר׳ן דאוונענען, און נאכדעם קען מען זיך שטעלן דאוונענען, און דאס דארף מען זעהן אנצוהאלטן, יעדער בחור מוז אויפשטיין פארטאג׳ס צו לערנען פאר׳ן דאוונענען, עס זאל זיין א פעסטער יסוד.

מ׳דארף זיין ערליכע בחורים, מ׳דארף ארבעטן אויף תורה און אויף יראת שמים, צו זיין א ירא שמים, מורא צו האבן פון טוהן אן עבירה, דארף מען לערנען א מוסר ספר. אן ערליכער בחור האט אפגעהיטענע אויגן, אפגעהיטענע מחשבות, מ׳דארף זעהן צו זיין ערליך, בפרט היינט איז דא זייער א גרויסער יצר הרע, ס׳איז דא די אלע מיני כלים, איך דארף אייך נישט צו זאגן וויל איר וויסט בעסער פון מיר, איר קענט בעסער די אלע מיני כלים, צי די קליינע, און די נאך קלענערע, און אזא מין, און אזא מין, ס׳איז זייער רייצנד, דער

יצר הרע איז זייער שטארק, אבער אן ערליכער בחור ווייסט אז ס׳איז בכל יראה ובל ימצא, ס׳איז מוקצה, ס׳איז מוקצה מחמת איסור, און מוקצה מחמת מיאוס, דאס פירט אראפ ל״ע פון אידישע וועג, חלילה וחלילה צוצורירן צו די כלים, צו אלע סארטן.

מ׳דארף זעהן א בחור דארף האבן א ציהל, איך וויל שטייגן אין תורה, איך וויל דאס יאר אדורך לערנען כך וכך דפים, און איך וויל מיך דאס פארהערן, איך וויל דאס לערנען און איך וויל דאס חזר׳ן, און עס נאכאמאל חזר׳ן איך זאל זיך עס קענען פארהערן.

אז עס זיצן בחורים אין די ישיבה, דארף זעהן איין בחור מיטן צווייטן בחור ארויס צו העלפן, אמאל פעלט עפעס פאר איינעם, איין בחור פאר א צווייטן בחור דארף אים זעהן מיט וואס קען איך אים העלפן.

דער טאטע ז״ל פלעגט צו זאגן פאר אלע בחורים וואס זענען געווארן בר מצוה, וועו זיי זענען געקומען לייגן תפילין, פלעגט ער בעטן פון יעדן בחור אז מ׳זאל זיך מקבל זיין נישט צו רעדן קיין שיחת חולין מיט די תפילין, פון וועו אן מ׳טוט אן די תפילין רעדט מען נישט קיין שיחת חולין ביז וועו מ׳טוט אויס די תפילין, וויל איך אייך בעטן אלע בחורים דא, יעדער בחור דארף צו וויסן, פון וועו אן מ׳טוט אן די תפילין ביז מ׳טוט אויס די תפילין, רעדט מען נישט, אדער דאוועט מען, אדער זאגט מען תהלים, אדער לערנט מען, מ׳רעדט נישט קיין שיחת חולין מיט די תפילין.

דאס פיל איך אפאר ווערטער צו זאגן דא פאר די חשוב׳ע בחורים, ס׳איז באמת חשוב׳ע בחורים, לויט ווי כ׳האב געהערט, און אינו דומה שמיעה לראיה וואס כ׳בין געקומען דא, בחורים האבן געלערנט דא שעות רצופות, מ׳האט זיך מתאמץ געווען, מ׳האט זיך אנגעשטרענגט צו לערנען, ברוך ה׳ די ישיבה דא אין מאנטשעסטער האט א שיינע נאמען אינעם עולם הישיבות, מ׳ווייסט עס זיצן דא ערליכע בחורים, חסידישע בחורים, מ׳זיצט און מ׳הארעווט אויף תורה, מ׳לערנט תורה, ברוך ה׳ ס׳איז פרי עמלם פון די חשוב׳ע מרביצי תורה, אלע מן הבוקר עד הערב, יעדער וואס האט זיין תפקיד דא אין די ישיבה, ועל צבאם דער רב דא פון די קהילה דער ראש ישיבה פון די ישיבה, דער אויבערשטער זאל העלפן פאר די אלע מרביצי תורה זיי זאלן קענען מרבין תורה מיט הרחבת הדעת און מיט סייעתא דשמיא.

כ׳וויל דערמאנען לטובה די אלע וואס זענען עוסק די הנהלה רוחני און די הנהלה גשמי, און פותחין בכבוד האכסניא, דער בעל הבית פון דעם מקום, דער אויבערשטער זאל אים העלפן ער זאל האבן הצלחה און סייעתא דשמיא, דער אויבערשטער זאל העלפן אלע בחורים זאלן מצליח זיין, שטייגן אין תורה און אין יראת שמים, אין מידות טובות, אין איידלקייט, אין ערליכקייט, אין אפגעהיטנקייט, דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלטס וואקסן און שטייגן, און די עלטערן אייערע זאלן זעהן אסאך תענוג ונחת לשם לתפארת ולתהלה, זיי זאלן זעהן ביי ענק נחת דקדושה, ביז וועו דער אויבערשטער וועט העלפן עס וועט זיין ושקל אשא בבית נכון ונשא, און מיר זאלן זוכה זיין צו בנין בית המקדש בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן.

דברות קודש לאנ״ש תושבי מאנטשעסטער יצ״ו
אצל כינוס רבתי לאנ״ש תושבי אייראפע יצ״ו

מוצש״ק פ׳ ויקהל שקלים תשפ״ב לפ״ק

מיר געפינען אין די סדרה, דער אויבערשטער האט געהייסן פאר משה רבינו, ביי די פרשה פון שקלים, כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם, מ׳זאל געבן א מחצית השקל, משה רבינו איז נתקשה געווארן במחצית השקל, אז מ׳וועט געבן א מחצית השקל מיט דעם וועט זיין השראת השכינה, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם, מיט געלט קען מען דאס קויפן, האט אים דער אויבערשטער געווינן א מטבע של אש, דאס איז מסירות נפש וואס מ׳האט ביי אידישקייט, דאס איז דער יסוד פאר א מקדש, ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם.

מ׳לייגט היינט דא א אבן הפינה פאר א ישיבה, דא וועלן לערנען בחורים, חשוב׳ע טייערע בחורים גייען

לערנען דא, און אויך א אבן הפינה פאר׳ן בית רחל, א בית חינוך לבנות, באמת מ׳האמיר געדארפט שוין צו קומען פאר אן אבן הפינה מיט א צייט צוריק, ס׳האט זיך אבער געמאכט א סיבה אז מ׳האט נישט געקענט קומען, און מ׳האט געבויעט דעם בית רחל, און יעצט איז דער אבן הפינה פאר אן הוספה פאר׳ן בית חינוך לבנות, מ׳גייט צובויען נאך שטאקן, אזוי ווי ס׳איז זיך צואוואקסן ס׳איז צוגעקומען תלמידות, דארף מען צובויען נאך קלאס צימערן.

מיר געפינען די וואך אין די סדרה די מחצית השקל, די מענער האבן געגעבן א מחצית השקל, אזוי שטייט אין פסוק, ונתנו איש כופר נפשו, די משנה זאגט אז נשים קענען אויך געבן, אבער זיי זענען נישט מחויב צו געבן, פארוואס האט די תורה געהייסן נאר מענער זאלן געבן א מחצית השקל, פארוואס האט נישט די תורה מחייב געווען נשים אויך.

נאר ס׳קען זיין אזוי, עס איז דא א ווארט פונעם בעלזער רב ז״ל, דער טאטע ז״ל פלעגט דאס נאכצוזאגן, וועז א אשה צנועה האט חתונה און זי שערט זיך אפ די האר, איז דאס אן ענין פון מסירות נפש, איז דאס אן ענין פון א קרבן פארן באשעפער, זי איז מקריב א קרבן פארן באשעפער. וועז א אשה צנועה גייט אנגעטוהן בצניעות, וועז עס איז זומער, ס׳איז היים און זי ווארפט נישט אראפ דעם עול הצניעות, עס איז שווער צו גיין אנגעטוהן בצניעות, מ׳לאכט פון די וואס גייען אנגעטוהן בצניעות, היינט איז א פארדארבענע וועלט, און זי קוקט נישט אויף דעם, איז דאס א קרבן פארן באשעפער, דאס איז מסירות נפש.

דער זיידע ז״ל דער ייטב לב אין פרשת תרומה, זאגט דאס איז דער ענין פון געבן די תרומת ה׳, דער אויבערשטער דארף דען גאלט, אז עס קען קומען פון הימל מן, און אז ער וויל בויען א משכן האט נישט געקענט קומען זהב וכסף ונחושת פון הימל, ס׳זאל זיין גאלד און זילבער פארן משכן? זאגט ער, נישט די גאלד און די זילבער איז געווען דער תכלית, ער ברענגט אראפ, א מענטש פלאגט זיך פארן געלט, ער ארבעט פארן געלט, בזיעת אפך תאכל לחם, אז ער ווערט נתעצם מיטן מעות, ער ווערט ווי איינס מיט די געלט וואס ער האט געארבעט, ער האט זיך געפלאגט דערפאר, און אז ער גיט אוועק זיין געלט, זיין האראוואניע גיט ער אוועק פאר א דבר שבקדושה, דאס איז א סימן אז ער האט זיך אויך אוועק געגעבן פארן באשעפער, דאס איז א סימן אז ער איז גרייט אויף מסירות נפש פארן באשעפער, דאס איז א סימן אז ער איז גרייט אויף מסירות אויבערשטער האט געבעטן געלט, ווייל דער אויבערשטער האט געוואלט אז א מענטש זאל געבן וואס ער האט זיך געפלאגט פארן געלט, ער זאל עס אוועק געבן פארן בורא כל עולמים, דאס מסירות נפש וואס מ׳ברענגט ארויס מיט דעם, דאס איז חשוב פארן היליגן באשעפער.

די מענער דארפן ווייזן אז זיי זענען גרייט אויף מסירות נפש, אבער די נשים כשרות וצנועות דארפן נישט ווייזן אז זיי האבן מסירות נפש, יעדן טאג וועז מ׳טוט אן א צניעות׳דיגן מלבוש, יעדן טאג וועז מ׳גייט אנגעטוהן בצניעות אין די גרויסע היצן, דאס איז מסירות נפש, זי ווייזט איר מסירות נפש, דארף זי שוין נישט ברענגען קיין מחצית השקל.

משה רבינו איז נתקשה געווען במחצית השקל, דער אויבערשטער וויל גאלד און זילבער פון א איד? דעם אויבערשטן פעלט דען אויס געלט, והראה לו הקב״ה מטבע של אש, דער אויבערשטער האט אים געוויזן די אש, דאס מסירות נפש וואס א איד האט, דאס איז א סימן אויף ׳אש׳, אז ער איז גרייט זיך אריין צו ווארפן אין פייער פארן בורא כל עולמים, דאס געלט איז נאר א סימבאל אויף דעם, אז מ׳איז גרייט אויף מסירות נפש.

מען לייגט יעצט דא אן אבן הפינה פאר א ישיבה און פאר א בית רחל, ס׳איז דא נאך א ווארט פון זיידן ז״ל אין ייטב פנים (אור המקיף אות יב), וואו ער רעדט פון מסירות נפש, זאגט דער זיידע ז״ל, אויפשטיין פארטאג׳ס און גיין לערנען, זיך מנדד זיין שינה מעיניו, וועז ס׳איז באקוועם נאך צו שלאפן, און מ׳צוברעכט מיט כח דעם תאות השינה, מ׳שטייט אויף און מ׳גייט אין ביהמ״ד לערנען, דאס איז אן ענין פון מסירות נפש, ער טייטשט דארט דעם חרדים, "קדושיך בניך בין העמים, מסרו נפשם כמו עולות ושלמים, לרצון שנת עינם נדדה", מיט דעם וואס לרצון שנת עינם נדדה, וואס מ׳געבט זיך אוועק פון די שלאף, מיט דעם איז קדושיך בניך מסרו נפשם על קדושת השם.

בחורים וואס שטייען אויף פארטאג׳ס לערנען, דאס איז מסירות נפש, מ׳גיט א מחצית השקל כדי צו ווייזן אז מ׳איז גרייט אויף מסירות נפש פארן היליגן באשעפער, בעוונותינו הרבים אונז האבן מיר נישט קיין בית המקדש, אונז האבן מיר נישט קיין מחצית השקל, ווי אזוי קענען מיר אונז ווייזן אונזער מסירות נפש פארן בורא כל עולמים, מיט דעם וואס בחורים זיצן און זענען עוסק בתורה בהתמדה

וביגיעה, זענען מנדד שינה מעיניהם, דאס איז א בחינה פון מסירות נפש פאר"ן היליגן באשעפער.

נשים כשרות וצנועות, מ'איז מחנך אידישע טעכטער אויף צניעות, דאס איז מסירות נפש פאר"ן היליגן באשעפער, און דאס זענען מיר היינט דא מחנך, מ'מאכט אן הנחת אבן הפינה פאר א ישיבה, אן הנחת אבן הפינה פאר א בית רחל, מחנך צו זיין בחורים צו לערנען בייטאג בהתמדה, און מ'איז מחנך בחורים אויף פארטאג'ס פאר"ן דאוונענען, וואס דאס איז אן ענין פון מסירות נפש. און די זעלבע איז אין די עזרת נשים, צניעות איז אן ענין פון מסירות נפש. און דאס איז יעצט דער ריכטיגער זמן, ווען מ'שטייט יעצט אין פרשת ויקהל וואו די תורה הקדושה זאגט ויבואו האנשים על הנשים, יעדער האט געבראכט, יעדער האט ארויס געוויזן מסירות נפש פאר"ן בורא כל עולמים.

אלע אידן וואס זענען דא, וואס זיי זענען געקומען דא אויף שבת קיין מאנטשעסטער, מ'קומט פון אמעריקא קיין מאנטשעסטער, אין אמעריקא האט מען נישט פארשטאנען פארוואס מ'קומט קיין מאנטשעסטער - ס'זאלן נישט ברוגז זיין די מאנטשעסטער אידן - עס האט אזא נאמען ווי א דארף, א קליין שטעטל, מ'האט נישט פארשטאנען, מ'איז געווען מלא קשיות פארוואס מ'קומט אהער אויף שבת. כ'וויל זאגן בשבח פון די קהילה הקדושה מאנטשעסטער, די אלע געסט וואס זענען דא אויף שבת פון אמעריקא, זיי פארן אהיים מיט אינגאנצן אן אנדערן בליק, מאנטשעסטער איז א קהילה קדושה וחשובה, זייער א חשוב'ע קהילה וואס מיר האבן זיך נישט פארגעשטעלט ווי אזוי דאס זעהט אויס, די גאנצע שטאט בכלליות, כ'רעד פון די גאנצע שטאט, אזא שיינע אידישע קוואַרטל וואס מיר האבן געזעהן דא, און אין מאנטשעסטער דא שיינט ארויס אונזער קהילה, אונזער חשוב'ע קהילה דא מיט א חשוב'ן רב, זייער א חשובער רב, א חשוב'ע שיין חסידיש ביהמ"ד, מיט א שיינע תלמוד תורה, חסידישע קינדער.

כ'וועל פארציילן וואס כ'האב געהערט פון א איד, האט ער געזאגט אז דער זיידע ז"ל דער עצי חיים איז געווען אין דעברעצין, דעברעצין איז געווען אן אשכנז'ישע קהילה, אין דעברעצין איז נישט געווען קיין סאך חסידישע אידן, דער זיידע ז"ל איז געווען דארט, און דער איד זאגט ער איז אויך געווען דארט, און איז געגאנגען שוין מיט פיאות, ווי א חסידיש יונגל מיט פיאות, ס'איז נישט געווען קיין סאך אזעלבע קינדער אין דעברעצין, און דער זיידע ז"ל האט אים געגלעט אויף די פיאות און געזאגט "ב"ה מ'זעהט שוין חסידישע קינדער אין דעברעצין", מיט אזא קורת רוח, מיט אזא הנאה, מ'זעהט שוין חסידישע קינדער אין דעברעצין.

מ'קומט קיין מאנטשעסטער און מ'קען דא זאגן אזוי, מ'דארף לויבן און דאנקען דעם באשעפער, מ'זעהט שוין חסידישע קינדער אין מאנטשעסטער, מ'זעהט שוין חסידישע בחורים אין מאנטשעסטער, און מ'זעהט צניעות'דיגע הייזער אין מאנטשעסטער, זייער א חשוב'ע קהילה, און די תלמוד תורה דא איז זייער א חשוב'ע תלמוד תורה, מ'איז מחנך קינדער, חינוך הבנים און חינוך הבנות, מ'איז מחנך אויפן שענסטן אופן, איז אוודאי דארפן צו זעהן די אלע אידן, עס זענען געקומען דא אסאך געסט, די אלע פארשטיי איך וועלן צוהעלפן פאר מאנטשעסטער, פאר אונזער קהילה דא, זיי זאלן קענען אויפבויען די ישיבה, אין ישיבה לערנט מען פלייסיג, אין די גאנצע שטאט איז עס פקיע שמיה, זייער א חשובער מקום תורה, בחורים יראי ה' חסידישע בחורים, די קהילה דא איז א כרכא דכולא ביה, א כולל אברכים, חשוב'ע מורי הוראות, תלמידי חכמים, חסידים ואנשי מעשה.

וויל איך אנווואונטשן פאר די אלע אידן דא, יהי רצון שתשרה שכינה במעשי ידיכם, דער אויבערשטער זאל העלפן מ'זאל זוכה זיין להגדיל תורה ולהאדירה, קענען וואקסן און שטייגן, דער אויבערשטער זאל העלפן חפץ ה' בידכם יצליח, דער אויבערשטער זאל העלפן עס זאל זיין א רינגעלע אין די גאלדענע קייט פון מוסדות סאטמאר אויף די גאנצע וועלט, מיטן כח און זכות פונעם פעטער ז"ל וואס האט מייסד געווען די קהילות בכל אתר ואתר, און אין זכות פון טאטן ז"ל וואס האט מוסיף נופך געווען בכמות ובאיכות, צו פארשפרייטן דער כח פון די קדושה, דער אויבערשטער זאל העלפן זייער זכות זאל מגין זיין פאר אלע מ'זאל קענען גיין אין דעם וועג, עס זאל זיין א חשוב'ע רינגעלע אין די קייט פון אלע מוסדות סאטמאר בכל אתר ואתר, דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן האבן די זכיה מ'זאל קענען מגדל זיין אונזערע קינדער חינוך הבנים וחינוך הבנות בדרך התורה והיראה, מתוך בריות גופא ונהורא מעליא, דער אויבערשטער זאל העלפן כל המתנדבים בעם די אלע אידן וואס לאזן זיך קאסטן פאר די אלע מוסדות זאלן געבענטשט ווערן בכל מיני ברכות וישועות תענוג ונחת פון אלע זייערע קינדער, דער אויבערשטער זאל העלפן כל הקהל הקודש הזה, די אלע וואס זענען מסייע בגוף ובממון זאלן געבענטשט ווערן בכל מילי דמיטב, ביז דער אויבערשטער וועט העלפן מיר וועלן אלע זוכה זיין אקעגן צו גיין דעם גואל צדק בב"א.

וועז אונזערע ברידער
קוקן ארויס אויף אונזער הילף

אין די איצטיגע טעג קומט פאר

דער מגבית

"קמחא דפסחא"

שע"י קהל יטב לב ד'סאטמאר בני ברק

וואנדי קען מען שטיין פון די צייט?

וועז א ברודער שטרעקט אויס די הענט אויף הילף

עמעס אויף די עסקנים בספר בפנים יפות
און צייט אייך משתתף בלוין יפה ובריח נדיבה